

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA STİLLERİ, ÖZ
YETERLİK VE BAZI DEMOGRAFİK
DEĞİŞKENLERİN KARANLIK ÜÇLÜ KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNE ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HATİCE TUBA DAYHAN

İSTANBUL, 2023

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA STİLLERİ, ÖZ
YETERLİK VE BAZI DEMOGRAFİK
DEĞİŞKENLERİN KARANLIK ÜÇLÜ KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNE ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HATİCE TUBA DAYHAN
(210133032)**

**Danışman
(Doç. Dr. Gaye Saltukoğlu)**

İSTANBUL, 2023

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
TEZ ONAY FORMU

25/07/2023

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Psikoloji Eğitimi Anabilim Dalı Klinik Psikoloji tezli yüksek lisans programı öğrencisi 210133032 numaralı **Hatice Tuba DAYHAN**'ın hazırladığı "Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri, Özyeterlik ve Bazı Demografik Değişkenlerin Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerine Etkisi" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 25.07.2023 Salı günü saat 11.00'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Çekilmiştir** Oy Birliği ile karar verilmiştir.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının
.....
şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi

Karar

1. Prof. Dr. Gaye SALTUKOĞLU (Danışman)

...Kabul...

2. Doç Dr. Melek ASTAR

...Kabul...

3. Dr. Öğr. Üyesi Beyza Naz DENİZ

...Kabul...

4.

5.

6. Danışman)*.....

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hatice Tuba Dayhan

TEŞEKKÜR

Hayatımın birçok açıdan büyük değişimler yaşadığım dönemde bana bu tezi yazma gücü veren Rabbime hamd ederim. Olumsuzluklar karşısında yorulup bırakma noktasına geldiğimde geri dönme gücünü kendimde bulduğum için ilk başta kendime teşekkür ederim.

Engin bilgi birikimini tez süreci boyunca esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Gaye Saltukoğlu'na ve yüksek lisans eğitimi boyunca her ihtiyacım olduğunda orada olacağına emin olduğunu bildiğim, emeklerini üzerimde hep hissettiğim Doç. Dr. Melek Astar'a teşekkürü borç bilirim.

Ablam Esra Ravza Özdal başta olmak üzere aileme; annem Seyran Beltekin'e, babam Cüneyd Dayhan'a, kardeşlerim Yahya Esat Beltekin ve Hasan Eren Dayhan'a bana olan güvenleri için teşekkürlerimi sunarım.

Hayatın en kritik dönemi olduğuna inandığım gençlik çağlarımdan bu yana yanımda olan hemdem'lerim Emine Merve Çetin'e, Sena Çiftçi'ye ve Ayşe Vildan Cansız'a, lisans eğitimi ile bu yola beraber çıktığım sevgili meslektaşlarım ve arkadaşlarım Psk. Ayşe Karabacak'a, Psk. Esma Öztürk'e ve Psk. Gaye Eskicioğlu'na; mesleki birikimlerinin yanı sıra arkadaşlıklarını da örnek aldığım dostlarım Psk. Hatice Beyza Karakulakoğlu'na, Psk. Yahya Ahmed Doğanay'a ve Psk. Esat Mekin Karakaş'a teşekkür ederim.

Hatice Tuba Dayhan

YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA STİLLERİ, ÖZ YETERLİK VE BAZI DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERİN KARANLIK ÜÇLÜ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNE ETKİSİ

Hatice Tuba Dayhan

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, öz yeterlik inançları ve birtakım demografik özelliklerinin karanlık üçlü kişilik özelliklerine olan etkisinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda bağlanma stilleri, öz yeterlik ve yaş, cinsiyet, eğitim, gelir ve medeni durum gibi demografik değişkenlere göre karanlık üçlü kişilik özelliklerini yordayıcılığı incelenmiştir. Araştırmanın örneklemi 285 yetişkin bireyden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi, anket formunu oluşturmak için ise Demografik Bilgi Formu, Karanlık Üçlü Ölçeği, Genel Öz Yeterlik Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II kullanılmıştır. Demografik özelliklere göre karanlık üçlü kişilik özellik puanlarının yordayıcılarının belirlenmesi için Çoklu Doğrusal Regresyon Modelleri tahmin edilmiştir. Tahmin edilen modeller sonucunda; tüm örnekleme ve demografik özelliklere göre farklılaşan gruplarda kaygılı ve kaçınma bağlanma ile öz yeterliğin makyevalizm, narsisizm ve psikopati üzerinde farklı etkiler oluşturduğu gözlenmiştir. Ayrıca öz yeterliğin narsisizmi yordadığı ve kaçınmacı bağlanmanın psikopati için bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, literatürdeki sonuçlar çerçevesinde tartışılmış ve gelecekteki araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler; Karanlık üçlü, Bağlanma stilleri, Öz yeterlik, Narsisizm, Psikopati, Makyevalizm

EFFECT OF ATTACHMENT STYLES, SELF-SUFFICIENCY AND SOME DEMOGRAPHIC FACTORS IN ADULTS ON THE DARK TRIAD OF PERSONALITY TRAITS

Hatice Tuba Dayhan

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the effects of adult individuals' attachment styles, self-efficacy beliefs and some demographic characteristics on dark triad personality traits. For this purpose, the predictors of dark triad personality traits were investigated according to demographic variables such as attachment styles, self-efficacy and demographic variables such as age, gender, education, income and marital status. The sample of the study consists of 285 adult individuals. Questionnaire method was used as data collection tool in the research, and Demographic Information Form, Dark Triad Scale, General Self-Efficacy Scale, Experiences in Close Relationships Inventory-II were used to create the questionnaire. Multiple Linear Regression Models were estimated to determine the predictors of dark triad personality trait scores according to demographic characteristics. As a result of the estimated models: It was observed that anxious and avoidant attachment and self-efficacy had different effects on makyevalism, narcissism and psychopathy in the whole sample and in groups that differed according to demographic characteristics. In addition, it was concluded that self-efficacy predicted narcissism and avoidant attachment was a predictor of psychopathy. The findings obtained from the research were discussed within the framework of the results in the literature and suggestions were made for future research.

Keywords: Dark triad, Attachment styles, Self-efficacy, Narcissism, Psychopathy, Machiavalism

ÖNSÖZ

Bu tez, yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, öz yeterlik inançları ve birtakım demografik özelliklerinin karanlık üçlü kişilik özelliklerine olan etkisinin belirlenmesi amacıyla yazılmıştır. Bu amaç çerçevesinde bağlanma stilleri, öz yeterlik ve yaş, cinsiyet, eğitim, gelir ve medeni durum gibi demografik değişkenlere göre karanlık üçlü kişilik özelliklerini yordayıcılığı incelenmiştir. Değişkenlerin ölçülmesinde literatürde sıklıkla kullanılan, geçerlik ve güvenirlikleri yüksek olan ölçeklerin kullanılmasına özen gösterilmiştir. Bu bağlamda demografik soruları içeren Demografik Bilgi Formu'nun yanında Karanlık Üçlü Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II ve Genel Öz Yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeklerden elde edilen puanlar çeşitli analizlere tabii tutulmuştur. Demografik özelliklere göre karanlık üçlü kişilik özellik puanlarının yordayıcılarının belirlenmesi için Çoklu Doğrusal Regresyon Modelleri tahmin edilmiştir. Analizler sonucunda tüm örneklemde ve demografik özelliklere göre farklılaşan gruplarda kaygılı ve kaçınma bağlanma ile öz yeterliğin makyevalizm, narsisizm ve psikopati üzerinde farklı etkiler oluşturduğu gözlenmiştir. Ayrıca öz yeterliğin narsisizmi yordadığı ve kaçınmacı bağlanmanın psikopati için bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar literatür bulguları ile karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Bu yorumlamada veri toplama ve analizine ilişkin çalışmadaki kısıtlılıklara da yer verilmiştir. Literatüre bakıldığında çalışmanın değişkenlerinin alanyazında çokça yer almasına rağmen bu değişkenlerin tümünü aynı anda inceleyen ilk araştırma olduğu saptanmıştır. Karanlık üçlü kişilik özelliklerinin bağlanma stilleri, özyeterlik ve bireylerin birtakım demografik özelliklerinden etkilendiği düşünülerek yürütülen bu tez çalışmasının bu anlamda bir sonraki çalışmalar için bir kaynak niteliğinde olması ön görülmektedir. Bu bağlamda bir sonraki çalışmalarda kısıtlılıkların göz önünde bulundurularak daha kapsamlı bir çalışma yapılması önerilmektedir.

Temmuz 2023

Hatice Tuba Dayhan

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ÖNSÖZ.....	vii
SEMBOLLER	xi
TABLO LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	4
1.1. KİŞİLİK.....	4
1.1.1. KİŞİLİK KURAMLARI	5
1.1.1.1. Psikanalitik ve Psikodinamik Ekole Göre Kişilik.....	5
1.1.1.1.1. Sigmund Freud'un Kişilik Teorisi	5
1.1.1.1.2. Carl Gustav Jung'un Kişilik Teorisi.....	5
1.1.1.1.3. Alfred Adler'in Kişilik Teorisi.....	6
1.1.1.1.4. Karen Horney'in Kişilik Teorisi.....	6
1.1.1.1.5. Erik Erikson'a Göre Kişiliğin Gelişimi	7
1.1.1.1.6. Fromm'a Göre Kişiliğin Gelişimi.....	7
1.1.1.1.7. Sullivan'a Göre Kişiliğin Şekillenmesi.....	7
1.1.1.2. Davranışçı Ekole Göre Kişilik (Öğrenme Teorileri)	7
1.1.1.2.1. Skinner'in Kişilik Tanımı	7
1.1.1.2.2. Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramı'na Göre Kişilik	8
1.1.1.3. Hümanist Ekole Göre Kişilik.....	8
1.1.1.3.1. Maslow'un Kendini Gerçekleştirme Kuramı.....	8
1.1.1.3.2. Rogers'ın Kişilik Kuramı.....	8
1.1.1.4. Ayrıcı Özellik Yaklaşımına Göre Kişilik.....	8
1.1.1.4.1. Allport'un Kişilik Kuramı	9
1.1.1.4.2. Cattell 'ın Kişilik Kuramı	9

1.1.1.4.3. Eysenck'in Kişilik Modeli	10
1.1.1.4.4. Robert McCrea ve Paul Costa - Beş Faktör Kuramı	10
1.2. KARANLIK ÜÇLÜ	11
1.2.1. NARSİSİZM.....	12
1.2.1.1. Narsisim Kavramının Tarihsel Gelişimi.....	12
1.2.1.2. Patolojik Narsisizm.....	14
1.2.1.3. Klinik Olmayan Narsisizm.....	15
1.2.2. MAKYAVELİZM.....	16
1.2.2.1. Makyavelizm Kavramının Tarihsel Gelişimi	16
1.2.2.2. Makyevalizm Kişilik Özelliğinin Ölçümü.....	17
1.2.2.3. Makyevalist Bireylerin Kişilik Özellikleri.....	17
1.2.2.4. Makyavelizme İlişkin Literatür Bulguları	18
1.2.3. PSİKOPATİ	18
1.2.3.1. Psikopati Kavramının Tarihsel Gelişimi	18
1.2.3.2. Psikopat Kişilik Özelliğinin Ölçümü.....	20
1.2.3.3. Psikopat Kişilik Özellikleri	20
1.3. BAĞLANMA KURAMI.....	22
1.3.1. Bağlanma Kavramı.....	22
1.3.2. İçsel Çalışan Model ve Zihinsel Temsiller	23
1.3.3. Bağlanma Stilleri.....	24
1.3.3.1. Ainsworth'ün Çocuklarda Üçlü Bağlanma Modeli	24
1.3.3.1.1. Güvenli Bağlanma	25
1.3.3.1.2. Kaygılı Bağlanma.....	26
1.3.3.1.3. Kaçınan Bağlanma.....	26
1.3.3.2. Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri.....	26
1.3.3.2.1. Hazan ve Shaver'in Yetişkin Bağlanma Modeli	27
1.3.3.2.1.1. Güvenli Bağlanma	28
1.3.3.2.1.2. Kaygılı-Kararsız Bağlanma	28
1.3.3.2.1.3. Kaçınan Bağlanma.....	28
1.3.3.2.2. Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli	29
1.3.3.2.2.1. Güvenli Bağlanma	29

1.3.3.2.2.2. Korkulu Bağlanma	30
1.3.3.2.2.3. Kayıtsız Bağlanma	30
1.3.3.2.2.4. Saplantılı Bağlanma.....	30
1.4. ÖZYETERLİK	30
1.5. LİTERATÜRE KISA BİR BAKIŞ	34
1.5.1. Karanlık Üçlü ve Genel Öz Yeterlik Kavramlarına İlişkin Yapılan Çalışmalar.....	34
1.5.2. Karanlık Üçlü ve Bağlanma Stillerine İlişkin Yapılan Çalışmalar	35
1.5.3. Genel Öz Yeterlik ve Bağlanma Stillerine İlişkin Yapılan Çalışmalar	36
1.6. AMAÇ	36
İKİNCİ BÖLÜM	38
2. YÖNTEM.....	38
2.1. KATILIMCILAR	38
2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	38
2.2.1. Demografik Bilgi Formu	38
2.2.2. Karanlık Üçlü Ölçeği	38
2.2.3. Genel Öz Yeterlik Ölçeği.....	39
2.2.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II	39
2.3. İŞLEM	40
2.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	40
2.5. BULGULAR	42
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	68
3. TARTIŞMA	68
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	72
KAYNAKÇA	74
EKLER.....	94

SEMBOLLER

F	: F testi
n	: Kişi sayııı
k	: Madde sayııı
p	: Anlamlılık
r	: Korelasyon değeri
R²	: Belirlilik katsayısı
s	: Standart sapma
sd	: Serbestlik derecesi
t	: t testi
$\bar{x}$	: Ortalama
η^2	: Etki büyüklüğü

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. : Örneklemen Demografik Değişkenler Açısından Dağılımı	43
Tablo 2. : Katılımcıların Yaşı, Ölçek Toplam Puanı ile Alt Boyut Puanlarının Betimleyici İstatistik Değerleri.....	44
Tablo 3.: Araştırma Ölçek ve Alt Boyutlarının Güvenirlik Katsayıları.....	45
Tablo 4.: Ölçek Puanlarının Cinsiyet Değişkeni Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması.....	46
Tablo 5.: Ölçek Puanlarının Çocuk Sahibi Olma Değişkeni Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması.....	46
Tablo 6.: Katılımcıların Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Medeni Durum Kategorilerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile Karşılaştırılması...	47
Tablo 7.: Katılımcıların Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Eğitim Durumu Kategorilerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile Karşılaştırılması...	48
Tablo 8.: Katılımcıların Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Gelir Durumu Kategorilerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile Karşılaştırılması.....	49
Tablo 9.: Katılımcıların Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Ebeveyn Durumu Kategorilerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile Karşılaştırılması...	50
Tablo 10.: Katılımcıların Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Kardeş Sayısı Kategorilerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile Karşılaştırılması...	52
Tablo 11.: Katılımcıların Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Kardeş Sırası Kategorilerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) İle Karşılaştırılması.....	53

Tablo 12.: Ölçek Puanlarının Psikoterapi Alıp Almama Değişkeni Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması.....	54
Tablo 13. Katılımcıların Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Yaş Grubu Kategorilerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) İle Karşılaştırılması..	55
Tablo 14. Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri Puanları ile Ölçek ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi.....	56
Tablo 15.: Tüm Örneklem İçin Makyevalizm, Psikopati ve Narsisizm Puanlarının Ölçek Puanları Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	57
Tablo. 16 : Çocuk Sahibi Olmayanların Makyevalizm, Psikopati ve Narsisizm Puanlarının Ölçek Puanları Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	58
Tablo 17. : Kadınlarda Makyevalizm, Narsisizm ve Psikopati Puanlarının Ölçek Puanları Tarafından Yordanması için Yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.....	60
Tablo 18.: Erkeklerde Narsisizm Puanlarının Ölçek Puanları Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	61
Tablo. 19: Psikolojik Tedavi Alanların Makyevalizm, Psikopati ve Narsisizm Puanlarının Ölçek Puanları Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	62
Tablo. 20 : Psikolojik Tedavi Almayanların Makyevalizm, Psikopati ve Narsisizm Puanlarının Ölçek Puanları Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	63
Tablo. 21 : 20 Yaş ve Altındakilerin Makyevalizm, Psikopati ve Narsisizm Puanlarının Ölçek Puanları Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	65

KISALTMALAR

ark.	Arkadaşları
bkz.	Bakınız
ev.	Çeviren
ed. veya haz.	Editör/yayına hazırlayan
s.	Sayfa/sayfalar
vb.	Ve benzeri

GİRİŞ

Kişilik, tarih boyu araştırmacılar tarafından sıklıkla ilgi çeken ve araştırılan bir kavram olmuştur. Öyle ki Gılgamış destanından Hipokrat'ın öğretilerine dayanan kişiliğe ilişkin sınıflandırmalar, 1930'lu yıllarda kişilik psikolojisi adı altında bilimsel bir disiplin olarak sosyal bilimler literatüründe yerini almıştır (Johnson ve ark., 1997). Kişilik, temel olarak bireylerin düşünce, duygu ve davranış gibi psikolojik tepkilerindeki farklılıkları belirleyen; sadece yaşanan an, içinde bulunulan biyolojik durum veya sosyal ortam ile açıklanamayan biçimde süreklilik gösteren özellikler ve eğilimler olarak tanımlanabilir (Berens, 1999). McCrae ve Costa (1989), kişiliği, bireyin farklı durumlarda ortaya koyduğu davranışları açıklayan, sürekliliği olan, kişilerarası, duygusal, motivasyonel, deneyime dayalı etkileşim tarzı olarak tanımlamıştır.

Güncel alan yazında da kişilik özelliklerine yönelik birçok araştırma yürütülmektedir (örn. Bolys, Kotobi ve Furnham, 2017; Şenyuva, 2021). Geçmişten günümüze pek çok kuramcının benimsediği farklı ekoller ve perspektif ışığında çeşitli kişilik kuramları oluşturulmuştur. İlgili literatür incelendiğinde, kişilik kuramlarının kişiliğin olumlu ve olumsuz özelliklerine ilişkin bir ekol çerçevesinden sınıflandırmaya tabii tutularak oluşturulduğu gözlenmiştir. Buna bir örnek olarak, Paulhus ve Williams'ın (2002) 'Kişiliğin Karanlık Yönü' olarak kavramsallaştırdığı, narsisizm, makyavelizm ve psikopati gibi olumsuz kişilik özelliklerini ele alması verilebilir. Narsisizm büyüklenmecilik, çıkarıcılık, empati eksikliği, eşsiz ve üstün olma inancı ile karakterize olan bir kişilik özelliğidir (DSM-5). Makyevalizm, ahlaki ilkelere yoksun bir biçimde diğerlerini çıkarları doğrultusunda kullanmayı içermektedir (Furnham ve ark., 2013). Psikopati ise genel olarak manipülatif, dürtüsel, empati yoksunu ve sosyal normlara uymayan davranışları için herhangi bir pişmanlık duymayan bireyleri işaret eden bir kişilik özelliğidir (Arrigo ve Shipley, 2001).

Günümüzde birçok bireyin yaşamını doğrudan ve ya dolaylı olarak etkileyen bu kişilik özelliklerine ilişkin Türkiye’de yapılan araştırmalar olsa da (örn. Satıcı ve ark, 2019; Şenyuva, 2021; Elmas, 2018) bu konuda alanyazının geniş kapsamlı bir çalışmaya ihtiyacı olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda karanlık üçlü kişilik özelliklerine etkisi olduğu düşünülen ve yine literatürde oldukça geniş bir arka plana sahip olan bağlanma stilleri ve genel özyeterlik ile bazı demografik değişkenlerin incelenilmesine karar verilmiştir.

Bowlby’nin (1969) ‘beşikten mezara’ olarak nitelendirdiği bağlanma kuramı, bu ifadeden de anlaşılacağı gibi bireyin doğumundan itibaren yaşamındaki ilişkilerini etkileyen bir ilişkilene biçimidir. Bu nedenle gerek yerel, gerekse evrensel alan yazında oldukça fazla çalışılan bir konu olmuştur. Bağlanma kuramı temelde, erken dönemde bebek ile bakım verenin etkileşimi ve ilişkisinin yaşamın ilerleyen dönemlerinde bireyin kuracağı ilişkilerin güçlü bir yordayıcısı olacağına dayanmaktadır (Bowlby, 1969). Erken dönemdeki bağlanma paterninin yetişkinlik yaşamında önem verilen diğer bireylere genellenmesi, erken dönemdeki zihinsel temsillerle ilişkilidir. Zihinsel temsiller, bakım veren ve bebek arasındaki etkileşimin sonucunda gelişen, bebeğin kendiliğine ve çevreye yönelik temsillerini içerir. Bu temsillerin içselleştirilmesi sonucunda bağlanma örüntüsü yaşamdaki diğer ilişkilerde kendini göstermektedir (Bretherton, 1992).

Bandura (1986), Sosyal Öğrenme Kuramında öz yeterlik kavramını kişinin performansını göstermek adına gerekli becerileri organize ederek başarılı olma kapasitesi hakkında kendine yönelik yargısı şeklinde tanımlamaktadır. Bireylerin algıladıkları öz yeterlik, yaşamlarındaki olayları etkileyebilmeye dair inançlarıyla ilgilidir (Bandura, 2010). Diğer bir deyişle öz yeterlik kavramı hangi becerilere sahip olduğumuzu değil, bu becerilerle yapabileceğimize inandıklarımızı ifade eder. Bireyler bu inançları aracılığı ile yeteneklerini en üst düzeyde kullanabilir, geliştirebilir, başarı şanslarını artırabilir ve streslerini azaltabilirler. (Lent, 2005; Bandura 2010). Aynı zamanda öz yeterlik inancı, kişinin ilgili konuda bir davranış girişiminde bulunup bulunmayacağını, davranışın devamlılığını, davranış için güdülenmesini ve performansını etkiler.

Bu alışma, 18-65 yaş arası yetişkin bireylerin demografik özellikleri, bağlanma stilleri, zyeterlik ve karanlık l kişilik özelliklerinin geçerlik ve güvenirlik katsayıları yüksek olan leklerce ölçülerek bu kavramların tümünü aynı anda inceleyen ilk araştırmadır. Subklinik narsisizm, makyevalizm ve psikopatinin bağlanma stilleri, zyeterlik ve bireylerin birtakım demografik özelliklerinden etkilendiği düşünülerek yürütülen bu tez çalışmasının bu anlamda bir sonraki çalışmalar için bir kaynak niteliğinde olması n görülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

1.1. KİŞİLİK

Psikoloji literatüründe oldukça geniş bir yere sahip olan kişilik kavramı ile ilgili ilk tanımlar Sümerler'in Gılgamış destanında yer almakta; buradaki asi yürekli, cesaretli ve kibirli sıfatları, kişiliğe ilişkin ilk tanımlamalar olarak kabul edilmektedir (Thomas ve Segal, 2006). Benzer bir sınıflamayı tarihsel süreçte daha sonra Hipokrat'ın vücut sıvılarını esas alarak oluşturduğu Dört Mizaç kuramında da görmek mümkündür (Taymur ve Türkçapar, 2012). Kişiliğe dair ilk bilimsel tanımlamaları içeren kişilik psikolojisi ise sosyal bilimler literatüründe 1930'larda tanımlanabilir bir disiplin haline gelmiştir (Johnson ve ark., 1997). Kişilik kavramının incelendiği ilk yıllarda Allport (1961), kişiliği bireyin kendi çevresine özelleşmiş uyumunu belirleyen psikofiziksel sistemlerin içindeki dinamik organizasyon olarak tanımlamış olup, sonraları bu tanımdaki özelleşmiş uyum kavramını karakteristik davranış ve düşünceler olarak değiştirmiştir.

Kişilik, sadece içinde bulunulan anın sosyal ve biyolojik faktörleri ile açıklanamayacak şekilde, zaman içinde sürekliliği olan; insanların düşünce, duygu ve eylemlerindeki ortaklıkları ve farklılıkları belirleyen istikrarlı özellikler ve eğilimler bütünü olarak da tanımlanabilir (Berens, 1999). Bu bağlamda kişiliği bireyin tüm bilişsel, duyuşsal, çağrışımsal ve fiziksel özelliklerinin bütünleşik organizasyonu olarak yorumlamak mümkündür (Warren, 1934). Cattell (1943), kişilik özelliklerinin bireyin davranışlarına geniş ölçüde nispeten akışkan bir biçimde dağıldığını belirterek kişiliğin dışadönüklük, duygusallık, çeşitli nevrotik ve psikotik sendromların klinik gözlemlerde görülse de her birinin tek başına kişiliğin tamamına çok az katkısı olduğunu belirterek bu anlamda kişilik özelliklerini bireylerin gözlemlenen tüm davranışlarının bir nokta olarak temsil eden küçük alanlar olarak tarif etmektedir.

Mischel, Shoda, ve Ayduk (2007), kişilik kavramının birçok tanımlamasının bulunmasına karşın hala daha araştırmacıların bu konuda evrensel olarak kabul ettikleri tek bir tanım olmadığını vurgulamışlardır. Hökeleli (2013) de bu duruma ilişkin kişiliğin pek çok tanımlanma biçimi olsa da genellikle araştırmacıların kişilik tanımlarının bireye özgü karakteristik ve ayırıcı olan davranış kalıpları ve özellikleri olduğunu belirtmiştir. Roberts'in (2006) kişilik tanımı da benzer olarak bireyin çevreye verdiği tepkilerinin karakteristik yollarını temsil ettiğini ve belirli bir şekilde düşünme, hissetme ve davranma eğilimlerini içerdiği şeklindedir (akt. Kaiser ve ark., 2015).

1.1.1. KİŞİLİK KURAMLARI

Alanyazın incelendiğinde, araştırmacıların kişilik tariflerinin değişen ekollere göre farklılaştığı gözlenmiştir. Buna binaen kişilik kavramı çeşitli sınıflamalara tabii tutarak bireylerin benzer örüntüler gösteren kişilik özelliklerinin belirlenmeye çalışıldığı görülmektedir.

1.1.1.1. Psikanalitik ve Psikodinamik Ekole Göre Kişilik

1.1.1.1.1. Sigmund Freud'un Kişilik Teorisi

Sigmund Freud, kişiliği bireyin haz ilkesiyle hareket eden ve cinsel ile saldırgan dürtülerin ne olursa olsun doyurulmasını gerektiren id, doyumu ahlaki kurallara göre erteleyen ve insanın vicdani yönü olarak yorumlanabilen süpereo ve dış dünyaya uyumlu bir doyumu hedefleyerek bu iki özellik arasındaki dengeyi sağlamaya çalışan, bu bağlamda gerçeklik ilkesiyle hareket eden egodan oluşan bir yapı olarak tanımlamıştır (Boeree,1997). Freud'a göre kişilik yapısı: oral, anal, fallik, latent (gizil) ve genital olarak beş dönemden oluşan psikoseksüel gelişim evrelerindeki yaşantılara göre şekillenmektedir (Doğan,2017).

1.1.1.1.2. Carl Gustav Jung'un Kişilik Teorisi

Jung (1998), kişiliği tam olarak çözümlenemeyen bilinçdışı ve gözlenenebilen bilinçlilik halinin bir birleşimi olarak tarifleyerek aslında kişiliğin tam olarak ölçülemeyeceğine işaret etmektedir. Kişiliğin tamamını psişe olarak adlandıran Jung'a göre psişe birbirinden farklı fakat etkileşim içinde çalışan sistemlerden oluşmaktadır.

Freud'un aksine Jung, kişiliğin bir belirleyici olarak bireylerin üzerinde çok az kontrol sahibi oldukları geçmiş travmalarına sonsuza dek mahkûm edilmeyeceğini savunmaktadır (Schultz ve Schultz, 2007). Jung'un kişilik sistemi kişiliğin en dışında olup gerçek kişiliği saklayan persona, ruhsal biseksüaliteyi gösteren anima ve animus, bireyin karanlık ve hayvani yönlerinin temsili olan gölge ve kişiliğin bütünlüğünü ifade eden ben arketiplerinden oluşmaktadır (Şenyuva, 2021). Alanyazında "içedönük" ve "dışadönük" ifadelerini ilk kullanan teorisyenlerden biri olan Jung, kişiliğin yapısal, işlevsel ve ilerleyebilen yönleri üzerinde durmuştur (Şimşek, vd. 2011). Ayrıca Jung, dışadönüklük veya içedönüklük, duyumsama veya sezgi, düşünme veya hissetme, yargılama veya algılama alt boyutlarını içeren ve kişilik teorilerinin psikoanalitik, davranışçı ve fenomenolojik olmak üzere üç grup halinde sınıflandırılan "Myers–Briggs Tipi Kişilik Göstergesi (MBTI)" olarak adlandırılan bir özbebildirim anketi önermiştir (Atkinson, vd. 1996).

1.1.1.1.3. Alfred Adler'in Kişilik Teorisi

Freud'un öğrencisi olan Adler, kişiliğin gelişiminde sosyal etkilerin üzerinde durarak kişiliğin biyolojik ihtiyaçları karşılama çabasından ziyade, sosyal çevre ve etkileşimler ile şekillendiğini öne sürmüştür. Adler'e göre bireyin amaç ve beklentileri davranışlarını etkilerken aşağılık duyguları da davranışlarda sürekli olarak motive edici bir güçtür, bu sebeple aşağılık duygusu kaçınılmaz olduğu gibi gereklidir de (Şenyuva, 2021).. Adler'e göre aşağılık duygusunun üstesinden gelinemediğinde aşağılık kompleksi gelişebilmektedir ve aşağılık kompleksi çocukluktaki organik aşağılık, şımartılma veya ihmal sebebiyle ortaya çıkmaktadır (Schultz ve Schultz, 2007).

1.1.1.1.4. Karen Horney'in Kişilik Teorisi

Horney kişiliği bireylerin yaşamları süresince çevresel faktörler sonucunda gelişen algı, duygu, düşünce yargı ve amaçların birbirleri ile etkileşimi sonucunda oluşan süreç olarak tanımlamaktadır (Kavut, 2018). Horney, kişiliğin gelişiminde güvenlik duygusu ve doyum olmak üzere iki temel faktörün önemli rolü olduğunu belirterek güvenlik duygusunun bireylerin davranışlarını şekillendirdiğini ileri sürmüştür (Topses ve Serin, 2012).

1.1.1.1.5. Erik Erikson'a Göre Kişiliğin Gelişimi

Kişiliğin gelişimini somatik düzey, ego düzeyi ve toplumsal düzey olmak üzere üç düzeyde inceleyen Erikson (Leary, 2004), her bireyin yaşamı boyunca sekiz psikososyal evreden geçtiğini ve bu evrelerdeki çatışmaları çözümleyebildiği sürece sağlıklı bir kişiliğe sahip olabileceğini belirtmiştir (Feist ve Feist,2006). Çözümlemeyen çatışmaların ise sonraki evrede devam ettiğini fakat telafi edilebileceğini öne sürmektedir (Kacerguis ve Adams,1980). Erikson'un önerdiği evreler sırasıyla şu şekildedir: Güvene karşı güvensizlik, özerkliğe karşı utanç ve kuşku, girişkenliğe karşı suçluluk, çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu, kimliğe karşı rol karışıklığı, yakınlığa karşı yalıtılmışlık, üretkenliğe karşı durgunluk ve bütünlüğe karşı umutsuzluk (Erikson,1950; akt. Maree,2021).

1.1.1.1.6. Fromm'a Göre Kişiliğin Gelişimi

Bireyi daha hümanistik psikanalitik bir perspektiften ele alan Fromm kişiliğin gelişiminde toplum ve kültürün rolüne vurgu yaparak birey çevre etkileşiminde bireyin nesnelerle olan ilişkisi ve çevreyle olan ilişki olmak üzere iki yön barındırdığını ifade etmiştir (Kapusuz, 2016). Buna ek olarak sembiyotik bağlantıcılık, kendine çekilme, yıkıcılık ve asimilasyon gibi çeşitli kişilik tipleri tanımlamıştır (Yurtsever, 2009).

1.1.1.1.7. Sullivan'a Göre Kişiliğin Şekillenmesi

Kişiliğin gelişimine toplumsal bir bakış ile yaklaşan Sullivan'a göre kişilik, doğuştan getirilen güdüler ile bireyin içinde bulunduğu toplum ve yetiştiği kültürden beslenerek şekillenmektedir (Bazerman, 2001). Bu anlamda Sullivan, kişiliğin kişilerarası ilişkilerin bir yansıması olarak ortaya çıktığını, dolayısı ile bireylerin kendi başlarına bir kişiliğe sahip olamayacaklarını öne sürmüştür (Yanbastı, 1996).

1.1.1.2. Davranışçı Ekole Göre Kişilik (Öğrenme Teorileri)

1.1.1.2.1. Skinner'in Kişilik Tanımı

Alanyazına organizma davranışlarının olumlu ve olumsuz koşullara göre tekrarlanıp tekrarlanmadığını ölçen deneyler sonucunda pekiştirme teorisini kazandıran (Şimşek ve ark., 2011) Skinner, kişiliğin öğrenme sonucunda oluşup yine öğrenerek gelişip değiştiğini ileri sürmektedir. Bu bağlamda bireylerin, bireysel

özelliklerin şekillenmesinde çevresel faktörlerin önemli rolü üzerinde durmuştur (Feldman, 1997).

1.1.1.2.2. Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramı'na Göre Kişilik

Bandura, sosyal çevrenin kişiliğin gelişiminde ve bireyin davranışlarını önemli ölçüde etkilediğini ileri sürmüştür. Bandura'ya göre bu etkileşimde bilişsel değişkenler de rol oynamaktadır (Cloninger, 2004). Bu bağlamda söz konusu teori, bireyin çevresindeki diğer insanları gözlemleyerek birtakım davranışların öğrenileceğini vurgulayarak birey, bireysel davranış örüntüleri ve çevre etkenleri arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır (Sims ve Manz, 1982).

1.1.1.3. Hümanist Ekole Göre Kişilik

1.1.1.3.1. Maslow'un Kendini Gerçekleştirme Kuramı

Maslow'a göre kişilik, bir olgunlaşma sürecinden geçmektedir ve bu süreç, bireyin hiyerarşik olarak sıralanan ihtiyaçları, çevre ile etkileşimi ve uyumu içermektedir. Buna binaen doğuştan gelen ve bireyleri harekete geçiren beş ihtiyaç basamağından oluşan hiyerarşik bir sıralama meydana getirmiştir (Schultz ve Schultz, 2007). Bu basamaklar sırasıyla fizyolojik, güvenlik, sosyal, saygınlık ve kendini gerçekleştirme ihtiyacı şeklindedir (Maslow, 1981).

1.1.1.3.2. Rogers'ın Kişilik Kuramı

Birey merkezli psikoterapi yaklaşımını benimseyen (Şenyuva, 2021) Rogers, bireyi ifade, farkındalık ve yaratıcılık alanlarında çok çeşitli potansiyellere sahip biyolojik bir organizma olarak tanımlamaktadır. Kişinin temel amacı, bu potansiyellere ulaşmaktır (Cartwright ve ark., 1991). Kişinin potansiyellerine ulaşarak gerçekleştirmiş bir birey olmasının önünde ise kişilerarası güçlükler ve baskıların olduğunu öne sürmektedir (Atwood ve Tomkins, 1976). Rogers'a göre kişilik, bireyin deneyimleri sonucunda oluşan bir özbenlik algısıdır; bu bağlamda birey, üzerinde kontrol sahibi olmadığı dış faktörlerden ziyade, bilinçli olarak hedeflerini gerçekleştirme eğilimi ile karakterizedir (Pınar, 2022)

1.1.1.4. Ayrıcı Özellik Yaklaşımına Göre Kişilik

1.1.1.4.1. Allport'un Kişilik Kuramı

Gordon Allport, kişilik kavramı ile ilgili çalışmalar ile çokça anılan bir isim olmuştur. Öyle ki, 1937'de yayınladığı Kişilik ismindeki kitabı ile kişiliğin akademik psikolojinin temel bir bileşeni olarak kurulmasına yardımcı olmuştur (Pettigrew, 2015). Bu eserde Allport, kişilik kavramını bireylerin çevrelerine uyum sağlama çabasını belirleyen psikofiziksel sistemlerin dinamik birer organizasyonu olarak tanımlamıştır (Allport, 1961; Robbins ve Judge, 2013). Allport, elliye aşkın kişilik tanımı toplamış ve kendi kişilik tanımlamasını bu şekilde oluşturmuştur (Pinar, 2022). Allport'un önerdiği ayırıcı özellik kuramında kişiliğin yapısının daha dinamik, gelişilebilir ve değişken bir zemine oturttuğu dikkati çekmektedir. Bu anlamda Allport'un kişiliğe bakışında biricikliğin ve kendilik kavramının önem kazandığını söylemek mümkündür. Allport'a göre kişiliğin yapısında kalıtım, çevre, içgüdüsel dürtüler, bilinçli motivasyon ve işlevsel özerklik kavramlarının önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu tarife göre kalıtsal özellikler, çevreyle etkileşime girerek bireyin kişiliğini şekillendirmektedir (Schultz ve Schultz, 2007). Kişiliğe ilişkin özelliklerin bir sözlük çalışmasına benzer biçimde ilk kapsamlı listeleme çalışmasını gerçekleştiren Allport ve Odbert, yıllar içerisinde binlerce kelimeye ulaşmışlardır. Elde edilen bu kelimeler, daha sonra anlatılacak olan Beş Faktörlü Kişilik Özellikleri (Big Five) olarak tanımlanmak üzere faktör analizi ile biçimlendirilmiştir (Taymur ve Türkçapar, 2012). Beş Faktör modeline Cattell ve Eysenck'in araştırmaları da ışık tutmuş olup, ilgili başlıkta daha detaylı söz edilecektir.

1.1.1.4.2. Cattell 'ın Kişilik Kuramı

Kişilik kavramını, kişisel özelliklerin (trait) bir bütünü olarak yorumlayan Raymond Cattell, tüm bu kişisel özelliklerin birbirine benzeyen ve ayrışan yönlerini faktör analizi yöntemi ile sınıflandırmıştır (Cattell, 1943); Burger, 2006). Cattell, bu yöntem sonucunda 16 faktörden oluşan kişilik özelliği tespit ederek 16PF (Personality Factor) Kişilik Envanteri'ni literatüre kazandırmıştır (Schultz ve Schultz, 2007). Cattell'a göre kişilik, bireylerin belirli bir yerdeki davranışlarının ne olacağını belirleyen faktörlerin tamamıdır ve araştırmacılar, farklı bireylerin sosyal ortamlarda neler yapabileceğini yordayabilen kuramlar üzerine çalışmalıdır (Yanbastı, 1996) Allport gibi Cattell de birçok kişilik özelliği listelemiş ve çeşitli analizlerle 35 adet

terimi içeren bir set haline getirmiştir. Güncel literatürde en sık karşılaşılan Büyük Beşli Kişilik özellikleri de, bu setten yararlanılarak oluşturulmuştur (Goldberg, 1990).

1.1.1.4.3. Eysenck'in Kişilik Modeli

Hiyerarşik bir kişilik modeli öneren Eysenck (Yanbastı,1996), kişiliği bireyin içinde bulunduğu çevreye olan uyumunu şekillendiren, bireyin sahip olduğu zeka, mizaç, fiziksel özellik ve karakter boyutlarının kalıcı ve istikrarlı bir organizasyonu olarak tanımlamaktadır. İlk çalışmalarında kişiliği dışadönüklük ve nevrotiklik olmak üzere iki boyu üzerinde incelemiş, sonrasında bu boyutlara ek olarak psikotizm/dürtü kontrolü olan üçüncü bir boyut eklemiştir. Eysenck'e göre bireylerde bu üç boyuttan hangisinin ağırlıklı olarak bireyde kendini göstereceği nöral aktivite ve beyin yapısındaki farklılıklara bağlıdır (Eysenck ,1963; Schultz ve Schultz, 2007).

1.1.1.4.4. Robert McCrea ve Paul Costa - Beş Faktör Kuramı

Alanyazında dağınık bir görünümü olan kişilik araştırmalarını toplamak ve kişiliği oluşturan boyutlar için bir sınıflama sistemi oluşturabilmek amacıyla (Somer ve ark., 2004) araştırmalarını büyük topluluklarla yürüten Costa ve McCrae, ölçümleri sonucunda kişiliğin beş faktörden oluştuğu sonucuna varmışlardır. Bu sonuca varana dek ilk olarak 1980'de Eysenck'in literatüre kazandırdığı iki faktöre ek olarak deneyime açıklığı (openness to experience); daha sonrasında ise yumuşak başlılık (agreeableness) ve öz disiplin (conscientiousness) faktörlerini kuramlarına dahil etmişlerdir (Thomas ve Segal, 2006; Farmer ve Williams, 2002; Costa ve McCrae, 1992). Yazarlara göre beş faktör kişilik özellikleri kültürel farklılıklara rağmen birçok kültürde ortaklaşmakta ve biyolojik temellere sahip olduğu için insan doğasının temelinde yer almaktadır (Costa ve McCrea, 1992). Benzer olarak, başka araştırmacılar tarafından da beş faktörün kültürel çerçevede duruma özgü olarak tutarlı olduğu belirtilmiştir (Mayfield, Perdue & Wooten, 2008). Bu özellikler, bireylerin sahip oldukları, en belirgin olarak fark edilebilip tanımlanabilen ve ölçülebilen özellikler olarak yorumlanmaktadır (Mirze, 2016: 307).

1.2. KARANLIK ÜÇLÜ

Kowalski (2001)'nin sosyal açıdan itici nitelikleri barındırdığını belirttiği kişilik özelliklerinden subklinik makyevalizm, subklinik narsisizm ve subklinik psikopatiyi 'Karanlık Üçlü' olarak kavramsallaştıran ilk araştırmacılar Paulhus ve Williams (2002) olmuştur. Karanlık üçlünün boyutları ayırt edici nitelikte olmasının yanı sıra, her bir boyutun çekirdeğinde manipülasyon, duygusuzluk ve bencilliği barındırması bakımından birbiriyle örtüşmektedirler (Jones ve Figueredo, 2013). Aynı zamanda bu üç özellik, yalan söyleme, hile yapma ve çalma davranışları gibi sosyal ihlallere yol açan durumlarla da karakterizedir. Bununla ilişkili olarak bazı çalışmalarda karanlık üçlü boyutlarının saldırganlık davranışlarıyla pozitif bir ilişkisi olduğu gözlenmiştir (Dinic & Wertag, 2018; Pabian, De Backer ve Vandebosch, 2015). Araştırmalar, karanlık üçlü kişilik özelliklerinin bireyin adaptasyonunu çeşitli şekillerde etkilediğini göstermektedir (Liu ve ark., 2021). Örneğin, karanlık üçlü kişilik özellikleri yüksek olan bireylerin ilişkisel tutumlarına bakıldığında romantik ilişkilerinde güvenilmez ve umursamaz; ebeveynlik ilişkilerinde ise genellikle soğuk ve kontrolü oldukları, kendileri için olumlu bir pekiştireç durumu söz konusu olduğunda ise sadık arkadaşlar ve etkili liderler olarak görülebildikleri raporlanmıştır (Hart, Richardson, & Tortoriello, 2018; Smith ve ark., 2018).

Yaşam tarihi teorisi, kişilik özelliklerinin oluşumunun rastgele olmadığını ancak çevreye uyum sürecinde geliştiğini öne sürmektedir. Buna göre kişilik özelliklerinin bireysel yaşam öyküsü ile tutarlı olduğunu söylemek mümkündür (Figueredo ve ark., 2007). Buna istinaden alanyazında yapılan çalışmalar da karanlık üçlü kişilik özelliklerinin yaşam öyküsü ile bağlantılı olduğunu ampirik olarak kanıtlamıştır (Figueredo ve ark., 2005; Jonason ve ark., 2010).

Karanlık üçlü kişilik özellikleri, davranış ve tutumlar açısından birbirleriyle benzerlik gösterebilir de bu üç özelliğin kendi içinde kıyaslandığı çalışmalar da mevcuttur. Kowalski ve ark.'ın (2018), Polonyalı öğrenciler ile yürüttüğü çalışmada akıcı zeka ile makyevalizm arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki saptarken, karanlık üçlünün diğer boyutları olan psikopati ve narsisizmde benzer bir sonuca ulaşmadıklarını raporlamışlardır. Benzer şekilde, makyevalizm, diğer iki boyuta göre sosyal etkileme taktikleri ile de daha yüksek düzeyde bir ilişkisi olduğu gözlenmiştir

(Jonason ve Webster, 2012). Karanlık üçlü kişilik özelliğini barındıran bireylerde görülen zorbalık davranışının incelendiği bir başka araştırma, bu davranış ile psikopatinin makyevalizm ve narsisizme göre daha yüksek ilişkisi olduğunu ortaya koymuştur (Baughman ve ark., 2012). Bu sonuçtan farklı olarak Stickle, Kirkpatrick ve Brush (2009)'ın psikopati ve narsisizmin zorbalığın eşlik etmediği agresyonla olan pozitif yönde ilişkisini gözlerken Peeters ve ark. (2010) makyevalizmin ergenlerde zorbalık davranışları ile pozitif yönde olan ilişkisini saptamışlardır.

1.2.1. NARSİSİZM

1.2.1.1. Narsisim Kavramının Tarihsel Gelişimi

Klinik psikoloji, adli bilimler ve kişilik psikolojisi literatüründe sıklıkla karşılaşılan narsisizm terimi (Lyons, 2019), ismini yunan mitolojisindeki durgun suyun yüzeyinde kendi yansımaları görmesinin üzerine hayranlıkla kendi görüntüsünden gözlerini alamayıp bu şekilde ölen Narcissus'tan gelmektedir (Akhtar ve Thompson, 1982). Narsisizm kavramının kelime anlamı ise bireyin kendi vücuduna karşı cinsel haz, arzu ve beğeni beslemesidir (akt. Elmas, 2018).

Narsisizmin psikolojik bir durumun temsili olarak kullanılması ise ilk olarak 1898 yılında İngiliz seksolog hekim Havelock Ellis (1898) tarafından bir erkek otoerotizm vakasını bildirmesi ile olmuştur (Rataj,2003). Ellis bu makalede narsisizm kavramını bireyin kendi bedenine yönelik duyumsadığı cinsel hazzı bir çeşit cinsel sapkınlık olarak tariflemiştir (Yürek, 2018). Nackle (1899), Ellis'in çalışmasını yorumlarken literatürde ilk kez 'narsisizm' kelimesini kullanarak bu terimi literatüre kazandırmıştır. Bu yorumlamada narsisizmi otoerotizmin en şiddetli görünümü olarak 'kendine aşık olma hali' şeklinde tanımlamıştır (Levy ve ark., 2011).

'Narsisistik' terimi ile ilk olarak Freud tarafından 1910 yılında 'Cinsellik Üzerine Üç Deneme' adlı eserindeki bir dipnotta kullanılmıştır (Akhtar ve Thompson, 1982). Narsisizme ilişkin Otto Rank tarafından 1911'de yazılan ilk psikanalitik makalede bu kavram kendine yönelik hayranlık ve kibir ile birlikte anılmıştır (Atay, 2009). Takip eden 1913 senesinde ise Ernest Jones, 'Tanrı kompleksi' makalesinde narsisizmi patolojik bir kişilik özelliği olarak tanımlayan ilk isim olmuştur. Tanrı kompleksi olan bireyleri, her şeye gücü yetme ve her şeyi bilme (omnipotent)

fantezileriyle karakterize olan, uzak ve erişilemez, kendine hayran ve kendine güvenen, oto-erotik ve teşhirci olarak tarif etmiştir McWilliams, 1994; Levy ve ark., 2011).

Freud'un 1914'te kaleme aldığı 'Narsisizm Üzerine: Bir Giriş' isimli eseri ile bu kavram özellikle psikanalitik ekol olmak üzere psikoloji literatüründe popüler hale gelmeye başlamıştır (Lyons, 2019). Freud (1914) bu eserde libidinal enerjinin tamamıyla benliğe yönltilmesi olarak tanımladığı narsisizm kavramını birincil narsisizm ve ikincil narsisizm olmak üzere iki başlıkta inceleyerek bu kavramı biraz daha gelişimsel bir perspektiften ele almıştır. Çocukluktaki normal gelişim sürecinin bir parçası olan tümgüçlülük fantazisi olarak birincil narsisizmi; devamında ise nesne ilişkilerinde meydana gelen hayal kırıklıklarının oluşturduğu libidinal yatırımın benliğe yönelimini ikincil narsisizm olarak kavramsallaştırmıştır (akt. Kalın,2020).

Tarihsel gelişimine bakıldığında narsisizmin klinik psikanaliz literatüründe ilk olarak olgunlaşmamış ve kendine odaklı anormal cinsellik olarak kavramsallaştırıldığı, bu anlamda zengin ve kompleks bir tarihçesinin olduğu görülmektedir (Twenge ve ark., 2008). İlerleyen süreçte Walder (1925), narsisistik karakterde olduğunu belirttiği vakasını raporlarken bu karakterdeki bireylerin belirgin düzeyde empati eksikliği olduğunu, diğerlerine karşı küçümseyici tavırlarda bulunduklarını ve kendilerini onlardan daha üstün gördüklerini, özellikle cinsellik alanında bencil olduklarını; cinsel ilişkiyi partnerinden bağımsız olarak sadece fiziksel bir zevk olarak gördüklerini öne sürmüştür. Benzer şekilde, Freud (1932) da Libidinal Türler adlı makalesinde narsisistik bireyleri öncelikli olarak kendilerine odaklı, ilişkilerinde sevgi veremeyen ve bağımsız, saldırgan ve kolay korkmayan özellikler ile tasvir etmiş, ek olarak bu insanların genellikle hayranlık uyandırdıklarını ve kolayca dikkat çektiklerini belirtmiştir. Psikanalist Wilhelm Reich (1933), Karakter Analizi isimli kitabında "Kibirleri kırıldığında soğuk bir küçümseme, belirgin bir kötü mizah veya düpedüz saldırganlıkla tepki verirler" şeklindeki ifadesiyle üstünlük kurma, kendine güvenme, kışkırtıcılık, kibir, boyun eğmeye kızma ve ilişkilerde sadizm eğilimi ile karakterize olan 'fallik-narsisistik' bireyleri tanımlayarak bu bireylerin ego tehditi ile karşı karşıya kaldıklarında saldırganlaşacaklarını raporlayan ilk isim olmuştur. Bununla birlikte, narsisizmi ego ile fallusun özdeşleşmesiyle açıklayarak bu

kişilik özelliğinin erkeklerde daha sık gözlendiğini ifade etmektedir. Reich, narsisizmin genellikle saldırganlık ve kibirle karakterize olduğunu belirtse de her daim olumsuz sonuçlar doğurmadığını ekler; bu kişilik özelliğinin kötü sonuçlar doğurabilecek eylemlere ya da bireyi olumlu yönde daha aktif kılacak bir niteliğe sahip olup olmasını, bireyin içinde bulunduğu sosyal bağlamın belirleyeceğini ileri sürer.

Karen Horney, 1939'da narsisizmin saldırgan, mükemmeliyetçi ve kindar olmak üzere farklı biçimlerde kendini gösterebileceğini öne sürerek bu kavramın farklı görünüş biçimlerini açıklamıştır. Bununla beraber Horney (1939), narsisizmi gerçeklikten uzak ve abartılı bir kendini beğenme ile açıklayarak patolojik özellikleri olan bu kavramı sağlıklı özsaygıdan ayıştırmıştır. Bu ayrımı yaparken abartılı biçimde kendini beğenmeyi, düşük özsaygıyı telafi etme biçimi olduğunu vurgulamıştır. Narsisist bireylere ilişkin Winnicot (1965), Horney'in tanımlamasına paralel olarak savunmacı bir biçimde büyüklenmeci sahte bir kendilik oluşturup bu kendilik biçimi ile özdeşleştiklerini belirtmiştir (akt. Levy ve ark., 2011). Winnicot'un narsisizm kavramına yaklaşımında benimsediği savunmacılık fikri Annie Reich (1960) tarafından da benimsenmiş, buna binaen Reich erken dönemde yaşanan travmatik yaşam olayları sonucunda benlik saygısını regüle etmede zorluk yaşayan bireylerin bu durumun bir sonucu olarak zayıf bir benliğe sahip olmayı kabul etmektense diğerlerine göre daha üstün ve güçlü bir benlik imajına sahip oldukları bir fantezi dünyasını tercih ettiklerini öne sürmüştür. Reich'e göre narsisist bireylerin başarısızlık ve sıradanlığa olan tahammülsüzlükleri kendilerini de mükemmel ve tamamen başarısız olmak üzere iki uçta yargıladıklarını göstermektedir. Benlik kavramındaki bu bütünleşememe durumunu ilk açıklayan isim olması bakımından Reich'in araştırmalar önem arz etmektedir.

1.2.1.2. Patolojik Narsisizm

Kernberg (1967), narsisizmi bir kişilik yapılanması olarak ele almış ve böylelikle narsisistik kişilik yapılanmasını tanımlamıştır. Kernberg'in bu tanımlaması klinik psikanalizden doğmuş olup, güncel literatürdeki büyüklenmeci narsisizmin özelliklerini barındıran bir biçimde duygusal boşluk, benmerkezcilik ve empati eksikliği ile karakterizedir. Bu özelliklerin yanı sıra, Kernberg (1975) narsisist bireylerin yoğun hırs ve güce olan şiddetli arzuları ile beğenilmeye yönelik bağımlılık

gibi yönlerinin olduğu üzerinde de durarak aynı zamanda mesleki olarak başarılı olabileceklerini fakat bu başarılarını teşhir ederek kişisel tatmine hizmet ettiğini belirtmiştir. Narsisizmin kökeninin çocukluk çağı yaşantılarından kaynaklandığını belirten Kernberg'e göre empatik olmayan ve soğuk bir anne tarafından duygusal yoksunluğa maruz kalan çocuklar sevilmediklerini hissettiklerinde ortaya çıkan öfkesini annesinin kendisinde değer verdiği bir özelliğe sığınarak savunma göstermekteydi. Dolayısıyla Kernberg, büyüklenmeci kendiliğin oluşumunu bir savunma ve telafi biçimi olarak ifade ederek patolojik bir yapı olduğunu belirtmektedir (Akhtar ve Thomson, 1982).

DSM-III (1980) ile birlikte narsisizm, bir kişilik bozukluğu olarak incelenmiştir. Revize edilmiş haliyle ise narsisizm kavramı, Kernberg'in kuramında yer verdiği büyüklenmeci kendilik ile paralellik gösteren bir yapı halini almıştır (Köroğlu ve Bayraktar, 2007). Güncel DSM-5 kriterlerine göre narsistik kişilik bozukluğunun tanı kriterleri büyüklenme, sınırsız güç, başarı, zeka ya da güzellik düşlemleri ile meşguliyet, eşsiz olduğuna ve ancak üstün kişilerce anlaşılabilirliğine yönelik inanç, beğenilme arzusu, hak etme duygusu, çıkarıcı davranışlar, empati eksikliği, saygısız tutumu içerir. Kişinin tanı alması için bu kriterlerden beş ya da daha fazlasının kişide bulunması gereklidir (DSM-5).

1.2.1.3. Klinik Olmayan Narsisizm

Büyüklenmeci kendilik kavramının üzerinde duran bir diğer isim ise Kohut'tur. Kohut (1971), Kernberg'in aksine narsisizmi tümüyle patolojik olarak yorumlamaktan kaçınarak, çocukluk dönemindeki bu durumu normal gelişim sürecinin bir parçası olduğunu öne sürmektedir. Bu dönemde idealize ettiği ebeveynleriyle özdeşim kurma sürecine ilişkin herhangi bir takılma meydana gelirse büyüklenmeci benlik yapısı kişinin tüm benliği ile bir entegrasyona girerek sağlıklı bir yapıdan patolojik boyuta doğru bir kayma olacağını belirtir. Bu dönemde çocuğun büyüklenmeci davranışlarının ebeveynleri tarafından hayranlıkla aynalanmadığı takdirde takılma olabileceğini vurgulamaktadır. Kohut ve Kernberg'in narsisizm üzerine yaptıkları çalışmalarda ortaklaşan noktalar bulunsa da patolojiye yönelik açıklamalarının farklılaşması, tedavi gidişatlarında da farklılıkların olmasına sebep olmaktadır (Akhtar ve Thompson, 1982). Bireyin ihtiyaç duyduğu takdir ve onaya ulaşamadığında ortaya

çıkan eksiklik ve yetersizlik ise, kırılan narsisizm kavramının bir karşılığıdır. Bu noktada birey, üstünlük ve aşağılık arasında bir salınım izlediğinden dolayı kırılan bir özgüveni benimsemektedir (Kohut, 1971).

Kohut'un kuramında yer verdiği narsisizmin tümüyle patolojik olmadığı görüşü, birçok kuramcı tarafından kabul görmüş boyutsal bir kişilik özelliği olarak da incelenmiştir ve bu bağlamda narsisizm ölçeklerinde standardize edilmiş bir kesme noktası bulunmamaktadır (Campbell ve Foster, 2007). Klinik olmayan narsisizmi ölçmeye yönelik geliştirilen ilk ölçek Henry Murray'ın (1938) 'Narsisizm Ölçeği' dir. Raskin ve Hall'ın (1979) geliştirdiği Narsisistik Kişilik Envanteri (NKE) de benzer bir amaca hizmet etmektedir. Bu amaç doğrultusunda narsisizmin ilk kez bir kişilik bozukluğu olarak ele alındığı DSM-III'teki tanı ölçütleri baz alınmış ve normal popülasyonun narsisizm boyutlarındaki kişisel farklılıklar ölçümlenmiştir (Raskin ve Terry, 1988).

1.2.2. MAKYAVELİZM

1.2.2.1. Makyavelizm Kavramının Tarihsel Gelişimi

Araştırmacıların özellikle yaklaşık son 40 seneden beridir üzerinde durdukları Makyavelizm olgusunun literatüre kazandırılması, Rönesans dönemi düşünürlerinden Niccolo Machiavelli'nin 1513'te yazmış olduğu 'The Prince' adlı kitabı ile olmuştur (Kessler ve ark., 2010). Yazarın devlet yöneticilerinin nasıl tutumlar benimsemeleri gerektiğine dair söylemlerinin yer aldığı kitabında bir yöneticinin amacına ulaşması için yalan, manüpülasyon ve hile gibi yöntemlere açık olması gerektiği belirtilmiştir (Jones ve Paulhus, 2009). Machiavelli'ye göre alışlagelmiş olan güven ve dürüstlük ilkelerini barındırmayan devlet çıkarlarını gözetmek için pragmatist bir biçimde rasyonel kararlar alınmalıdır. Bu kararlar alınırken ahlaki, hukuki ve etik bir sınırın bulunmadığını gücün bu şekilde elde edilebileceğini ekler (Wilson ve ark., 1996).

Machiavelli'nin temelini attığı makyavelizm felsefesini alanyazında ilk olarak kavramsallaştıran sosyal psikologlar Christie ve Geiss (1970), kendi çıkarları için diğer insanları manüpüle eden kişileri makyavalist kişilik tipi olarak tanımlamışlardır. Araştırmacılar bu tanımlamayı yaparken Machiavelli'nin eserinde öne sürdüğü siyasi düşüncenin sosyal yaşamın içindeki bireylerde de var olduğunu ortaya koymuşlardır

(Jones ve Paulhus, 2009). Christie ve Geiss'e (1970) göre makyavelist kişilik tipi, kişilerarası ilişkilerde diğer insanları kendi amaçlarına yönelik nesneler olarak görme, davranışlarının uzun vadedeki sonuçlarına odaklanmak yerine anlık amaçlar doğrultusunda hareket etme ve bu bağlamda diğer insanlara yönelik pragmatist bir yaklaşım, ahlaki kuralların ihlaline ilişkin bir endişe duymaksızın bireysel çıkarlar uğruna rasyonel biçimde düşünerek hareket etme gibi davranış örüntüleriyle karakterizedir.

1.2.2.2. Makyevalizm Kişilik Özelliğinin Ölçümü

Christie ve Geis (1970), makyavelizm terimini kavramsallaştırmanın yanı sıra, bu kişilik özelliğini ölçme amacıyla 'İnsanlarla başa çıkabilmenin en iyi yolu, onlara duymak istedikleri şeyi söylemektir' veya 'Diğerlerine koşulsuz güvenen bireyler hayatlarında bir problem olsun istemektedirler' gibi ifadeleri 20 sorudan oluşan 7'li likert tipi bir ölçek olan Mach IV'ü geliştirmişlerdir. Geliştirdikleri bu ölçeğin güvenirlik katsayısını ise .79 olarak raporlasalar da, literatürdeki bazı başka çalışlarda bu katsayı .60 ile .70 arasında değişen bir tutarsızlık içerisinde (Mudrack ve Mason, 1995). Mach IV'e ilişkin bir diğer eleştiri ise, bireylerin farklı bağlamlarda farklı davranış kalıpları içerisinde bulunabileceğini göz ardı edip yalnızca genel günlük yaşamı kapsayan bir yapıda olması, iş yeri veya özel yaşamı dahil etmemesi olmuştur (akt. Kessler, 2010). Bu duruma ek olarak, ölçek geliştiricilerinin makyavelizmin yalnızca olumsuz yanlarına atıfta bulunuyor olması da eleştirilerin odağı haline gelmesine zemin hazırlayan bir diğer faktör olarak görülmektedir. (Deluga, 2001).

1.2.2.3. Makyevalist Bireylerin Kişilik Özellikleri

Makyevalist kişilik tipine sahip olan bireylerin kişisel faydalarını gözetmek adına ahlaki ve etik kaygılardan bağımsız bir biçimde tüm fırsatları değerlendirebilme potansiyeline sahip oldukları, bu bağlamda faydacılık temelinde sosyal ilişkilerinde başarılı oldukları izlenimi görmek mümkündür (Lyons, 2019; (Linton ve Wiener, 2001). Makyevalist eğilimler, bireylerde kendini otoriter karakteristik yapı, mükemmeliyetçilik, ikna kabiliyetinin yüksek olmasına karşın kendileri daha az ikna olma gibi paternler ile göstermektedir (Kara, 2009; Solar, 1971; Robbins, 1998). Makyevalist bireylerin kendilerinde var olan manipülatif yönlerinden dolayı

diğerlerine karşı güvensizlik hissederler. Bu manipülatif yönleri, çevresindekilerin gücünü kontrol altına alma isteklerini karşılar niteliktedir (Dahling ve ark., 2009). Diğerlerinin gücü baskılamak adına onları suçlama ve zayıf yönlerini öne çıkarma davranışlarında bulunan makyevalistlerin temel motivasyon kaynağı genellikle para ve güçtür (Wai & Tiliopoulos, 2012). Bu motivasyonla birlikte anti sosyal davranış örüntülerini görmek mümkündür (Rauthmann, 2012: 345). Empati kurma düzeyleri makyavelist olmayan insanlara göre daha düşük olan bu bireyler diğerlerinin duygularını tanımlayabilseler bile deneyimleyebilme noktasında eksik kaldıkları gözlenmiştir (McIlwain, 2003).

Kişisel başarılarına ulaşmak için çeşitli manipülasyonlara başvurma, (Furnham ve ark., 2013), empati yetisinde eksiklik (Webster ve Jonason, 2013), alaycı bir kişilik yapısını barındırma ve insanları kandırırken kaygılanma belirtisi taşımama (Christie ve Geis, 1970) olarak kendini gösteren makyavelist kişilik tipi ile ilgili literatürde çeşitli araştırmalar mevcuttur.

1.2.2.4. Makyavelizme İlişkin Literatür Bulguları

O'Kelly ve Solar (1971), makyevalist ebeveynlere sahip olan çocukların makyevalist eğilimlerin daha sık görüldüğünü raporlamışlardır. Kowalski ve ark. (2018), yaptığı araştırma sonucunda karanlık üçlü boyutlarından makyevalizmin akıcı zeka ile anlamlı derece pozitif yönde bir ilişkisi olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bu bulgunun makyevalist bireylerin bireysel amaçları için ustalıkla kullandığı çeşitli manipülatif stratetiye açıklar nitelikte olduğu söylenebilir. Benzer biçimde, Paal ve Bereczkei (2007), makyevalist bireylerin makyevalist olmayanlara kıyasla zihin okuma becerilerinin daha yüksek olabileceğini saptamışlardır. McHoskey (2001), kişilik bozukluklar ile makyevalizm skorlarını değerlendirdiği çalışmasında diğerlerine yönelik manipülatif davranış paternini içeren borderline kişilik bozukluğu ile makyelavizm arasında bir korelasyon saptamıştır. Aynı çalışmada, erkeklerin MACH skorlarının kadınlara göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

1.2.3. PSİKOPATİ

1.2.3.1. Psikopati Kavramının Tarihsel Gelişimi

Günümüzde manipülatif davranış, empati ve pişmanlık eksikliği, dürtüsellik ve kişiler arası ilişkilerdeki düşmanca tutum ile karakterize olan psikopati kavramının geniş bir tarihsel gelişim sürecinin olduğu söylenebilir (Miller ve ark., 2001). Bu bağlamda Meloy (1988), siyasi, edebi ve dini içerikli olmak üzere çeşitli yazınlarda psikopat kişilik özelliğine ilişkin atıflarda bulunulduğunu belirtmiştir.

Psikopati kavramına ilişkin literatürdeki ilk açıklamaları 19. Yüzyılda Fransız psikiyatır Philippe Pinel ortaya atmıştır. Pinel psikotik olmayan, entelektüel yetileri yeterli düzeyde olan ve bununla beraber kontrolsüz davranışlar ile ahlaki değerler noktasında yoksun olan bireyleri tanımlarken deliryumu olmayan delilik anlamına gelen ‘Mania Sans Delire’ kavramını kullanmıştır (Weber, Amunts ve Schneider, 2008).

20. Yüzyıla gelindiğinde Hervey Cleckley’in (1941) ‘The Mask Of Sanity’ isimli kitabında psikopatinin detaylı bir tarifi yapılmıştır. Cleckley’e (1941) göre psikopat kişilik yapısının oluşmasında davranışsal, kişilerarası ve afektif boyutların etkileşimi rol oynamaktadır. Cleckley, psikopat kişiliği tanımlarken çeşitli özelliklere yer vermiştir. Bunlar: manipülatif, zorba, empatiden uzak olma, sorumsuzluk (Weber, Amunts ve Schneider, 2008) gibi özelliklerin yanı sıra pişmanlık eksikliği, içgörünün yetersiz düzeyde olması, patolojik boyuttaki benmerkezcilik, yüzeysel çekiciliğin eşlik ettiği ortalamanın üzerinde zeka ve güvenilmezliği de kapsamaktadır (Cleckley, 1941). Cleckley’e göre psikopat bireylerin eyleme koyduğu antisosyal davranışları için yeterli bir motivasyonları yoktur (Davison ve Neale, 2004). Buna rağmen sık sık toplum kurallarına aykırı olacak şekilde antisosyal davranışlarda bulunsa da uzun süreli hapis cezalarına çarptırılacak büyük suçlar işledikleri görülmemektedir. Bunun yerine genellikle kısa aralıklarla tutuklanma cezası alacağı birçok küçük suç işler, cezasını çektikten sonra bu eylemlerine devam ederler (Cleckley, 1941).

Karpman (1948), psikopati kavramını ve psikopatların antisosyal davranışlarını birincil ve ikincil psikopatlar olmak üzere iki ayrı kategori altında incelemiştir. Karpman, anetopat terimiyle ifade ettiği birincil psikopat kategorisindeki bireylerin antisosyal davranışlarını, anayasal bir vicdan geliştiremedikleriyle açıklamaktadır. İkincil psikopatlar ise bilinçdışı düzlemdeki nevroitik çatışmaların bir çıktısı olarak antisosyal eylemlerde bulunmaktadır.

Psikopatiye ilişkin literatürdeki çeşitli güncel nöropsikolojik araştırmalar, psikopatinin beyindeki duygu işleme ve öğrenme süreçlerinden sorumlu olan prefrontal temporal limbik sistemdeki anomalilerden kaynakladığını öne sürmektedir (akt. Weber, Amunts ve Schneider, 2008).

1.2.3.2. Psikopat Kişilik Özelliğinin Ölçümü

Psikopat kişilik özelliklerinin ölçümüne ilişkin Hare'nin çalışması, psikopati kavramının literatürdeki yeri açısından oldukça önem arz etmektedir. Cleckley'in psikopati kavramını tanımlarken belirttiği kişilik özelliklerinden yola çıkarak erkek mahkumlar ile gerçekleştirdiği yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda 22 maddeden oluşan Psikopati Kontrol Listesi'ni geliştirmiştir (Hare, 1991). Daha sonra revize edilerek 20 maddeden oluşturulan bu ölçek, manipülasyon, acımasızlık, duyarsızlık gibi psikopat bireylerin temel kişilik özelliklerini barındıran duygusal kopuş faktörü ile dürtüsellik ve şiddetle karakterize olan antisosyal davranış faktörü olmak üzere iki faktörden oluşmaktadır. Bazı araştırmacılar psikopatiye ilişkin Hare'nin geliştirdiği ölçeğe ait bu iki faktörden ziyade kibirli-aldatacı, afektif ve dürtüsel olmak üzere üç faktörlü bir yapı önermişlerdir (Cooke ve Michie, 2001).

Alanyazın incelendiğinde psikopati kavramıyla antisosyal eğilimlerin karakterize olduğu gözlenmiştir. Bu bağlamda psikopati ile DSM'deki antisosyal kişilik bozukluğu tanıları sıklıkla birbirine karıştırılsa da aynı patolojiye işaret etmedikleri gözden kaçırılmaması gereken bir noktadır (Weber, Amunts ve Schneider, 2008). Antisosyal kişilik bozukluğunun DSM kriterlerine bakıldığında suça yönelik davranış boyutunda ele alındığını görmek mümkünken psikopati kavramı davranışın ötesinde duygu ve düşünce odaklıdır (Forth ve ark., 1996). Bu nedenle, Psikopati Kontrol Listesi'nin revize edilmiş versiyonunda psikopat bireylerin her iki faktörde de yüksek puan alacağı öngörülmüşken, antisosyal kişilik bozukluğu tanısı almış bireylerin yalnızca 2. faktör puanlarının yükseleceği öne sürülmektedir (Weber, Amunts ve Schneider, 2008).

1.2.3.3. Psikopat Kişilik Özellikleri

Hare ve ark. (2000), psikopat bireylerin büyülenmeci, duygusuz, aldatacı, baskın ve manipülatif özellikleri olduğunu vurgulamaktadır. Kişiler arası ilişkiler

bağlamında psikopatların diğerleriyle güçlü duygusal bağlar kurma yetisinden mahrum olduklarını, dolayısıyla empati kurma veya yaptıklarından ötürü pişmanlık duyma gibi duyguları deneyimlemediklerini öne sürmektedir. Kişiler arası ilişkilerinde gözlenen bu tutum ve davranışlar, dürtüsellikle birlikte sosyal norm ve ahlak kurallarının ihlali ile ilişkilidir (Hare, 1991). Heinzen ve ark. (2011), kişiler arası ilişkilerde psikopatik eğilimler gösteren bireylerin eylemlerini planlama, diğerlerini manipüle etme sosyal ilişkilerde çıkarıcı davranma gibi özelliklerinden dolayı entelektüel yetilerinin yüksek düzeyde olacağını ileri sürmektedir. Psikopatik bireylerde sosyal, ahlaki ve toplumsal değerleri önemsememe, ve bu bağlamda yaptığı kontrolsüz eylemlerden dolayı pişmanlık duymama paterni sıklıkla görülmektedir (Arrigo ve Shipley, 2001).

Suç eğilimli davranışlarla karakterize olan psikopatik bireyler mutlak koşulda suç işlemiyor olsalar bile bu anlamda davranışsal bir sapma göstermeye daha yatkınlardır (Vitacco, Neumann ve Wodushak, 2008). Araştırmacılar bu sapmanın psikopatik kişilik özelliklerinin bireylerdeki yansıma biçimine bağlı olarak görüleceğini bildirmişlerdir. Cleckley'in kitabında yer verdiği psikopat bireylere ilişkin duygusuzluk, manipülasyon ve empati eksikliği özelliklerinin planlı şiddet eğilimleriyle ilişkili olduğu gözlenmiştir (Blair, Mitchell ve Blair, 2005).

1.3. BAĞLANMA KURAMI

1.3.1. Bağlanma Kavramı

Bağlanma kavramına ilişkin alanyazına önemi yadsınamayacak çalışmaları kazandıran Psikiyatrist J. Bowlby bu kavramı bebeklerin bakım veren figürleriyle olan etkileşimindeki güvenli, destekleyici ve korunmuş unsurları içeren duygusal bir bağ olarak tanımlamaktadır (Bowlby, 1969). Bu tanımlama ile birlikte Bowlby (1979), bireylerin kendileri için önemli olan kişilerle kuvvetli duygusal bağlar kurarak yakın ilişki içinde olmanın evrensel bir ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır. Bu ihtiyaç doğum ile başlayarak yaşamın sonuna dek süregitmektedir, öyle ki Bowlby bağlanmayı açıklarken ‘beşikten mezara kadar’ ifadesini kullanmıştır (akt. Hamarta, 2004). Bu ifade, bağlanmanın yetişkin yaşantısında da önem verdiği bireylere yönelik kurduğu bağı ve erken dönem bağlanma örüntüsünün genellenmesine işaret etmesi bakımından önemlidir.

Nitekim, kaynağını psikanalitik ekolden alan bağlanma kuramı, İkinci Dünya Savaşı’nda ebeveynlerini yitiren çocukların bağlanma stillerinin ilerleyen dönemlerdeki yaşamlarına olan etkisinin fark edilmesi üzerine literatürde daha fazla ses getirmeye başlamıştır (Parman, 2019). Psikanalitik kuramın öncüsü Freud (1949), oral dönemde beslenme ve arzusun doyumu ihtiyacını bakım veren figüründen emme davranışı ile karşılamakta; ve bu figür ile bir bağlanma ilişkisine girerek yaşamının diğer ilişkilerine de bu örüntüyü genellemektedir. Bebeğin bakım veren tarafından karşılanması gereken oral hazzın kesintiye uğraması, güvensiz bağlanma örüntülerine neden olmaktadır. Bowlby’nin bağlanma kuramını modernize ederek yeniden kuramsal bir zemine oturtma çabası da, Freud’un bu keşfini ileriye dönük ve gözlemlenebilen bir bakış ile literatüre kazandırma hedefine dayanmaktadır (akt. Waters ve ark., 1991). Bu hedef doğrultusunda Bowlby, kırk dört çocuk hırsız kontrol grubu ile karşılaştırdığı deneysel bir çalışma yürütmüştür. Çalışmanın sonuçları, çalma davranışına eğilimli olan çocukların bakım veren sevgisinden yoksun olduklarını ortaya koymuştur. Bowlby bu araştırmanın sonuçlarını "44 Genç Hırsız: Karakterleri ve Ev Yaşantıları" isimli makalesinde detaylandırmıştır (Bretherton, 1992).

Bağlanma davranışlarının biyolojik temeli olup yalnızca insan ırkında değil, tüm memeli canlılarda gözlenmektedir. Bu bağlamda Bowlby (1969), bağlanma davranışlarının evrimsel bir boyutu olduğunu belirterek bu davranışların insan ve hayvan yavrularının bakım veren figürüne yakın olarak tehlikelerden korunmasına hizmet ettiğini öne sürmüştür. Bowlby'e göre (1969) bağlanma davranışları bakım verenin uzaklaşmasına bebeğin ağlayarak tepki vermesi ve bakım veren geri geldiğinde gülümseyerek ona yaklaşması olmak üzere iki ayak üzerine kuruludur. Bağlanmanın sağlıklı bir biçimde kurulabilmesi için hem bakım verenden hem de bebekten gelen çift yönlü bağlanma davranışı gerekmektedir. Bebek ağlayarak bakım verene olan ihtiyacı dile getirirken bakım verenin de yakın ve sıcak bir tutum ile bebeği sakinleştirip ihtiyaçlarını karşılaması, her iki tarafın da işbirliği ile bağ kurması açısından bir örnek teşkil etmektedir. Bağlanma davranışları dürtüsel olarak gelişebildiği gibi öğrenme ile de gerçekleşmektedir (Ainsworth ve ark., 1978). Bağlanma kuramının başrollerinden biri olan bakım veren kavramı sıklıkla anne figürü olarak anılsa da bebeğin temel ihtiyaçlarını karşılayan, bu bağlamda bebek tarafından önem arz eden yetişkinler olarak yorumlanabilir (Bowlby, 1969).

1.3.2. İçsel Çalışan Model ve Zihinsel Temsiller

Bebeğin yaşamın ilk yıllarında bakım veren ile kurduğu ilişki ve etkileşimin, ilerleyen dönemlerde kuracağı bireyler arası ilişkileri yordayacağı temeline dayanan bağlanma kuramındaki bu örüntüyü Bowlby ve Ainsworth, zihinsel temsiller ile açıklamaktadır. Araştırmacılar, bağlanma kuramını açıklarken iki temel zihinsel temsil ögesine değinmiştir. Bu temsiller, çocuğun kendine ve diğerlerine ilişkin temsilleri içermektedir. Bowlby ve Ainsworth, bu iki temel zihinsel temsili içsel çalışan modeller ile açıklamaktadır (Bowlby, 1980). Kendiliğe ilişkin temsiller bireyin kendi sevillebilirliği, değeri ve kendini güvende hissetmesine yönelik inanç ve beklentileri içerir. Bakım veren ile bebek arasında tutarlı ve sıcak bir etkileşim olduğunda yani bakım veren tarafından bebeğin ilgi, sevgi ve yakınlık ihtiyaçları karşılandığında sevmeye değer ve güvende olduğuna dair kendilik temsili oluşmaktadır. Bu ihtiyaçlar karşılanmadığı takdirde bebek, kendini sevmeye ve değer görmeye layık olmayan bir temsilde konumlandıracaktır. Diğerlerine yönelik temsiller ise, bakım veren tarafından bebeğe ihtiyacı olduğu sevgi, yakınlık ve sıcaklık tutarlı bir biçimde verildiğinde

bebeğin zihninde bakım veren duyarlı ve ulaşılabilir; verilmediğinde ise duyarsız ve ulaşılamaz olarak şekillenmektedir (Bowlby, 1973/1980; Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978). Robertson ve ark.'a göre (2018) ulaşılmayan ve duyarsız bakım veren ile yetişen bebeklerde umutsuzluk, karşı çıkma ve kopma davranışları gözlenmektedir. Ainsworth, bebeğin duyarlı ve ulaşılabilir bir bakım veren temsiline ulaşmak amacı için aktif bir çabası olduğunu öne sürmektedir (Parman, 2019). Bowlby (1958) bu çabayı bebeğin emme, ağlama, gülme, kucaklama gibi tensel, görsel ve işitsel etkileşimi hedefleyen davranışlar ile açıklamaktadır. Bu iki zihinsel temsil tanımları gereği farklı yapılar olarak sınıflandırılrsa da iç içe geçerek birbirini tamamlar niteliktedir (Bartholomew, 1990; Hazan ve Shaver, 1994).

Bebeğin bakım verenin davranışları sonucunda kendine ve bakım verene yüklediği bu temsiller zamanla içselleştirilerek yaşamın ilerleyen dönemlerinde bireyin kuracağı diğer ilişkilere genellenecektir (Bretherton, 1992). Bu genelleme sonucunda içsel çalışan modeller bireyler arası ilişkilerde bir rehber görevi görerek otomatikleşmekte ve böylece değişime dirençli hale gelmektedir. Erken dönemdeki bağlanma örüntüsü bireyin gelecekte kuracağı romantik ve sosyal ilişkilerindeki davranışsal ve duygusal tepkilerinin bir belirleyicisi olmaktadır. (Hazan ve Shaver, 1994; Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall, 1978).

1.3.3. Bağlanma Stilleri

1.3.3.1. Ainsworth'ün Çocuklarda Üçlü Bağlanma Modeli

Bowlby'nin bağlanmaya dair geliştirdiği literatüre kendi gözlem ve notlarını da ekleyerek bağlanma kavramını genişleterek sınıflandırmaya tabii tutan isim Ainsworth olmuştur. Ainsworth, bağlanmayı doğal ortam ve deneysel ortamda gözlemleyerek yürüttüğü çalışmalar sonucunda güvenli, kaygılı ve kaçınan olmak üzere üç farklı bağlanma stili belirlemiştir (Keskin ve Çam, 2007).

Bowlby'nin kuramsal altyapısını oluşturduğu bağlanma kavramını ampirik yöntemlere dayanarak inceleyen Ainsworth, Uganda'lı bebek ve annelerini gözlemlediği araştırması ile çarpıcı sonuçlara ulaşmıştır. Bu çalışmada Ainsworth, 1-24 ay arası anne sütü alan 26 bebek ve ailesini dokuz ay boyunca iki haftada bir ikişer saat kendi evlerinde gözlemlemiştir. Araştırmanın sonucunda, anne

duyarlılığının güvenli bağlanma ile pozitif yönde korelasyonu olduğu; daha az duyarlı annelere sahip olan bebeklerin güvensiz bağlanma kategorisine dahil edilebileceği gözlenmiştir. Ainsworth benzer biçimde, bebeklerini emzirirken zevk alan annelerin çocuklarının da güvenli bağlanma geliştirdiğini belirtmiştir. Bu araştırma alanyazında ampirik verilere dayanan ilk araştırmalardan biri olmasının yanı sıra, anne bebek etkileşimindeki bireysel farklılıklara dair zengin bir veri sunması bakımından da önem taşımaktadır (Bretherton, 1992). Ainsworth ve ark.'ın (1978) yürüttüğü bir deneysel çalışma, günümüzdeki bağlanma stilleri kategorilerinin oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Laboratuvar ortamında yürütülen yabancı ortam adı verilen deney, 12-18 aylık bebeklerin içinde oyuncaklar olan bir odada anneleri ve tanımadıkları yabancı bir bireyin varlığında gerçekleşmiştir. Bu deney ile bağlanma figürünün ortamdaki varlığı ortamdaki yokluğu karşısında bebeğin vereceği tepkileri ve bu tepkilerdeki bireysel farklılıkları gözlemlemek hedeflenmiştir. Bir diğer deyişle deneyin ana teması, bağlanma figürü ortamdan bir süreliğine gittiğinde oyuncaklarla dolu bir odada bir yabancı ile baş başa kalan bebeklerin göstereceği tepkilerin değişip değişmeyeceğidir. Araştırmacılar, değişen tepkilere göre üç temel bağlanma stilini tanımlamaktadırlar: anne ortamdan gittiğinde huzursuzlaşan fakat anneleri döndüğünde sakince oyununa geri dönen güvenli bağlanan bebekler, annenin yokluğuna aşırı kaygı ve stres tepkileri gösteren kaygılı bağlanan bebekler ve annenin yokluğu ve geri gelmesine kayıtsız kalan kaçınmacı bağlanan bebekler.

1.3.3.1.1. Güvenli Bağlanma

Ainsworth ve ark.'ın (1978) yabancı ortam deneyinde anneleri ortamdan uzaklaştığında normal düzeyde kaygılanıp güvenli üs olarak gördükleri anneleri döndüğünde kolayca yatışarak iletişime geçen çocukların güvenli bağlanma geliştirdikleri söylenebilir. Güvenli bağlanan çocuklar için bakım verenleri tarafından fizyolojik ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanmış olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu durum, iletişim becerilerinin daha gelişmiş ve buna paralel olarak sosyal ve romantik ilişkilerinde daha başarılı yetişkinlik dönemini de beraberinde getirmektedir (Atik, 2013). Güvenli bağlanma, bakım verenin tutarlılığı, duyarlılığı ve ulaşılabilirliği ile mümkündür. Bakım veren tarafından ihtiyaçları tutarsız bir biçimde karşılanan ve

bakım verenin ulaşılabilir olduğuna ilişkin şüphe barındıran bir ilişkide güvenli bağlanmanın gelişmesi beklenemez (Keskin ve Çam, 2007).

1.3.3.1.2. Kaygılı Bağlanma

Yabancı ortam deneyinde annenin yokluğuna aşırı kaygılı ve stresli bir biçimde dönüt veren bebekler, Ainsworth'ün sınıflandırma sistemindeki kaygılı bağlanma geliştiren grubu oluşturmaktadır (Ainsworth, 1985). Kaygılı bağlanma geliştiren bu çocuklar, yeni ve yabancı oldukları bu ortamdan duydukları kaygı sebebiyle keşfetmeye açık değildirler, odak noktaları daha çok anneleri olmaktadır (Crain, 2014). Anneleri bu yeni ortamdan uzaklaştığında ise çevreye olan dikkatleri daha da azalmaktadır. Annenin yokluğu karşısında büyük bir yoğun üzüntü duygusunun hakimiyeti karşısında zorluk yaşayan bu bebekler, anneleri döndüğünde çabuk yatışmamaktadırlar. Annenin yokluğunu öfkeli bir biçimde protesto ederken aynı zamanda anne ile yakın temasta bulunmak isterler. Reddedicilik ile talepkarlık arasında gidip gelen bu ambivalan durumda bebeğin sakinleşmesi zaman almaktadır. Kaygılı bağlanan bebeklerin bakım verenlerinin tutarsız davranışlarının olduğu, tepkilerinin öngörülemediği söylenebilir. (Hazan ve Shaver, 1990; Thompson, 2013).

1.3.3.1.3. Kaçınan Bağlanma

Kaçınan bağlanma stili geliştiren bebekler, yabancı ortama giridklerinden itibaren bağımsız bir biçimde keşfetme davranışlarını sürdürmüş, bu sırada deneyimlediği duyguları bakım veren ile paylaşmamış bebeklerdir (Soysal ve ark., 2005; Crain, 2014). Bakım verenin ortamdan ayrılmasına karşı kayıtsız kalan bu bebekler, benzer biçimde bakım verenleri ortama geri döndüğünde ilgisini ona yöneltmeyip herhangi bir etkileşime girme çabası göstermemişlerdir. Annenin yokluğundan kaygılanmamaları, annelerinin ihtiyaçlarını zamanında yeterince karşılamayan ihmalkar davranışları ile açıklanabilir (Ainsworth, 1985).

1.3.3.2. Yetişkinlerde Bağlanma Stilleri

Bağlanma kavramı ve bağlanma stilleri her ne kadar erken dönem deneyimlerine istinaden geliştirilse de yetişkin bireylerde bağlanma stillerinin yansımaları da literatürde gittikçe popüler bir başlık haline gelmektedir. Bağlanma stillerinin yetişkin bireylerdeki boyutuna ilişkin bu çalışmaların artması, bağlanmanın yaşam boyu

süregiden bir süreç olduğu kabulüne dayandırılabilir (Shaver ve Mikulincer, 2004). Beşikten mezara yaşam boyu devam eden bu süreçte erken dönem yaşantıları yetişkinlik dönemindeki hayat görüşü, ilişkisel tutumlar ve duygu düzenleme becerileri başta olmak üzere birçok ögeyi etkilemektedir (Bowlby 1969, 1973; Cassidy ve Shaver, 2008).

Yetişkinlerin bağlanma stillerine ilişkin ilk araştırmalar, Main ve ark. (1996) tarafından yürütülmüştür. Araştırmacılar, yetişkin bireylerin kendi çocuklarına dair düşüncelerinin halihazırdaki işlevsellik düzeyleri üzerinde etkili olacağı varsayımı ile yetişkinlere yönelik yarı yapılandırılmış bir bağlanma ölçeği geliştirmişlerdir. Adult Attachment Interview ismindeki bu testte yetişkinlerin kendi çocuklarıyla olan ilişkileri, kendi çocukluk dönemlerine ilişkin anıları ve kendi ebeveynlerine yönelik değerlendirmeler ile ilgili çeşitli sorular bulunmaktadır (Waters, Hamilton, & Weinfield, 2000). Bu çalışmanın sonuçları, yetişkin bağlanma stillerinin Ainsworth ve arkadaşlarının çocuklar ile yürüttüğü araştırmalar sonucunda ulaştığı bağlanma stilleri ile paralellik gösterdiğini işaret etmektedir (Çalışır, 2009).

1.3.3.2.1. Hazan ve Shaver'in Yetişkin Bağlanma Modeli

Yetişkinlerin bağlanma stillerini inceleyen Hazan ve Shaver (1987) da Main ve arkadaşlarının çalışmalarına benzer bir sonuca ulaşarak Ainsworth'un çocuklukta bağlanma stilleri ile yetişkin bağlanma stillerinin örtüştüğünü belirtmişlerdir. Farklılaşan nokta ise, Main ve ark. bu benzerliği çocuklukta araştırmalara atıfta bulunarak ebeveyn çocuk etkileşimi çerçevesinde kurarken Hazan ve Shaver (1987) romantik ilişkileri bir yordayıcı olarak dahil etmiştir. Bu yaklaşım, araştırmacıların romantik ilişkileri bağlanmanın devamı olarak erişkinlikteki biçimi olarak yorumlamalarından ileri gelmektedir. Yetişkinlik döneminde bireyler, duygusal destek, cinsel dürtülerin tatmini, ilgi ve şefkat gibi gereksinimlerinin karşılanmasını partnerlerinden beklerler (Weiss, 1982; akt. Karabulut C., 2019). Bu bağlamda bağlanma figürü ise kişilerin partnerleri olarak belirlenmiştir. Erken dönemden farklı olarak yetişkinlerde bu ihtiyaçların giderilmesi karşılıklı olarak sağlanmaktadır. Bu bilgiler kapsamında Hazan ve Shaver bireylerin deneyimledikleri romantik ilişki içerisindeki tutum, davranış ve inançlarını kapsayan bir öz bildirim ölçeği oluşturmuşlardır. Ölçek sonucunda Ainsworth'ün üçlü sınıflamasına benzer biçimde

güvenli bağlanma, kaygılı ve kaçınan bağlanmayı kapsayan güvensiz bağlanmalar olmak üzere üç boyut ortaya çıkmıştır. (Hazan ve Shaver (1987).

1.3.3.2.1.1. Güvenli Bağlanma

Çevresindeki diğer bireyler için olumlu bir model teşkil eden güvenli bağlanan yetişkin bireyler, kendi erken dönem ilişkilerini ve güncel romantik ilişkilerini de olumlu olarak nitелеmektedirler. Bu bağlamda hem romantik ilişkilerinde hem sosyal ilişkilerinde bağ kurmakta ve uyumda zorluk çekmeyen bunu yaparken bireysel sınırlarını da gözeten, kabul görme endişesi taşımayan ve terk edilmeye ilişkin kaygılanıp bu anlamda kaçınma davranışları göstermeyen bireylerdir. Bu tutumlar, güvenli bağlanan bireylerin kendilerini sevmeye değer görmeleri yani benlik algılarının olumlu yönde olmasıyla ilintilidir. Bu bireylerin yalnızca kendilerine yönelik değil, diğerlerine yönelik de saygıları yüksektir. (Hazan & Shaver, 1987; Bartholomew ve Horowitz, 1991).

1.3.3.2.1.2. Kaygılı-Kararsız Bağlanma

Hazan ve Shaver (1987)'e göre erken dönem yaşantılarında kaygılı-kararsız bağlanma stili geliştiren yetişkinlerin romantik ve sosyal ilişkilerinde kıskanma duygusunun baskınlığı gözlenmektedir. Bu duygu, kaygılı- kararsız bağlanan bireylerin kendilerine güvenmemeleri ve kendilerini sevmeye layık görmemeleri ile açıklanabilir. Bu bağlamda romantik ilişkilerinde partnerlerinin bağlılığını sorgulayıcı davranışlar görülmektedir. Bu durum, bu bireylerin duygusal açıdan hızlı yükselme ve düşmeler yaşamalarına sebep olmaktadır (Shaver ve Brennan, 1992).

1.3.3.2.1.3. Kaçınan Bağlanma

Erken dönemde kaçınan bağlanma stili geliştirmiş yetişkinler, çevrelerindeki bireylere yönelik güven duygusu geliştirmekte zorluk çekmektedirler. Bu güvensizlik, yakın ilişki kurma noktasında kaçınma tepkileri göstermelerine sebep olmaktadır. Bu bağlamda kendilerini ortaya koymaktan geri durmaktadırlar (Cooper, Shaver, & Collins, 1998). Sosyal ilişkilerindeki bu kısıtlılık, romantik ilişkilerinde de kendini göstermektedir. İlişkilerine dair olumsuz inançları yoğunlukta olan bu bireyler, bu inançlar doğrultusunda davranarak duygusal yatırımda bulunmamaktadırlar (Hazan & Shaver, 1987).

1.3.3.2.2. Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli

Bartholomew ve Horowitz (1991)'in bağlanma modeli, benlik ve başkaları modelleri üzerine temellendirilmiştir. Başka bir deyişle, yetişkin bireylerin benliklerine ve diğerlerine yönelik algılarının olumlu veya olumsuz olarak sınıflandırılmasına dayanmaktadır. Bu bağlamda araştırmacılar, bireyin kendi benliğine ilişkin ve diğerlerine ilişkin olumlu ve olumsuz değerlendirmeleri içeren iki boyutun çift yönlü çaprazlamasına dayanan dört farklı bağlanma stili inşa etmişlerdir. Bu stiller güvenli, korkulu, kayıtsız ve saplantılı olarak sınıflanmaktadır.

Dörtlü bağlanma modelinin oluşumunda temel boyutlar olan olumluluk-olumsuzluk ve benlik-diğerleri modeli açısından ele alındığında; güvenli bağlanmanın olumlu benlik ve olumlu diğerleri algısının bir ürünü olduğu belirtilmektedir. Korkulu bağlanmanın oluşumunda olumsuz benlik ve olumsuz diğerleri algıları hakimken kayıtsız bağlanmada olumlu benliğe eşlik eden olumsuz başkaları algısı mevcuttur. Saplantılı bağlanmada ise olumsuz benliğe karşın olumlu başkaları algısı görülmektedir (Bartholomew ve Horowitz 1991).

Dörtlü bağlanma modelinin temel ayağını oluşturan benlik modeli, kişinin diğerlerine olan duygusal anlamdaki bağımlılığı ile ilişkilidir. Bu bağlamda olumlu benlik modeli başkalarının onayına ihtiyaç duymaksızın kişinin kendini sevebilme ve kendine saygı duyabilme kapasitesini temsil etmektedir. Olumsuz benlik modeli ise tezat olarak diğerlerinin onayına olan ihtiyacı ve bireyin düşük özsaygısı ile karakterizedir. Başkaları modeli ise, kişinin çevresindeki bireylerin ulaşılabilirliği ve güvenilirliği ile ilişkilidir. Bu anlamda olumlu başkaları modeli bireyin diğerlerinin güvenilir ulaşılabilir bir konumda olduklarına yönelik inançlarını içerirken olumsuz başkaları modelinde bu inançlar mevcut değildir. Kişi diğerlerinin güvenilmez ve ulaşılabilir olmadığına inandığından dolayı yakın ilişki kurmaktan kaçınmaktadır (Bartholomew & Horowitz, 1991).

1.3.3.2.2.1. Güvenli Bağlanma

Bireyin olumlu benlik ve olumlu diğerleri modellerini geliştirdiği güvenli bağlanma stilinde bireylerin diğerlerinin onayı olmaksızın kendilerini sevebilir ve değerli; diğerlerini ise kabul edici, destekleyici ve güvenilir olarak algılanması söz konusudur. Bu bireyler, diğerlerine ve kendilerine yönelik olumlu algılarından dolayı

sosyal destek arama noktasında herhangi bir çekince göstermezler (Bartholomew & Horowitz, 1991).

1.3.3.2.2.2. Korkulu Bağlanma

Olumsuz benlik ve olumsuz başkaları modellerinin bir arada olmasıyla gelişen korkulu bağlanma stiline ise bireyler güvenli bağlanmanın aksine kendilerini sevilmez ve değersiz; diğerlerini ise güvenilmez ve reddedici olarak algılamaktadırlar (Hamarta, 2004). Bu sebeple de kendilerini güvenilmez olan diğerlerinden sakınmak adına yakın ilişki kurmaktan kaçınmaktadırlar (Bartholomew & Horowitz, 1991).

1.3.3.2.2.3. Kayıtsız Bağlanma

Bu modele ait bir diğer bağlanma stili olan kayıtsız bağlanan bireylerde ise olumlu benlik modeline eşlik eden olumsuz diğerleri modeli söz konusudur. Erken dönemde kayıtsız bağlanma stili geliştiren bireylerin yetişkinlik yaşamında diğerlerinin değersiz olduğuna ilişkin yargıları vardır. Bu yargılar, diğerlerine olan ihtiyaçlarını reddetmelerine sebep olmaktadır. Diğerlerine olan yargılarının aksine kendilerini değerli gören bu bireyler reddedilmemek ve özerkliklerini sekteye uğratmamak adına yakın ilişkilerden kaçınmaktadırlar (Sümer & Güngör, 1999).

1.3.3.2.2.4. Saplantılı Bağlanma

Saplantılı bağlanma stili ise olumsuz benlik modeline karşın olumlu başkaları modeline dayanmaktadır. Saplantılı bağlanma geliştiren bireyler kendilerine yönelik değersizlik hislerini bulmak adına yakın ilişkiler içerisinde aktif bir çaba halindedirler (Bartholomew & Horowitz, 1991). Diğerlerinin onayına ihtiyaç duyan bu bireyler, bu ihtiyaç doğrultusunda kendilerini kanıtlamak adına çeşitli davranışlarda bulunurlar (Uyar, 2019). Özgüvenlerinin düşük olması, kendilerini değersiz ve seilmeyi hak etmiyor olarak algılamalarını beraberinde getirmektedir. Kendilerine ilişkin bu denli olumsuz yargıların tersine diğerlerini daha olumlu algılamaları, ilişkilerine terk edilmekten korktukları için gösterdikleri takıntılı tavırlar olarak yansımaktadır (Collins & Feeney, 2004).

1.4. ÖZYETERLİK

Alan yazında ilk olarak Bandura (1977) tarafından tanımlanan özyeterlik kavramı, bireyin spesifik bir bağlamda istenilen sonuca ulaşabilmesi için gerekli eylemlerde bulunarak başarılı olma potansiyeline ilişkin inancıdır. Başka bir ifadeyle,

bireyin başarıya ulaşmak ya da zorlukları aşmak hakkında kendi kabiliyetlerine yönelik inanç ve yargılarıdır. Bu inanç ve yargılar, her zaman gerçeklik zeminine tam olarak temas etmeyebilir; Bandura (1986), bireylerin davranışlarını gerçek düzlemdeki beceri ve yeteneklerinden ziyade ilgili alana yönelik yeterlikleri hakkındaki inançlarının, yani algılanan öz yeterlik düzeylerinin başarıya ulaşmada belirleyici rolü olduğunu öne sürmektedir. Bireylerin bir işi başarıyla tamamlamaya yönelik inançlarının, diğer bir ifadeyle algılanan öz yeterlik düzeylerinin yüksekliği doğrultusunda çabaları ve dolayısıyla performansları da artacaktır (Bandura ve Locke, 2003). Bu noktada özyeterliğin bireylerin yönelecekleri davranışlar ve bu davranışları sürdürme noktasındaki motivasyon düzeylerinin bir belirleyicisi olduğunu söylemek mümkündür (Bandura, 1997). Collins'in (1982) özyeterliğin bireyin becerilerini yönetmesine ilişkin yürüttüğü araştırması dikkate değerdir; matematik becerileri düşük, orta ve yüksek olmak üzere üç gruba ayrılan öğrencilere çözümü kolay olmayan matematik soruları verilmiştir. Her grupta özyeterlik düzeyi düşük ve yüksek olan öğrencilerin yer aldığı bu çalışmada, her bir beceri düzeyinde özyeterlik inançları yüksek olan öğrencilerin daha iyi performans gösterdikleri tespit edilmiştir. Çalışmanın sonucu, öğrencilerin matematiğe yönelik olumlu tutumların gerçek anlamdaki yetenek seviyelerinden ziyade algılanan öz yeterlik düzeyleri tarafından yordandığını göstermektedir. Bu çalışmanın sonucuna benzer olarak Driscoll (2000) da belirli bir konudaki beceri düzeyleri benzer olan bireylerin başarı puanlarının algılanan öz yeterlik seviyelerine göre farklılaşabileceğini belirtmektedir.

Spesifik bir alana ilişkin özyeterlik düzeyi düşük olan bireyler, o alana ilişkin amaçları gerçekleştirme noktasında isteksizlik ve beraberinde kaçınma davranışı gösterme eğilimindedirler. Bu durumun sebeplerinden biri, sergileyecekleri performanstan ziyade yapılması gereken görevin zorluk düzeyi karşısında kendi eksik yanlarına odaklanmalarıdır. Bu da daha az çabayı ve çabuk pes etmeyi beraberinde getirir. Bu sonuç, bireylerin yeteneklerini kısıtlı olarak görmelerine yol açarak depresif belirtilere sebep olabilmektedir (Bandura, 1993). Özyeterlik düzeyleri yüksek olan bireyler ise, kaçınma davranışının aksine zorlayıcı durumları aşılması gereken hedefler olarak görme eğiliminde olup bu noktada kararlı bir duruş sergilemektedirler. Bununla birlikte Bandura (1977), ilgili alana yönelik becerilerden yoksun olma durumunda

yalnızca özyeterlik inancının başarılı sonucu ortaya çıkarmada eksik kalacağını da eklemektedir.

Sosyal Bilişsel Kuram, bireylerin davranışları üzerinde pekiştireçler ve diğerlerinin davranış paternlerinin gözlenmesi gibi çevresel faktörlerin yanı sıra inanç ve beceri gibi bireysel faktörlerin de etkisi olduğunu belirtir. Davranış üzerinde etkisi olan bireysel faktörlerden birisi de bireyin öz yeterlik algısıdır. Bireyin belirli bir işi yapabileceğine yönelik inancı, bu konudaki davranışını belirleyecektir. Bu etki davranışın da özyeterlik inancını etkilemektedir; yani çift taraflı bir etkiden söz etmek mümkündür. Kurama göre bireyin davranışları bu faktörlerden etkilendiği gibi aynı zamanda onlar üzerinde şekillendirici bir etkisi de bulunmaktadır. Bandura'ya göre özyeterlik inançlarını besleyen dört temel bilgi kaynağı mevcuttur. Bu kaynaklar, doğrudan başarılı deneyimler, dolaylı deneyimler, sözel ikna ve psikofizyolojik ve duygusal durumu içerir. Doğrudan başarılı deneyimler, bireyin daha önce üstesinden geldiği deneyimleri baz alarak sonraki eylemlerine ilişkin özyeterlik inançlarının gelişmesine katkı sağlamaktadır. Başarılı deneyimler bir ödül görevi görerek bireyi bir sonraki eyleme motive etmektedir. Dolaylı deneyimler ise bireyin diğerlerinin başarılarını gözlemleyip onların deneyimlerini model alarak gelişmektedir. Model alınan diğerlerinin başarısı, bireyi kendi başarısına ilişkin özyeterlik inancını şekillendirmektedir. Model alınan kişinin bireye olan benzerlik düzeyi, özyeterlik inancının artması ile doğru orantılıdır. Birey, söz konusu başarılı deneyime ilişkin özellikler bakımından model alınan kişiye ne denli benzerse, özyeterlik inancı da o derece artmaktadır. Sözel ikna, bireyin başarısına ilişkin çevresindekilerin değerlendirmelerini içerir. Bireyin hedeflediği göreve ulaşmasına yönelik fikirlerine önem verdiği kişilerin geri dönütleri özyeterlik inançlarını etkilemektedir. Psikofizyolojik ve duygusal durum ise, bireyin hedeflediği eylem doğrultusunda davranırken ortaya çıkan duyuları içerir., Terleme ve gerginlik gibi fiziksel belirtiler ve stresli, anksiyöz durum ya da kendine güven gibi duygusal faktörler bireyin özyeterlik inançlarını olumlu veya olumsuz yönde değiştirmektedir (Bandura, 1995, 1997).

Sosyal Bilişsel Kuram, klasik davranışçı kuramların aksine bireylerin davranışları üzerinde kendi bilişsel süreçlerinin önemini göstermektedir, bu anlamda

bireyi pasifize eden bir bakıştan ziyade aktif bir konuma getirmektedir (Bandura, 1999).

Özyeterlik olgusu, bireyin kendine özgü bilişsel süreçlerinin yanı sıra, motivasyon, duygusal ve seçim süreçlerini de içermektedir (Bandura, 1982). Bu süreçler, özyeterlik inançları ile aktif hale gelerek bireyin eyleme geçmesine hizmet eder (Bandura, 1997). Özyeterliğin bilişsel ve motivasyonel süreçlere olan etkisi, kişisel hedeflerin kararlı bir biçimde yönetilmesi ve geleceği tasarlamada optimist yaklaşım eğiliminde olma biçiminde kendini göstermektedir. Özyeterlik düzeyi yüksek olan bireylerde engellere rağmen hedefe yönelik kararlı duruş, motivasyon ve optimistlik düzeyleri de yüksektir. (Bandura, 1989, 1991, 1994). Özyeterliğin duygusal süreçlere olan etkisi üzerine Bandura, bir durumun zorluğu ile başa çıkabilmeye yönelik özyeterlik inançlarının kaygı ve stres ile ilintili olduğunu vurgulamaktadır (1989, 1994, 1995). Bireyin gerçekleştirmesi gereken hedefe ilişkin özyeterlik düzeyi ne kadar düşükse o denli stresli ve kaygılı hissedeceğini öne sürmektedir. Bu bağlamda bireylerin özyeterlik düzeylerini artıracak düzenlemeler ile klinik anlamda psikopatolojik semptomların hafiflemesi mümkün olabilmektedir (Li ve ark., 2022). Seçim süreçleri ise, özyeterlik düzeyleri yüksek olan bireylerin zorlayıcı durumlardan kaçınmak yerine bilhassa zorlayıcı çevreler seçmelerini belirtir. Bireylerin seçimleri ile çevrelerini etkileyip aynı zamanda seçtikleri bu çevreden etkilendiği karşılıklılık ilkesine göre seçilmiş olan çevrenin değerlerine ilişkin davranışlarda bulunarak belirli davranış paternlerini kalıcı bir biçimde kazanırlar (Bandura, 1989).

Özyeterlik kavramı üzerinde sıklıkla duran Bandura, bireyin belli bir alandaki başarı performansına ilişkin algı ve inançlarını kapsayan yeterlik beklentileri ile sonuç beklentilerini birbirinden ayrı kavramlar olarak ele almaktadır. Sonuç beklentileri, bireyin davranışlarının meydana getireceği sonuçlara binaen oluşan beklentilerini, yani davranışın doğuracağı sonuçları kapsamaktadır (Bandura, 1986). Bu iki kavramı farkı bir örnek üzerinden açıklanacak olursa, bireyin derslerinde başarılı olacağına ilişkin yargıları özyeterlik inancı yani yeterlik beklentisi kapsamında ele alınırken derslerinde başarılı olması sonucu halinde çevresinden takdir göreceğine ilişkin beklentisi ise sonuç beklentisi kapsamında değerlendirilmektedir. Her iki beklenti türü

de bireyin davranışını öngörse de yetkinlik beklentisinin davranışı öngörme düzeyi daha yüksektir. Bu durum, bireylerin öz yetkinliklerine olan inançları olmadığında eyleme geçme arzusunun da düşük olacağı ile ilişkilendirilebilir (İnanç ve Yerlikaya, 2012). Yeterlik ve sonuç beklentileri her zaman doğru ortantılı olmamakta, düşük yeterlik beklentisine olumlu sonuç beklentileri olabileceği gibi yüksek yeterlik beklentisine olumsuz sonuç beklentileri eşlik edebilmektedir (Bandura, 1982).

Öz yeterlik kavramı kişiliğe ait sabit bir özelliği temsil etmekten ziyade, birçok farklı beceriyi kapsayan ve bu bağlamda durumlara özgü farklılaşıp ayrılan, çok boyutlu bir yapıdır (Bandura, 2006). Başka bir deyişle öz yeterlik inançları bağlama, durum ve alana özgü olarak farklılaşabilmektedir. Bu sebeple bireylerin aynı anda bir alana yönelik öz yeterlik inancı yüksek iken başka bir alana ilişkin öz yeterlik inancı düşük olabilmektedir. Bunun yanı sıra, öz yeterlik inançları özellikle benzer görevler söz konusu olduğunda genellenebilir; farklı alanlara ilişkin öz yeterlik inançları birleşerek bireyin genel öz yeterliğine yönelik inançlarını şekillendirebilmektedir (Zimmerman, 2000).

1.5. LİTERATÜRE KISA BİR BAKIŞ

Makyevalizm, psikopati ve narsisizm kavramını içeren karanlık üçlü kişilik özellikleri, öz yeterlik ve bağlanma stilleri bugüne dek alan yazında pekçok araştırmacının dikkatini çekmiş ve bu yönde araştırmalar yapılmıştır. Bu bölümde, bu kavramlara ait yapılmış olan araştırmalar ve sonuçları incelenecektir.

1.5.1. Karanlık Üçlü ve Genel Öz Yeterlik Kavramlarına İlişkin Yapılan Çalışmalar

Saadat, Kalantari ve Ghamarani (2017), öğrencilerin akademik alanlara ilişkin öz yeterlik inançlarını karanlık üçlü kişilik özellikleriyle inceledikleri araştırmalarında makyevalizm ile psikopati puanları, öz yeterlik ile negatif yönde güçlü bir ilişki içinde bulunmuş fakat narsisizm ile öz yeterlik inançları arasında bir ilişkinin söz konusu olmadığını belirtmişlerdir. Bu konuya ilişkin ülkemizdeki alan yazın tarandığında, makyevalizm ve psikopati ile benzer sonuçlara ulaşan fakat narsisizme ilişkin farklı bir sonuca ulaşan bir çalışma mevcuttur. Özsoy ve Ardiç'in özel sektör çalışanlarıyla yürütülen çalışmalarında bireylerin karanlık üçlü kişilik özelliklerinin tümüne ilişkin

puanları, genel öz yeterlik ölçeğinden aldıkları puanlar ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Diğer bir deyişle bu araştırmaya göre bireylerin makyevalist, narsisist ve psikopatik kişilik özellikleri, öz yeterlik inançları ile ters orantılıdır.

Zaman ve Qayyum'un (2020) kamu sektörü çalışanlarıyla yürüttüğü çalışmada karanlık üçlünün boyutlarından olan makyevalizm ile öz yeterlik arasında güçlü bir ilişki olduğunu, bu ilişkiye başarı ihtiyacının da eşlik ettiğini gözlemişlerdir. Yapılan bu çalışma yalnızca erkek çalışanları kapsadığı için yetersiz veri sunuyor olsa da Harris, Forte ve Boozer (2015) de benzer olarak öz yeterlik düzeyi yüksek olan bireylerin makyevalizm puanlarının da yüksek olduğu bulgusunu literatüre kazandırmışlardır.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun Kanada'daki üniversite öğrencilerinin oluşturduğu, 655'i ile boylamsal izlemenin devam ettiği ve toplamda 1572 katılımcının dahil olduğu geniş çaplı bir araştırma ise, narsisizm ile genel öz yeterliğin birbirleri ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir (Mathieu ve St-Jean, 2013). Benzer biçimde Brookes (2015) de 18-21 yaş arasındaki üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada narsistik kişilik özelliklerinin bireylerin öz yeterlik inançlarına katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

1.5.2. Karanlık Üçlü ve Bağlanma Stillerine İlişkin Yapılan Çalışmalar

Yaşları 18 ile 71 arasında değişen 262 kadın ile gerçekleştirilen bir araştırmada güvensiz bağlanmanın makyevalizm ve psikopati ile ilişkili olduğu fakat bu ilişkinin narsistik özellikleri kapsamadığı bulunmuştur. Aynı araştırmada karanlık üçlü alt boyutlarından psikopatinin güvensiz bağlanmanın alt boyutlarında kaçınan bağlanmayı yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ek olarak araştırmacılar, narsistik kişilik özelliklerini yakın arkadaşlık ilişkilerinde kaygılı bağlanmanın daha az görülmesi ile ilişkilendirmişlerdir (Bloxsom ve ark., 2021). Brewer ve ark. (2018) da benzer biçimde düşük düzeyde narsisizmin eşlik ettiği yüksek sekonder psikopatinin kaygılı bağlanmayı öngördüğü sonucuna ulaşmışlardır.

Karanlık üçlü ve erken çocukluk dönemine ilişkin literatürde yer alan çalışmaların birçoğu bireyselleşmenin ön planda olduğu Batı toplumlarında yer aldığından, Tajmirriyahi ve ark. (2021) bu ilişkiye kolektivist bir yapıya sahip olan İran'da incelemişlerdir. Bu inceleme, psikopati ile güvenli bağlanma arasında negatif

yönde korelasyonu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, psikopatiye eşlik eden makyevalizmin kaçınan bağlanma ile pozitif yönde ilişkisi olduğu gözlenmiştir. Ülkemizde yapılan başka bir çalışmada ise, kaygılı bağlanma ile makyevalist kişilik yapısı arasında pozitif yönde ilişki saptanırken narsisizmin ise ters yönde ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Uysal, 2016). Buna benzer biçimde, Jonason, Lyons ve Bethell de (2014) kaygılı bağlanma ile makyevalizm arasındaki ilişkiyi ortaya çıkaran bir araştırma yürütmüşlerdir. Brewer ve ark. (2018) ise, farklı olarak 122 kadın ile yürüttükleri çalışmada makyevalizm ve psikopatinin kaçınan bağlanmayı öngördüğünü raporlamışlardır.

1.5.3. Genel Öz Yeterlik ve Bağlanma Stillerine İlişkin Yapılan Çalışmalar

Yiğit'in (2020) yürüttüğü çalışmada güvenli bağlanma ile öz-yeterlik arasında pozitif yönlü bir ilişki görülürken kaygılı-kararsız bağlanma stilleri ile öz-yeterlik arasında ise negatif yönlü bir ilişki saptanmış; buna karşılık kaçınan bağlanma stilleri ile öz-yeterlik arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Güvenli bağlanma ile öz yeterlik arasında benzer bir ilişki gözleyen Demirtaş (2019) ise çalışmasında bu ilişkide umudun aracı rolü olduğu hipotezini de doğrulamıştır. Tavakolizadeh ve ark. (2015) ve Wright ve ark. (2014) da araştırmalarında güvenli bağlanma ile öz yeterlik arasındaki pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiyi saptamışlardır. Bu araştırmalardan farklı olarak Wright ve ark. (2017), kaçınan ve kaygılı bağlanma stiline sahip olan öğrencilerin öz yeterlik inançlarının daha düşük puan aldığını raporlamışlardır.

1.6. AMAÇ

Bu çalışmada yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, öz yeterlik inançları ve birtakım demografik özelliklerinin karanlık üçlü kişilik özelliklerine olan etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla oluşturulan hipotezler şu şekildedir:

H1: Yetişkin bireylerin karanlık üçlü kişilik puanları demografik özelliklere göre farklılaşmaktadır.

H2: Yetişkin bireylerde bağlanma stilleri ve öz yeterlik puanları, karanlık üçlü kişilik puanlarını yordamaktadır.

H3: Yetişkin bireylerde demografik özelliklere göre öz yeterliğin ve bağlanma stillerinin karanlık üçlü kişilik puanları üzerindeki etkileri farklılaşmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

2.1. KATILIMCILAR

Çalışmanın evrenini yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Bu nedenle rastlantısal örnekleme yöntemi ile evreni temsil ettiği varsayılan örneklem, herhangi bir yaş, medeni durum, eğitim düzeyi vb. bir dışlama kriteri dahil edilmeksizin oluşturulmuştur. Veriler, katılımcılardan çevrimiçi formlar aracılığı ile toplanmıştır. Elde edilen veri genel olarak incelendikten sonra eksik veri ve uç değer olduğu düşünülen verinin çıkartılmasıyla 285 katılımcı ile çalışmaya devam edilmiştir. Katılımcıların %75,1'i kadın (n=214), %24,2'si (n=69) erkek iken, katılımcıların yaş ortalaması 28,87 ve standart sapması 11,08 olarak elde edilmiştir. Katılımcıların %76,8'i (n=219) ebeveynlerinin birlikte olduğunu belirtirken, %10,5'i ebeveynlerini ayrı, %12,6'sı ise (n=36) ebeveynlerinden en az biri hayatta olmadığını belirtmiştir.

2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu çalışmada katılımcıların araştırılan konu ile ilintili olabileceği düşünülen demografik bilgilerine ulaşmak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan Demografik Bilgi Formunun yanı sıra Karanlık Üçlü Ölçeği, Genel Öz Yeterlik Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II kullanılmıştır.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Çalışmaya dahil edilen katılımcıların, çalışmanın amacına hizmet edecek biçimde ilgili demografik özelliklerine ulaşmayı hedeflenerek hazırlanan demografik bilgi formunda bu amaç doğrultusunda katılımcıların yaşı, cinsiyetleri, medeni durumları, aile durumları, eğitim düzeyleri gibi sorulara yer verilmiştir.

2.2.2. Karanlık Üçlü Ölçeği

Jones ve Paulhus (2014)'un geliştirdiği Karanlık Üçlü Ölçeği'nin Türkçe standardizasyonu Özsoy ve ark. (2017) tarafından yapılmıştır. Makyevalizm, narsisizm ve psikopati alt boyutlarının her birine ilişkin 9 maddeyi barındıran Karanlık Üçlü Ölçeği; kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum olmak üzere 5'li likert tipi olarak geliştirilmiştir. Ölçekteki 11, 15, 17, 20 ve 25 numaralı maddeler ters puanlanan maddelerdir. Araştırmacılar, ölçeğin iç tutarlık katsayısı için Cronbach Alfa değerini 0,781 olarak belirtirlerken, alt boyutlarda makyevalizm alt boyutuna ilişkin bu değeri 0,769, narsisizm alt boyutu için 0,619 ve psikopati alt boyutu için ise 0,582 olarak hesaplamıştır (Özsoy ve ark. 2017).

Çalışmanın bundan sonraki kısımlarında narsisizm alt boyutundan alınan puanlar narsisizm puanı, makyevalizm alt boyutundan alınan puanlar makyevalizm puanı ve psikopati alt boyutundan alınan puanlar psikopati puanı olarak adlandırılacaktır.

2.2.3. Genel Öz Yeterlik Ölçeği

Genel Öz Yeterlik ölçeği, Schwarzer ve Jarusalem (1995) tarafından bireylerin zor görevlere yönelik başa çıkabilme inançlarını ölçme hedefiyle oluşturulmuştur. 10 maddeden oluşan GÖYÖ, “Tamamen yanlış”, “Biraz doğru”, “Orta düzeyde doğru”, “Tamamen doğru” olmak üzere 4'lü likert tipinde derecelendirilmiştir. Ölçeğin değerlendirme ölçütü, puanların yüksekliği ile paralel olup, yüksek puanlar öz yeterlik algısının yüksek olmasına işaret etmektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması, Aypay (2010) tarafından yürütölmüştür. Ölçeğin güvenilirliği test tekrar test yöntemi ile 370 üniversite öğrencisinin katılımı eşliğinde analiz edilerek hesaplanan korelasyon katsayısı 0,80 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlık değeri için hesaplanan Cronbach Alfa değerini 0,83 olduğu belirlenmiştir.

Çalışmanın bundan sonraki kısmında Genel Öz Yeterlik Ölçeğinden alınan puanlar Öz Yeterlik puanı olarak adlandırılacaktır.

2.2.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II

Brennan ve ark. (1998) yetişkinlerin bağlanmalarındaki temel boyutları belirleme hedefiyle alan yazında sıkça karşılaşılan bağlanma ölçeklerini bir araya getirip 323 maddelik bir havuz elde ederek söz konusu maddelere uyguladıkları faktör

analizi sonucunda yetişkin bireylerin bağlanma biçimlerine yönelik “bağlanmaya ilişkin kaygı ve “bağlanmaya ilişkin kaçınma” olmak üzere iki boyut saptamışlardır. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), (Experinces in Close Relationships Inventory) bu iki boyutu ölçen 18’er maddeden oluşan bir bağlanma ölçeğidir. Franley ve ark. (2000), ölçüm duyarlılığı açısından daha güvenli olması açısından madde tepki kuramı çerçevesinde (Hambleton, Swaminathan ve Rogers, 1991) madde havuzundaki ayırt etme gücü en yüksek olan 18 kaygı ve 18 kaçınma olmak üzere 36 maddeyi tespit ederek Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II) (Experinces in Close Relationships Inventory-II)’yi oluşturmuşlardır. Değiştirilen ölçekteki kaçınmacı bağlanma boyutundaki 13 madde ve kaygılı bağlanma boyutundaki 6 madde YİYE ile ortak iken diğer maddeler farklıdır. 1 = hiç katılmıyorum, 7 = tamamen katılıyorum olacak biçimde 7’li likert tipi ile derecelendirilen ölçeğin Türkçe standardizasyonu Selçuk ve ark. (2005) tarafından gerçekleştirilmiştir. Kaçınmacı bağlanma alt boyutuna ilişkin Cronbach Alfa katsayısı 0,90 iken kaygılı bağlanma alt boyutu için bu değer 0,86 olarak hesaplanmıştır. Türkiye’de yapılan bir araştırma, YİYE-II’nin yalnızca YİYE’den değil, yetişkinlerde bağlanma stillerini ölçen İlişki Ölçekleri Anketi (İAÖ) ve İlişki Anketi (İA)’nden de daha yüksek düzeyde ölçüm duyarlılığına sahip olduğunu göstermiştir (akt. Selçuk ve ark, 2005).

Çalışmanın bundan sonraki kısmında kaçınmacı bağlanma alt boyutundan elde edilen puanlar kaçınma puanı, kaygılı bağlanma alt boyutundan elde edilen puanlar ise kaygı puanı olarak adlandırılacaktır.

2.3. İŞLEM

Araştırmanın ölçekleri ve kişisel bilgi sorularını içeren anket formu, etik kurul onayı alındıktan sonra çalışmanın gönüllülük esasına dayandığını içeren bir onam formu ile internet üzerinden dağıtılmıştır. Anket formundaki soruların yanıtlanması ortalama 10-15 dakika sürmüştür. Toplamda 285 katılımcıya ulaşılmıştır. Anket formları katılımcılara Mart 2023-Mayıs 2023 tarihleri arasında ulaştırılmıştır.

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

Çalışmada veri analizi için SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 21 versiyonu kullanılmıştır.

Çalışmada toplanan veri öncelikle düzenlenmiş, demografik özelliklerin dağılımları incelenmiş, ölçekler için Cronbach Alfa katsayıları elde edilmiş ve bu değerlerin 0,60 üzerinde olduğu gözlemlendiğinden yeterli düzeyde güvenilirlik katsayısı kabul edilerek ölçeklerin psikometrik özelliklerine göre belirtilen puanları hesaplanmıştır. Ardından elde edilen puanların tanımlayıcı istatistik değerleri hesaplanmış ve dağılımları incelenmiştir. Çalışmanın bağımlı değişkeni olan Karanlık Üçlü Ölçeğinden elde edilen puanların dağılımlarının incelenmesinde; eğiklik ve basıklık değerlerinin standart hatalarına bölünmesiyle elde edilen değerlerin ± 3 arasında olması, aritmetik ortalama, kırılmış ortalama ve medyan değerlerinin birbirine yakınlığı, çeyrekler arası aralığın aralıkların standart sapmaya saptalara oranının 1,3 değeri civarında olması, değişim katsayısının katsayılarının %30'un altında olması gibi kritik değerler dikkate alınmıştır. Ayrıca kutu grafikleri ve histogramlar da incelenerek yeterli gözlem sayısı ile birlikte dağılımların normal dağılım olarak varsayılabilirliği gözlenmiştir. (Güriş ve Astar, 2019). Tüm bu değerlerin incelenmesi sonucu tüm puanların dağılımı söz konusu kritik değerler baz alınarak tüm puanların dağılımları normal dağılım olarak varsayılmıştır.

Çalışmanın amacına uygun olarak öncelikle ilk hipotezin sınanabilmesi için belirlenen demografik özelliklere göre ölçek puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığı Bağımsız Örnek t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Puanların iki kategorili bir demografik özelliğe göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemede Bağımsız Örnek t Testi, ikiden fazla kategori söz konusu olduğunda ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Analizlerde kategorilere ait varyansların homojenliği Levene Testi ile incelenmiş, Tek Yönlü Varyans Analizinde farklılık çıkan sonuçlarda, anlamlı farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının belirlenmesinde ise Scheffe ve Tukey testlerinden yararlanılmıştır.

Çalışmanın ikinci hipotezi için ise Çoklu Doğrusal Regresyon modeli tahmin edilmiştir. Çoklu Doğrusal Regresyon Modeli, aralıklı veya oransal ölçüm düzeyindeki birden fazla bağımsız değişkenin yine aynı ölçüm düzeyindeki bağımlı değişken üzerindeki etkisini incelemek için tahmin edilen modellerdir (Güriş ve Astar,

2019). Bu modellerin sonuçlarının güvenilir ve geçerli olması ve yorumlanabilmesi için bazı varsayımların sağlanması gereklidir. Bu varsayımlar; tahmin edilen modele ait hata terimlerinin normal dağılımlı olması, modellerde çoklu doğrusal bağıllık (ÇDB) sorununun olmaması, otokorelasyon ve değişen varyans problemlerinin olmaması, modelde yer alan tüm parametrelerin anlamlı olması ve modelin genel olarak anlamlı olması olarak sıralanabilir. Bu çalışmada modellerin tahmininde En Küçük Kareler Yöntemi, değişken seçim tekniği için ise Stepwise tekniği kullanılmıştır. Tahmin edilen modellerinin yorumlanabilir olması için çoklu doğrusal bağıllık problemi için VIF ve Tolerans değerleri ve tahmin öncesinde elde edilen Pearson Korelasyon katsayıları, hata terimlerinin normal dağılımı için Q-Q plot grafikleri, parametre anlamlılığı için t Testi ve model anlamlılığı için F testi sonucuna göre karar verilmiştir. Tahmin edilen modellerin tahmininde yalnızca bu kriterler dikkate alındığında anlamlı olan modeller yorumlanmış olup çalışmada güven olasılığı 0,95 olarak alınmıştır.

2.5. BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların demografik özelliklerine göre sayı ve yüzde dağılımları, betimleyici istatistik değerleri, Cronbach Alfa katsayıları, demografik değişkenlere ilişkin t-test, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 1. Örneklemen Demografik Değişkenler Açısından Dağılımı

Katılımcıların 214'ü (%75,1) kadın, 69'u (%24,2) erkektir. Araştırmaya katılım

Değişkenler		Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	214	75,1
	Erkek	69	24,2
	Diğer	2	0,7
Toplam		285	100,0
Eğitim Durumu	Lise ve altı	50	17,5
	Üniversite	182	63,9
	Yüksek lisans ve üstü	53	18,6
Toplam		285	100,0
Ebeveynlerin Medeni Durumu	Birlikte	219	76,8
	Ayrı	30	10,5
	Hayatta değil(ler)	36	12,6
Toplam		285	100,0
Medeni Durum	Bekar	156	54,7
	Evli	88	30,9
	İlişkisi var	41	14,4
Toplam		285	100,0
Kardeş Durumu	Tek çocuk	14	4,9
	İki kardeş	90	31,6
	3 veya daha fazla	181	63,5
Toplam		285	100,0
Kardeş Sırası	En büyük	130	45,6
	Ortanca	72	25,3
	En küçük	70	24,6
	Tek çocuk	13	4,6
Toplam		285	100,0
Çalışma Durumu	Çalışıyorum	105	36,8
	Çalışmıyorum	60	21,1
	Öğrenciyim	120	42,1
Toplam		285	100,0
Çocuk Sayısı	0	203	71,2
	1	35	12,3
	2	25	8,8
	3 ve üstü	22	7,7
Toplam		285	100,0
Maddi Gelir Düzeyi	Düşük	26	9,1
	Orta	213	74,7
	Yüksek	46	16,2
Toplam		285	100,0

sağlayan bireylerin eğitim düzeyine bakıldığında 50'si lise ve altı (%17,5), 182'si (%63,9) üniversite, 53'ü (%18,6) yüksek lisans ve üzeri olduğu gözlenmiştir. Ebeveynlerin medeni durumlarına göre dağılımı incelendiğinde, birlikte olan ebeveynlere sahip olanlar 219 kişi (%76,8), ayrı yaşayan ebeveynlere sahip olanlar 30

kişi (%10,5) ve ebeveynlerinden en az birinin hayatta olmadığını belirtenlerin sayısı ise 36'dır. (%12,6). Katılımcıların medeni durumlarına göre dağılımı ise şu şekildedir: bekar olanlar 156 kişi (%54,7), evli olanlar 88 kişi (%30,9) ve ilişkisi olanlar ise 41 kişidir (%14,4). Araştırmaya katılanlardan 14 kişi tek çocuk iken (%4,9) iki kardeş olanlar 90 kişi (%31,6) ve üç veya daha fazla kardeşi olanlar ise 181 kişidir (%63,5). Katılımcılardan 130'u (%45,6) en büyük kardeş iken 72'si (%25,3) ortanca kardeş, 70'i ise (%24,6) en küçük kardeş olduğunu belirtirken 13 kişi (%4,6) tek çocuk olduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların çalışma durumlarına göre dağılımı şu şekildedir: çalışanlar 105 kişi (%36,8), çalışmayanlar 60 kişi (%21,1) ve öğrenciler ise 120 kişi (%42,1)'dir. Katılımcıların çocuk sayılarına göre dağılımı incelendiğinde, 203 katılımcının (%71,2) çocuk sahibi olmadığı, 35 katılımcının (%12,3) bir çocuğu olduğu, 25 katılımcının (%8,8) iki çocuğu olduğu 22 katılımcının ise (%7,7) ve üç veya daha fazla çocuğu olduğu gözlenmiştir. Katılımcıların maddi gelir düzeylerine göre dağılımı şu şekildedir: düşük gelir düzeyinde olanlar 26 kişi (%9,1) orta gelir düzeyinde olanlar 213 kişi (%74,7) ve yüksek gelir düzeyinde olanlar ise 46 kişidir. (%46).

Tablo 2. Katılımcıların Yaşı, Ölçek Toplam Puanı ile Alt Boyut Puanlarının Betimleyici İstatistik Değerleri

Değişkenler	n	En Küçük Değeri	En Büyük Değeri	Ortalama	Standart Sapma	Medyan	Çeyrekler Arası Aralık
Katılımcıların yaşı	285	14	69	28,87	11,08	24	12
Genel Öz Yeterlik Ölçeği	285	14	40	29,54	5,58	30	7
Karanlık Üçlü Ölçeği	285	37	125	67,44	14,19	66	19
Kaçınma	285	18	104	56,51	19,92	56	30
Kaygı	285	18	120	65,80	22,10	64	31
Makyevalizm	285	10	45	24,68	6,90	24	10
Narsisizm	285	9	43	25	6,15	25	8
Psikopati	285	9	43	17,76	5,22	17	6

285 katılımcının yaşlarının incelendiği bu değişkenin en küçük değeri 14, en büyük değeri 69'dur. Yaş ortalaması 28,87'dir ve standart sapması 11,08'dir. Medyan değeri 24'tür ve çeyrekler arası aralık 12'dir. Genel Öz Yeterlik Ölçeği'nin en küçük değeri 14, en büyük değeri 40'tır. Ortalama puanı 29,54'tür ve standart sapması 5,58'dir. Medyan değeri 30'dur ve çeyrekler arası aralık 7'dir. Karanlık Üçlü Ölçeği'nin en küçük değeri 37, en büyük değeri 125'tir. Ortalama puanı 67,44'tür ve standart

sapması 14,19'dur. Medyan değeri 66'dır ve çeyrekler arası aralık 19'dur. YİYE-II'nin Kaçınmacı Alt Boyutu en küçük değeri 18, en büyük değeri 104'tür. Ortalama puanı 56,51'dir ve standart sapması 19,92'dir. Medyan değeri 56'dır ve çeyrekler arası aralık 30'dur. Kaygılı alt boyut için ise en küçük değer 18, en büyük değer 120'dir. Ortalama puanı 65,80'dir ve standart sapması 22,10'dur. Medyan değeri 64'tür ve çeyrekler arası aralık 31'dir. Katılımcıların makyevalizm puanlarının en küçük değeri 10, en büyük değeri 45'tir. Ortalama puanı 24,68'dir ve standart sapması 6,90'dır. Medyan değeri 24'tür ve çeyrekler arası aralık 10'dur. Narsisizm puanlarının ise en küçük değeri 9, en büyük değeri 43'tür. Ortalama puanı 25'tir ve standart sapması 6,15'tir. Medyan değeri 25'tir ve çeyrekler arası aralık 8'dir.

Tablo 3. Araştırma Ölçek ve Alt Boyutlarının Güvenirlik Katsayıları

Puanlar	n	k	Cronbach Alfa Katsayısı
Genel Öz Yeterlik Ölçeği	285	10	0,55
Karanlık Üçlü	285	27	0,31
Narsisizm	285	27	0,47
Psikopati	285	27	0,45
Makyevalizm	285	27	0,41
Kaçınma	285	36	0,51
Kaygı	285	36	0,57

k: madde sayısı

Çalışmada kullanılan ölçekler ve alt boyutları için yapılan güvenilirlik analizleri Tablo 3'de sunulmuştur. Analizler sonucunda Genel Öz Yeterlik ölçeğinin toplam puanlarına dayanarak yapılan analizde, 285 katılımcının yer aldığı ve 10 sorudan oluşan ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0,55 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, ölçeğin iç tutarlılık düzeyini göstermektedir. Karanlık Üçlü Ölçeği için bulunan cronbach alfa katsayısı 0,31 olarak bulunmuştur. Narsisizm, psikopati ve makyevalizm alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayıları sırasıyla 0,47, 0,45 ve 0,41 olarak hesaplanmıştır. Kaçınma için Cronbach Alfa katsayısının 0,51 olduğu belirlenmiştir. Kaygının Cronbach Alfa katsayısı ise 0,57 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4. Ölçek Puanlarının Cinsiyet Değişkeni Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması

Puan	Kategoriler	n	$\bar{x}$	s	t	sd	p
Öz yeterlik	Kadın	214	28,86	5,560	-3,586	281	0,000
	Erkek	69	31,58	5,254			
Kaçınma	Kadın	214	55,76	20,276	-1,040	281	0,299
	Erkek	69	58,64	19,028			
Kaygı	Kadın	214	66,65	21,521	1,146	281	0,253
	Erkek	69	63,13	24,097			
Narsisizm	Kadın	214	25,04	5,717	0,388	281	0,698
	Erkek	69	24,71	4,422			
Psikopati	Kadın	214	17,09	4,831	-3,899	281	0,000
	Erkek	69	19,86	5,922			
Makyevalizm	Kadın	214	23,87	6,443	-3,427	281	0,001
	Erkek	69	27,10	7,822			

Kadınların öz yeterlik düzeyi, erkeklere göre anlamlı derecede daha düşüktür ($t=-3,586$, $p<0,001$). Cinsiyetler arasında kaçınma puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t=-1,040$, $p>0,05$). Cinsiyetler arasında kaygı puanları açısından da anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t=1,146$, $p>0,05$). Cinsiyetler arasında narsisizm düzeyi açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t=0,388$, $p>0,05$). Kadınların psikopati düzeyi, erkeklere göre anlamlı derecede daha düşüktür ($t=-3,899$, $p<0,001$). Cinsiyetler arasındaki makyevalizm puanları arasında ise anlamlı bir fark gözlenmiştir ($t=-3,427$, $p<0,005$). Erkeklerin makyevalizm düzeyleri kadınlara göre daha yüksektir.

Tablo 5. Ölçek Puanlarının Çocuk Sahibi Olma Değişkeni Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması

Puan	Kategoriler	n	$\bar{x}$	s	t	sd	p
Öz yeterlik	Var	82	32,57	4,730	6,206	283	0,000
	Yok	103	28,31	5,444			
Kaçınma	Var	82	52,77	19,426	-2,026	283	0,044
	Yok	103	58,02	19,966			
Kaygı	Var	82	57,15	20,242	-4,329	283	0,000
	Yok	103	69,30	21,911			
Narsisizm	Var	82	23,84	6,040	-2,024	283	0,044
	Yok	103	25,46	6,156			
Psikopati	Var	82	17,35	4,646	-0,837	283	0,403
	Yok	103	17,93	5,444			
Makyevalizm	Var	82	23,90	7,823	-1,204	283	0,230
	Yok	103	24,99	6,498			

Öz yeterlik düzeyi çocuk sahibi olan kişilerde çocuk sahibi olmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. ($t = 6,206$, $p < 0,001$). Kaçınma puanlarına bakıldığında çocuk sahibi olan kişilerin ortalama puanı 52,77 iken çocuk sahibi olmayan kişilerin ortalama puanı 58,02 olarak belirlenmiştir. Çocuk sahibi olan kişilerin kaçınma puanları çocuk sahibi olmayanlara göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır ($t = -2,026$, $p < 0,05$). Kaygı puanları incelendiğinde çocuk sahibi olan kişilerin ortalama puanı 57,15 iken çocuk sahibi olmayan kişilerin ortalama puanı 69,30 olarak belirlenmiştir. Çocuk sahibi olan kişilerin kaygı puan ortalamaları çocuk sahibi olmayanlara göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır ($t = -4,329$, $p < 0,001$). Çocuk sahibi olan kişilerin narsisizm puan ortalamaları 23,84 iken çocuk sahibi olmayan kişilerin ortalama puanı 25,46 olarak belirlenmiştir. İstatistiksel olarak bu fark anlamlı bulunmuştur ($t = -2,024$, $p < 0,05$). Çocuk sahibi olan kişilerin psikopati puan ortalamaları 17,35 iken çocuk sahibi olmayan kişilerde 17,93 olarak belirlenmiştir. Bu fark, istatistiksel olarak anlamlı değildir ($t = -0,837$, $p > 0,05$). Cinsiyetler arasında psikopati düzeyi açısından anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t = -0,837$, $p > 0,05$). Makyevalizm puan ortalamaları arasında çocuk sahibi olup olmama durumuna göre anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($t = -1,204$, $p > 0,005$).

Tablo 6. Katılımcıların Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Medeni Durum Kategorilerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut Puanı	n	$\bar{x}$	s	F	sd	p	η^2	
Öz Yeterlik	Bekar	156	28,58	5,522	16,341	282	0,000	0,104
	Evli	88	32,17	4,986				
	İlişkisi Var	41	27,51	5,129				
	Toplam	285	29,54	5,586				
Kaçınma	Bekar	156	61,93	18,600	14,332	282	0,000	0,092
	Evli	88	5,94	20,165				
	İlişkisi Var	41	47,83	18,236				
	Toplam	285	56,51	19,921				
Kaygı	Bekar	156	69,86	22,365	10,458	282	0,000	0,069
	Evli	88	57,14	20,342				
	İlişkisi Var	41	68,95	19,794				
	Toplam	285	65,80	22,106				
Narsisizm	Bekar	156	24,88	6,432	0,620	282	0,539	0,011
	Evli	88	24,74	5,852				
	İlişkisi Var	41	25,98	5,755				

	Toplam	285	25,00	6,156				
	Bekar	156	17,51	4,875				
Psikopati	Evli	88	18,20	5,857	0,501	282	0,607	0,011
	İlişkisi Var	41	17,78	5,145				
	Toplam	285	17,76	5,225				
	Bekar	156	25,26	6,640				
Makyevalizm	Evli	88	24,32	8,065	1,555	282	0,213	0,011
	İlişkisi Var	41	23,24	4,784				
	Toplam	285	24,68	6,909				

Katılımcıların medeni durumlarına göre katılımcıların araştırmanın ölçek ve alt boyut toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda katılımcıların öz yeterlik puanları ($F(2, 282) = 16,341, p < 0,000, \eta^2=0,104$), kaçınma puanları ($F(2, 282) = 14,332, p < 0,001, \eta^2=0,092$) ve kaygı puanları medeni durumlarına göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır ($F(2, 282) = 10,458, p < 0,001, \eta^2=0,069$). Narsisizm puanlarında evli, bekar ve ilişkisi olan bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($F(2, 282) = 0,620, p>0,05, \eta^2=0,011$). Psikopati puanlarında da benzer biçimde evli, bekar ve ilişkisi olan bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($F(2, 282) = 0,501, p>0,05, \eta^2=0,011$). Makyevalizm puanlarında da evli, bekar ve ilişkisi olan bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. ($F(2, 282)= 1,555, p>0,05, \eta^2=0,011$).

Tablo 7. Katılımcıların Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Eğitim Durumu Kategorilerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut Puanı	n	$\bar{x}$	s	F	sd	p	η^2
	Lise ve altı	50	30,96	5,862			
Öz Yeterlik	Üniversite	182	29,04	5,653	2,461	282	0,087
	Lisansüstü	53	29,89	4,886			0,017
	Toplam	285	29,54	5,586			
	Lise ve altı	50	63,58	20,746			
Kaçınma	Üniversite	182	55,62	19,764	4,305	282	0,014
	Lisansüstü	53	52,89	18,382			0,030
	Toplam	285	56,51	19,921			

Kaygı	Lise ve altı	50	64,50	22,955	0,758	282	0,469	0,005
	Üniversite	182	66,97	22,446				
	Lisansüstü	53	63,02	20,110				
	Toplam	285	65,80	22,106				
Narsisizm	Lise ve altı	50	24,24	5,892	0,679	282	0,508	0,005
	Üniversite	182	25,30	6,299				
	Lisansüstü	53	24,66	5,929				
	Toplam	285	25,00	6,156				
Psikopati	Lise ve altı	50	18,16	5,434	0,219	282	0,804	0,002
	Üniversite	182	17,73	5,307				
	Lisansüstü	53	17,49	4,798				
	Toplam	285	17,76	5,225				
Makyevalizm	Lise ve altı	50	25,52	7,998	0,752	282	0,473	0,005
	Üniversite	182	24,69	7,049				
	Lisansüstü	53	23,85	5,108				
	Toplam	285	24,68	6,909				

Katılımcıların yalnızca kaçınma puanları ($F(2, 282) = 4,305, p < 0,05, \eta^2 = 0,014$) eğitim düzeyine göre anlamlı derecede farklılaşırken, öz yeterlik puanları ($F(2, 282) = 2,461, p > 0,05$), kaygı puanları ($F(2, 282) = 0,758, p > 0,05$), narsisizm puanları ($F(2, 282) = 0,679, p > 0,05$), psikopati puanları ($F(2, 282) = 0,219, p > 0,05, \eta^2 = 0,002$) ve makyevalizm puanları ($F(2, 282) = 0,752, p > 0,05$) eğitim düzeylerine göre anlamlı derece farklılaşmamaktadır.

Tablo 8. Katılımcıların Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Gelir Durumu Kategorilerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut Puanı	n	$\bar{x}$	s	F	sd	p	η^2	
Öz Yeterlik	Düşük	26	26,69	6,751	5,873	282	0,003	0,040
	Orta	213	29,50	5,380				
	Yüksek	4	31,30	5,232				
	Toplam	285	29,54	5,586				
Kaçınma	Düşük	26	55,23	22,232	1,964	282	0,142	0,014
	Orta	213	57,76	19,436				

	Yüksek	4	51,46	20,391				
	Toplam	285	56,51	19,921				
	Düşük	26	66,46	20,873				
	Orta	213	67,46	22,034				
Kaygı	Yüksek	4	57,72	21,785	3,762	282	0,024	0,026
	Toplam	285	65,80	22,106				
	Düşük	26	23,46	6,592				
	Orta	213	24,89	5,926				
Narsisizm	Yüksek	4	26,37	6,800	2,000	282	0,137	0,014
	Toplam	285	25,00	6,156				
	Düşük	26	18,31	5,259				
	Orta	213	17,46	4,876				
Psikopati	Yüksek	4	18,87	6,561	1,548	282	0,215	0,011
	Toplam	285	17,76	5,225				
	Düşük	26	24,19	6,132				
	Orta	213	24,54	6,907				
Makyevalizm	Yüksek	4	25,61	7,380	0,525	282	0,592	0,004
	Toplam	285	24,68	6,909				

Katılımcıların ölçek ve alt boyut puan ortalamalarının gelir durumu kategorilerine göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile karşılaştırıldığında kaygı ($F(2, 282) = 3,762, p < 0,05, \eta^2 = 0,026$) ve öz yeterlik puanlarında ($F(2, 282) = 5,873, p < 0,05, \eta^2 = 0,040$) anlamlı bir fark gözlenmiştir. Katılımcıların kaçınma puanları ($F(2, 282) = 1,964, p > 0,05$) ile narsisizm ($F(2, 282) = 2,000, p > 0,05$), psikopati ($F(2, 282) = 1,548, p > 0,05$) ve makyevalizm ($F(2, 282) = 0,525$) puanlarında ise gelir grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 9. Katılımcıların Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Ebeveyn Durumu Kategorilerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut Puanı	n	$\bar{x}$	s	F	sd	p	η^2
Birlikte	219	29,31	5,582				
Ayrı	30	29,37	6,206				
Hayatta değil/ler	36	31,06	4,945	1,530	282	0,218	0,011
Toplam	285	29,54	5,586				

Kaçınma	Birlikte	219	55,98	20,106	3,119	282	0,046	0,022
	Ayrı	30	51,97	22,032				
	Hayatta değil/ler	36	63,50	15,172				
	Toplam	285	56,51	19,921				
Kaygı	Birlikte	219	64,54	21,170	3,113	282	0,046	0,022
	Ayrı	30	75,20	24,418				
	Hayatta değil/ler	36	65,61	24,377				
	Toplam	285	65,80	22,106				
Narsisizm	Birlikte	219	24,96	5,970	2,162	282	0,117	0,015
	Ayrı	30	26,83	6,732				
	Hayatta değil/ler	36	23,69	6,585				
	Toplam	285	25,00	6,156				
Psikopati	Birlikte	219	17,53	5,132	2,411	282	0,092	0,017
	Ayrı	30	19,73	6,512				
	Hayatta değil/ler	36	17,53	4,313				
	Toplam	285	17,76	5,225				
Makyevalizm	Birlikte	219	24,79	7,226	0,818	282	0,442	0,006
	Ayrı	30	25,40	4,477				
	Hayatta değil/ler	36	23,39	6,574				
	Toplam	285	24,68	6,909				

Katılımcıların ölçek ve alt boyut puanlarının ebeveyn durumu kategorilerine göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile karşılaştırıldığında; kaygı puanı ($F(2, 282) = 3,113$, $p < 0,05$, $\eta^2 = 0,022$) ve kaçınma puanı ($F(2, 282) = 3,119$, $p < 0,05$, $\eta^2 = 0,022$) anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Katılımcıların öz yeterlik puanı ($F(2, 282) = 1,530$, $p > 0,05$), makyevalizm puanı ($F = 0,818$, $p > 0,05$, $\eta^2 = 0,006$), narsisizm puanı ($F(2, 282) = 2,162$, $p > 0,05$) ve psikopati puanı ($F(2, 282) = 2,411$, $p > 0,05$) ise ebeveyn durumuna göre anlamlı derecede farklılaşmamaktadır.

Tablo 10. Katılımcıların Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Kardeş Sayısı Kategorilerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut Puanı	n	$\bar{x}$	s	F	sd	p	η^2	
Öz Yeterlik	Tek çocuk	14	27,07	5,327	1,605	282	0,203	0,011
	İki kardeş	90	29,39	6,018				
	Üç ve üstü	181	29,80	5,359				
	Toplam	285	29,54	5,586				
Kaçınma	Tek çocuk	14	57,93	24,161	0,574	282	0,564	0,004
	İki kardeş	90	54,66	20,707				
	Üç ve üstü	181	57,32	19,220				
	Toplam	285	56,51	19,921				
Kaygı	Tek çocuk	14	82,43	19,294	4,281	282	0,015	0,029
	İki kardeş	90	65,31	22,044				
	Üç ve üstü	181	64,76	21,935				
	Toplam	285	65,80	22,106				
Narsisizm	Tek çocuk	14	26,43	6,454	0,785	282	0,457	0,006
	İki kardeş	90	24,46	6,212				
	Üç ve üstü	181	25,15	6,114				
	Toplam	285	25,00	6,156				
Psikopati	Tek çocuk	14	19,21	6,327	0,712	282	0,491	0,005
	İki kardeş	90	17,44	5,661				
	Üç ve üstü	181	17,81	4,912				
	Toplam	285	17,76	5,225				
Makyevalizm	Tek çocuk	14	25,00	3,981	0,026	282	0,974	0,000
	İki kardeş	90	24,74	7,732				
	Üç ve üstü	181	24,62	6,678				
	Toplam	285	24,68	6,909				

Katılımcıların ölçek ve alt boyut puanlarının kardeş sayılarına göre farklılaşıp farklılaşmadıkları Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile karşılaştırılmıştır. Analiz sonucuna göre katılımcıların kaygı puanları kardeş sayılarına göre farklılaşmaktadır ($F(2, 282) = 4,281, p < 0,05, \eta^2 = 0,029$). Katılımcıların öz yeterlik puanı ($F(2, 282) = 1,605, p > 0,05$), kaçınma puanı ($F(2, 282) = 0,574, p > 0,05$), narsisizm puanı ($F(2, 282) = 0,785, p > 0,05$), psikopati puanı ($F(2, 285) = 0,712, p > 0,05$) ve makyavelizm puanı ($F(2, 282) = 0,026, p > 0,05$) kardeş sayılarına göre anlamlı derecede farklılaşmamaktadır.

Tablo 11. Katılımcıların Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Kardeş Sırası Kategorilerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) İle Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut Puanı		n	$\bar{x}$	s	F	sd	p	η^2
Öz Yeterlik	En büyük	130	30,04	5,972	1,292	281	0,277	0,014
	Ortanca	72	29,10	5,050				
	En küçük	70	29,50	5,332				
	Tek çocuk	13	27,15	5,535				
	Toplam	285	29,54	5,586				
Kaçınma	En büyük	130	55,76	21,290	1,031	281	0,379	0,011
	Ortanca	72	59,99	18,108				
	En küçük	70	54,61	18,564				
	Tek çocuk	13	54,92	22,258				
	Toplam	285	56,51	19,921				
Kaygı	En büyük	130	66,45	23,257	2,556	281	0,056	0,027
	Ortanca	72	64,81	21,780				
	En küçük	70	62,83	19,876				
	Tek çocuk	13	80,85	19,113				
	Toplam	285	65,80	22,106				
Narsisizm	En büyük	130	24,72	6,408	0,714	281	0,544	0,008
	Ortanca	72	25,25	6,286				
	En küçük	70	24,84	5,589				
	Tek çocuk	13	27,23	5,946				
	Toplam	285	25,00	6,156				
Psikopati	En büyük	130	17,57	5,039	1,229	281	0,299	0,013
	Ortanca	72	18,26	4,587				
	En küçük	70	17,21	5,941				
	Tek çocuk	13	19,85	6,108				
	Toplam	285	17,76	5,225				
Makyevalizm	En büyük	130	24,43	7,420	0,541	281	0,655	0,006
	Ortanca	72	24,22	6,455				
	En küçük	70	25,56	6,824				
	Tek çocuk	13	24,92	4,132				
	Toplam	285	24,68	6,909				

Katılımcıların ölçek ve alt boyut puanlarının kardeş sırası kategorilerine göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile karşılaştırıldığında, çalışmada kullanılan hiçbir ölçek ve alt boyut puanının bu değişkene göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı gözlenmiştir.

Tablo 12. Ölçek Puanlarının Psikoterapi Alıp Almama Değişkeni Kategorileri için Bağımsız Örnek t-Testi ile Karşılaştırılması

Toplam Puan	Kategoriler	n	$\bar{x}$	s	t	sd	p
Öz Yeterlik	Evet	91	27,92	5,445	-3,402	283	0,931
	Hayır	194	30,29	5,503			
Kaçınma	Evet	91	56,74	19,727	0,132	283	0,735
	Hayır	194	56,40	20,061			
Kaygı	Evet	91	72,70	22,695	3,690	283	0,437
	Hayır	194	62,56	21,116			
Narsisizm	Evet	91	25,03	5,421	0,068	283	0,022
	Hayır	194	24,98	6,486			
Psikopati	Evet	91	17,70	4,345	-0,590	283	0,054
	Hayır	194	17,89	5,597			
Makyevalizm	Evet	91	23,80	6,469	-1,467	283	0,143
	Hayır	194	25,09	7,085			

Katılımcıların ölçek puanları psikoterapi desteği alıp almamalarına göre değerlendirildiğinde; psikoterapi alanlar ile almayanların öz yeterlik puanı ($t(283) = -3,402$, $p > 0,05$), kaygı puanı ($t(283) = 3,690$, $p > 0,05$), kaçınma puanı ($t(283) = 0,132$, $p > 0,05$), psikopati puanı ($t(283) = -0,590$, $p > 0,05$) ve makyevalizm puanı ($t(283) = -1,467$, $p > 0,05$) anlamlı derecede farklılaşmamaktadır. Katılımcıların yalnızca narsisizm puanı psikoterapi alıp almama durumuna göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır ($t(283) = 0,068$, $p < 0,05$).

Tablo 13. Katılımcıların Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Yaş Grubu Kategorilerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) İle Karşılaştırılması

Ölçek/Alt Boyut Puanı		n	$\bar{x}$	s	F	sd	p	η^2
Öz Yeterlik	20 yaş ve altı	39	27,54	4,925	21,921	2 282	0,000	0,135
	20-40 yaş	190	28,75	5,554				
	40 yaş ve üstü	56	33,59	4,084				
	Toplam	285	29,54	5,586				
Kaçınma	20 yaş ve altı	39	65,74	19,209	5,022	2 282	0,007	0,034
	20-40 yaş	190	55,21	19,815				
	40 yaş ve üstü	56	54,48	19,349				
	Toplam	285	56,51	19,921				
Kaygı	20 yaş ve altı	39	72,10	21,627	7,424	2 282	0,001	0,050
	20-40 yaş	190	67,28	21,897				
	40 yaş ve üstü	56	56,38	20,647				
	Toplam	285	65,80	22,106				
Narsisizm	20 yaş ve altı	39	25,62	6,580	3,747	2 282	0,025	0,026
	20-40 yaş	190	25,46	5,922				
	40 yaş ve üstü	56	23,00	6,339				
	Toplam	285	25,00	6,156				
Psikopati	20 yaş ve altı	39	19,08	6,251	2,744	2 282	0,066	0,019
	20-40 yaş	190	17,84	5,279				
	40 yaş ve üstü	56	16,57	3,940				
	Toplam	285	17,76	5,225				
Makyevalizm	20 yaş ve altı	39	27,92	6,694	6,201	2 282	0,002	0,042
	20-40 yaş	190	24,50	6,406				
	40 yaş ve üstü	56	23,02	8,008				
	Toplam	285	24,68	6,909				

Katılımcıların ölçek ve alt boyut puanlarının yaş grubu kategorilerine göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile karşılaştırıldığında öz yeterlik puanında ($F(2, 282) = 21,921, p < 0,005, \eta^2 = 0,135$), kaçınma puanında ($F(2, 282) = 5,022, p < 0,005, \eta^2 = 0,034$), kaygı puanında ($F(2, 282) = 7,424, p < 0,005, \eta^2 = 0,050$), narsisizm puanında ($F(2, 282) = 3,747, p < 0,005, \eta^2 = 0,026$) ve makyevalizm puanında ($F(2, 282) = 6,201, p < 0,005, \eta^2 = 0,042$) anlamlı bir fark gözlenmiştir. Katılımcıların psikopati puanında ise yaş gruplarına göre anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($F(2, 282) = 2,744, p > 0,005$).

Tablo 14. Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri Puanları ile Ölçek ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi ile İncelenmesi

(n=285)	Öz Yeterlik Puanı	Kaygı Puanı	Kaçınma Puanı
Narsisizm Puanı	0,235**	0,034	-0,081
Psikopati Puanı	0,420	0,083	0,210**
Makyevalizm Puanı	0,106	0,187**	0,237**

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Araştırmada bağımlı değişkeni olan karanlık üçlü kişilik ölçeği alt boyut puanları ile diğer ölçek ve alt boyut puanları arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonuçları Tablo 14’de sunulmuştur. Yapılan analizler sonucunda narsisizm puanları ile öz yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki vardır ($r = 0,235; p < 0,01$). Bununla beraber, narsisizm puanı ile kaygı puanı ($r = 0,034; p > 0,05$) arasında ve narsisizm puanı ve kaçınma puanı arasında ise ($r = -0,081; p > 0,05$) anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir.

Psikopati puanı ile kaçınma puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki vardır ($r = 0,210; p < 0,01$). Psikopati puanı ile öz yeterlik puanı ($r = 0,42; p > 0,05$) ve kaygı puanı ($r = 0,083; p > 0,05$) arasında ise anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir.

Makyevalizm puanı ile kaçınma puanı arasında ($r = 0,237; p < 0,01$) ve kaygı puanı ($r = 0,187; p < 0,01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki vardır. Makyevalizm puanı ile öz yeterlik puanı arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($r = 0,106; p > 0,05$).

Tablo 15. Tüm Örneklem İçin Makyevalizm, Psikopati ve Narsisizm Puanlarının Ölçek Puanları Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişkenler	B	B' nin Standart Hatası	Beta	t	R ²	F
Makyevalizm	Kaçınma	0,075	0,020	0,216	3,734***	0,15	12,155***
	Kaygı	0,068	0,019	0,218	3,526***		
	Öz Yeterlik	0,269	0,075	0,217	3,586***		
	Sabit	8,028	3,108	-	2,583*		
Narsisizm	Kaygı	0,040	0,017	0,142	2,295*	0,073	11,034***
	Öz yeterlik	0,318	0,068	0,288	4,660***		
	Sabit	13,015	0,017	-	4,861***		
Psikopati	Kaçınma	0,055	0,015	0,210	3,610***	0,044	13,033***
	Sabit	14,651	0,913	-	16,043***		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Kaygı ve kaçınma puanları ile öz yeterlik puanının makyevalizm, narsisizm ve psikopati puanları üzerindeki etkisinin incelenmesi için tahmin edilen Çoklu Doğrusal Regresyon Modeli sonucuna göre, makyevalizm puanı için; sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t(281)= 2,583$; $p<0,05$); kaçınma puanı ($t(281)= 3,734$; $p<0,001$), kaygı puanı ($t(281)= 3,526$; $p<0,001$) ve öz yeterlik puanına ait ($t(281)= 3,586$; $p<0,001$) eğim parametrelerinin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F testi sonucuna göre ($F(3,281)= 12,155$; $p<0,001$) modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,15 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre kaygı puanı 1 birim arttığında, makyevalizm puanı 0,06 puan artarken, öz yeterlik puanı 1 birim arttığında, makyecalizm puanı 0,26 birim artacak ve kaçınma puanı 1 birim arttığında ise makyevalizm puanı 0,07 birim artacaktır.

Narsisizm puanına ait sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t(281)= 4,861$; $p<0,001$); kaygı puanı ($t(281)= 2,295$; $p<0,05$) ve öz yeterlik puanına ait ($t(281)= 4,660$; $p<0,001$) eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F

testi sonucuna göre ($F(3,281)= 11,034$; $p<0,001$) modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,073 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre kaygı puanı 1 birim arttığında, narsisizm puanı 0,04 puan artarken; öz yeterlik puanı 1 birim arttığında, narsisizm puanı 0,31 birim artacaktır. Bu sonuçlara göre kaçınma puanının narsisizm puanının yordayıcısı olmadığı söylenebilir.

Psikopati puanına ait sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t(281)= 16,043$; $p<0,001$); kaçınma puanına ait ($t(281)= 3,610$; $p<0,001$) eğim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F testi sonucuna göre ($F(3,281)= 13,033$; $p<0,001$) model genel olarak da anlamlı elde edilmiştir ve modelin açıklanma oranını gösteren belirlilik katsayısının 0,044 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre kaçınma puanı 1 birim arttığında, psikopati puanı 0,05 birim artacaktır. Bu sonuçlara göre kaçınma ve öz yeterlik puanlarının psikopati puanının yordayıcısı olmadığı söylenebilir.

Tablo. 16 Çocuk Sahibi Olmayanların Makyevalizm, Psikopati ve Narsisizm Puanlarının Ölçek Puanları Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişkenler	B	B' nin Standart Hatası	Beta	t	R ²	F
Makyevalizm	Kaçınma	0,096	0,022	0,295	4,442***	0,179	14,422***
	Kaygı	0,067	0,021	0,227	3,207**		
	Öz Yeterlik	0,287	0,082	0,240	3,504**		
	Sabit	6,636	3,269	-	2,030		
Narsisizm	Kaygı	0,040	0,020	0,141	2,016	0,140	16,337***
	Öz yeterlik	0,452	0,079	0,400	5,716***		
	Sabit	9,905	3,031	-	3,268**		
Psikopati	Kaçınma	0,058	0,019	0,214	12,621***	0,046	9,621**
	Sabit	14,545	1,152	-	3,102**		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Çocuk sahibi olan örneklemede; kaygı ve kaçınma puanları ile öz yeterlik puanlarının makyevalizm, narsisizm ve psikopati puanları üzerindeki etkisinin incelenmesi için tahmin edilen Çoklu Doğrusal Regresyon Modeli sonucunda; makyevalizm puanı için tahmin edilen modelin sabit parametresinin ($t(201)= 2,030$; $p<0,01$), kaygı puanı ($t(201)= 3,207$; $p<0,01$) ile kaçınma puanına ($t(201)=- 4,442$; $p<0,001$) ve öz yeterlik puanına ($t(201)= 3,504$; $p<0,001$) ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F testi sonucuna göre ($F(1,201)= 14,422$; $p<0,001$) modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,179 olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre kaygı puanı 1 birim arttığında, makyevalizm puanı 0,06 puan artarken; öz yeterlik puanı 1 birim arttığında, makyevalizm puanı 0,28 birim artacak ve kaçınma puanı 1 birim arttığında ise makyevalizm puanı 0,09 birim artacaktır.

Narsisizm için tahmin edilen modelin sabit parametresinin ($t(201)=3,268$; $p<0,01$), kaygı puanı ($t(201)=2,016$; $p<0,001$) ve öz yeterlik puanına ($t(201)=5,716$; $p<0,001$) ait eğim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t(201)=2,016$; $p<0,001$). Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F testi sonucuna göre ($F(1,201)= 16,337$; $p<0,001$) modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,140 olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre; kaygı puanı 1 birim arttığında, narsisizm puanı 0,04 puan artarken, öz yeterlik puanı 1 birim arttığında, narsisizm puanı 0,45 birim artacaktır.

Psikopati için tahmin edilen modelin sabit parametresinin ($t(201)=3,102$; $p<0,01$) ve kaçınma puanına ait eğim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($t(201)=12,621$; $p<0,001$). Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F testi sonucuna göre modelin anlamlı olduğu ($F(1,201)= 9,621$; $p<0,01$) ve belirlilik katsayısının 0,046 olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre kaçınma puanı 1 birim arttığında, psikopati puanı 0,05 birim artacaktır.

Bu sonuçlara göre kaygı ve öz yeterlik puanlarının psikopati puanının yordayıcısı olmadığı, kaçınma puanının ise narsisizm puanının yordayıcısı olmadığı gözlenmiştir. Yeterli gözlem olmadığından dolayı model, çocuğu olan katılımcılar için tahmin edilememiştir.

Tablo 17. Kadınlarda Makyevalizm, Narsisizm ve Psikopati Puanlarının Ölçek Puanları Tarafından Yordanması için Yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişkenler	B	B' nin Standart Hatası	Beta	t	R ²	F
Makyevalizm	Kaçınma	0,077	0,021	0,243	3,644***	0,059	13,280***
	Sabit	19,572	1,256	-	15,585***		
Narsisizm	Öz yeterlik	0,281	0,068	0,273	4,135***	0,075	17,095
	Sabit	16,938	1,996	-	8,486***		
Psikopati	Kaçınma	0,096	0,022	0,211	4,442***	0,045	9,892**
	Sabit	14,288	0,949	-	15,061***		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Kadınlarda kaygı ve kaçınma puanları ile öz yeterlik puanının makyevalizm, narsisizm ve psikopati puanları üzerindeki etkisinin incelenmesi için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonucunda, makyevalizm puanı için tahmin edilen modelin sabit parametresinin ($t(212)= 15,585$; $p<0,001$) ve kaçınma puanına ait eğim parametresinin ($t(212)= 3,644$; $p<0,001$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F testi sonucuna göre modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(1,212)= 13,280$; $p<0,001$) ve belirlilik katsayısının 0,05 olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre kaçınma puanı 1 birim arttığında, makyevalizm puanı 0,07 birim artacaktır.

Narsisizm için tahmin edilen modelin sabit parametresinin ($t(212)= 16,938$; $p<0,000$) ve öz yeterlik puanına ait eğim parametresinin ($t(212)= 4,135$; $p<0,001$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. F testi sonucuna göre modelin genelinin de istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($F(1,212)= 17,095$; $p>0,05$).

Psikopati puanı için tahmin edilen modelin sabit parametresinin ($t(212)= 15,061$; $p<0,000$) ve kaçınma puanına ($t(212)=- 4,442$; $p<0,000$) ait eğim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F testi sonucuna göre modelin

istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(1,212)= 9,892$; $p<0,01$) ve belirlilik katsayısının 0,04 olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre kaçınma puanı 1 birim arttığında, psikopati puanı 0,09 birim artacaktır.

Bu sonuçlara göre kaygı puanının makyevalizm, narsisizm ve psikopatinin yordayıcısı olmadığı, kaçınma puanının narsisizm için ve öz yeterlik puanının psikopati için bir yordayıcı değişken olduğu gözlenmiştir.

Tablo 18. Erkeklerde Narsisizm Puanlarının Ölçek Puanları Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	B' nin Standart Hatası	Beta	t	R ²	F
Kaygı	0,124	0,035	0,403	3,523**		
Öz Yeterlik	0,386	0,162	0,273	2,386*	0,185	7,469***
Sabit	4,684	6,095	-	0,769		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Erkeklerde kaygı ve kaçınma puanı ile öz yeterlik puanının makyevalizm, narsisizm ve psikopati puanları üzerindeki etkisinin incelenmesi için tahmin edilen Çoklu Doğrusal Regresyon Modeli sonucuna göre; narsisizm puanı için tahmin edilen modelin sabit parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı gözlenmiştir ($t(67)= 0,769$; $p>0,05$). Bu durum orjinden geçen regresyon modelleri için kabul edilebilir bir durumdur (Güriş ve Astar, 2019). Öz yeterlik puanı ($t(67)=2,386$; $p<0,05$) ve kaygı puanına ait eğim parametresinin ($t(67)= 3,523$; $p<0,001$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu model genel olarak da anlamlı olarak elde edilmiştir ($F(1,67)= 7,469$; $p<0,001$).

Yapılan tahmin sonuçlarına göre erkeklerde makyevalizm ve psikopati puanları için bağımsız değişkenlerin yordayıcı olmadığından dolayı modele dahil olmamıştır.

Tablo. 19 Psikolojik Tedavi Alanların Makyevalizm, Psikopati ve Narsisizm Puanlarının Ölçek Puanları Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişkenler	B	B' nin Standart Hatası	Beta	t	R ²	F
Makyevalizm	Kaçınma	0,119	0,032	0,362	3,661***	0,121	13,403***
	Sabit	17,071	1,945	0,362	8,775***		
Narsisizm	Öz yeterlik	0,301	0,101	0,303	2,996**	0,092	8,979**
	Sabit	16,617	2,861	-	5,809***		
Psikopati	Kaçınma	0,064	0,022	0,292	2,881**	0,085	8,300**
	Sabit	13,845	1,340	-	10,330***		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Psikolojik tedavi alan katılımcıların kaygı ve kaçınma puanları ile öz yeterlik puanının makyevalizm, narsisizm ve psikopati puanları üzerindeki etkisinin incelenmesi için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonucunda; makyevalizm puanı için tahmin edilen modelin sabit parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir ($t(89) = 8,775$; $p < 0,001$). Kaçınma puanına ait eğim parametresinin ($t(89) = 3,661$; $p < 0,000$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu, modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F testi sonucuna göre modelin genelinin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(1,89) = 13,403$; $p < 0,001$) sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre; psikolojik tedavi alanların kaçınma puanı 1 birim arttığında, makyevalizm puanı 0,11 birim artacaktır.

Narsisizm puanı için tahmin edilen modelin sabit parametresinin ($t(89) = 5,809$; $p < 0,001$) ve öz yeterlik puanına ait eğim parametresinin ($t(89) = 2,996$; $p < 0,001$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F testi sonucuna göre modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(1,89) = 8,979$; $p < 0,01$) ve belirlilik katsayısının 0,09 olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre; psikolojik tedavi alanların öz yeterlik puanı 1 birim arttığında, narsisizm puanı 0,30 birim artacaktır.

Psikopati puanı için tahmin edilen modelin sabit parametresinin ($t(89)=10,330$; $p<0,001$) ve kaçınma puanına ait eğim parametresinin ($t(89)=2,881$; $p<0,001$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F testi sonucuna göre modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(1,89)=8,300$; $p<0,01$) ve belirlilik katsayısının 0,08 olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre; psikolojik tedavi alanların kaçınma puanı 1 birim arttığında, psikopati puanı 0,06 birim artacaktır.

Modellerin sonucuna göre; kaygı puanının, makyevalizm, narsisizm ve psikopatinin yordayıcısı olmadığı gözlenmiştir. Kaçınma puanlarının narsisizm için yordayıcı olmazken öz yeterlik puanlarının ise psikopati için bir yordayıcılığı olmadığı gözlenmiştir.

Tablo. 20 Psikolojik Tedavi Almayanların Makyevalizm, Psikopati ve Narsisizm Puanlarının Ölçek Puanları Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişkenler	B	B' nin Standart Hatası	Beta	t	R ²	F
Makyevalizm	Kaçınma	0,062	0,025	0,176	2,484*	0,092	6,432***
	Kaygı	0,069	0,024	0,204	2,811*		
	Öz yeterlik	0,247	0,093	0,192	2,656*		
	Sabit	9,820	3,837	-	2,559*		
Narsisizm	Öz yeterlik	0,306	0,085	0,259	3,579***	0,070	7,144**
	Kaygı	0,048	0,022	0,155	2,136*		
	Sabit	12,742	3,284	-	3,880***		
Psikopati	Kaçınma	0,051	0,20	0,183	2,574*	0,033	6,626*
	Sabit	15,013	1,185	-	12,672***		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Psikolojik tedavi almayan katılımcıların kaygı ve kaçınma puanları ile öz yeterlik puanının makyevalizm, narsisizm ve psikopati puanları üzerindeki etkisinin incelenmesi için tahmin edilen Çoklu Doğrusal Regresyon Modeli sonucunda; makyevalizm puanı için tahmin edilen modelin sabit parametresinin ($t(192)=2,559$;

$p<0,05$), kaçınma puanına ait eğim parametresinin ($t(192)= 2,484$; $p<0,05$), kaygı ($t(192)= 2,811$; $p<0,05$) ve öz yeterlik ($t(192)= 2,656$; $p<0,05$) puanına ait eğim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F testi sonucuna göre modelin istatistiksel olarak da anlamlı olduğu ($F(3,190)= 0,092$; $p<0,001$) ve belirlilik katsayısı ise 0,09 olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre; psikolojik tedavi almayan katılımcıların kaçınma ve kaygı puanları 1 birim arttığında makyevalizm puanı 0,06 birim artarken, öz yeterlik puanı 1 birim arttığında, makyevalizm puanı 0,24 birim artacaktır.

Narsisizm puanları için tahmin edilen modelin sabit parametresinin ($t(192)= 3,880$; $p<0,000$), öz yeterlik ($t(192)= 3,579$; $p<0,000$) ve kaygı ($t(192)= 2,136$; $p<0,05$) puanlarına ait t eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F testi sonucuna göre modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(3,190)= 7,144$; $p<0,01$) ve belirlilik katsayısının 0,07 olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre psikolojik tedavi almayanların öz yeterlik puanı 1 birim arttığında narsisizm puanı 0,30 birim artarken kaygı puanları 1 birim arttığında narsisizm puanları 0,04 birim artacaktır.

Psikopati puanı için tahmin edilen modelin sabit parametresinin ($t(192)= 12,672$; $p<0,000$) ve kaçınma puanına ait eğim parametresinin ($t(192)= 2,574$; $p<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F testi sonucuna göre modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(3,190)= 6,626$; $p<0,05$) ve belirlilik katsayısının 0,03 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre psikolojik tedavi almayanların kaçınma puanı 1 birim arttığında, psikopati puanı 0,05 birim artacaktır.

Tahmin edilen modellere göre, kaygı puanı psikopatinin yordayıcısı değilken, kaçınma puanları da narsisizm için yordayıcı bir değişken değildir.

Tablo. 21 20 Yaş ve Altındakilerin Makyevalizm, Psikopati ve Narsisizm Puanlarının Ölçek Puanları Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişkenler	B	B' nin Standart Hatası	Beta	t	R ²	F
Makyevalizm	Kaçınma	0,110	0,024	0,316	2,026	0,100	4,106
	Sabit	20,683	3,719	-	5,561***		
Narsisizm	Öz yeterlik	0,526	0,202	0,394	2,607*	0,155	6,796*
	Sabit	11,122	5,646	-	1,970		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

20 yaş ve altındaki katılımcıların kaygı ve kaçınma puanları ile öz yeterlik puanının makyevalizm, narsisizm ve psikopati puanları üzerindeki etkisinin incelenmesi için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonucunda, makyevalizm puanı için tahmin edilen modelin sabit parametresinin ($t(37)= 5,561$; $p<0,000$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Katılımcıların kaçınma puanına ait eğim parametresinin ise istatistiksel olarak anlamlı olmadığı gözlenmiştir ($t(37)= 2,026$; $p>0,05$).

Narsisizm puanı için tahmin edilen modelin sabit parametresinin ($t(37)= 1,970$; $p>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı olmadığı gözlenmiştir. Öz yeterlik puanlarına ait eğim parametresi ise istatistiksel olarak anlamlı elde edilmiştir ($t(37)= 2,607$; $p<0,05$).

Bu sonuçlara göre; kaygı puanı narsisizm ve makyevalizm için yordayıcı bir değişken değilken, kaçınma puanının ise narsisizm için yordayıcı olmadığı gözlenmiştir. Psikopati puanı için tahmin edilen modellerde hiçbir bağımsız bağımsız değişken yordayıcılık rolü üstlenmemiştir.

Tablo. 21 20-40 Yaş Aralığındakilerin Makyevalizm, Psikopati ve Narsisizm Puanlarının Ölçek Puanları Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişkenler	B	B' nin Standart Hatası	Beta	t	R ²	F
Makyevalizm	Kaçınma	0,089	0,023	0,277	3,888***	0,145	10,515***
	Kaygı	0,044	0,022	0,152	2,025*		
	Öz yeterlik	0,311	0,084	0,269	3,714***		
	Sabit	7,641	3,381	-	2,260*		
Narsisizm	Öz yeterlik	0,403	0,072	0,378	5,592***	0,143	31,269***
	Sabit	13,879	2,109	-	6,582***		
Psikopati	Kaçınma	0,063	0,019	0,238	3,338**	0,044	7,727**
	Öz yeterlik	0,174	0,068	0,183	2,578*		
	Sabit	9,333	2,379	-	3,923***		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

20-40 yaş arası katılımcıların kaygı ve kaçınma puanları ile öz yeterlik puanının makyevalizm, narsisizm ve psikopati puanları üzerindeki etkisinin incelenmesi için tahmin edilen Çoklu Doğrusal Regresyon Modelleri sonucunda; makyevalizm puanı için tahmin edilen modelin sabit parametresinin ($t(188)= 2,260$; $p<0,05$), kaçınma puanına ait eğim parametresinin ($t(188)= 3,888$; $p<0,000$), kaygı puanına ait eğim parametresinin ($t(188)= 2,025$; $p<0,05$) ve öz yeterlik puanına ait eğim parametresinin ($t(188)= 3,714$; $p<0,000$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F testi sonucuna göre modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(1,188)= 10,515$; $p<0,001$) ve belirlilik katsayısı ise 0,14 olduğu gözlenmiştir. Bu sonuca göre; kaygı puanı 1 birim arttığında, makyevalizm puanı 0,04 birim artarken; kaçınma puanı 1 birim arttığında makyevalizm puanı 0,08 birim, öz yeterlik puanı 1 birim arttığında ise makyevalizm puanı 0,31 birim artacaktır.

Narsisizm puanı için tahmin edilen modelin sabit parametresinin ($t(188)= 6,582$; $p<0,000$) ve öz yeterlik puanına ait eğim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir ($t(188)= 5,592$; $p<0,000$). Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F testi sonucuna göre model istatistiksel olarak anlamlı ($F(1,188)= 31,269$; $p<0,001$) ve belirlilik katsayısı ise 0,14 olarak

bulunmuştur. Bu sonuca göre, öz yeterlik puanı 1 birim arttığında, psikopati puanı 0,40 birim artacaktır.

Psikopati puanı için tahmin edilen modelin sabit parametresinin ($t(188)=9,333$; $p<0,000$), kaçınma puanı ($t(188)=3,338$; $p<0,01$) ve öz yeterlik puanı ($t(188)=2,578$; $p<0,05$) için elde edilen eğim parametrelerinin ise istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığı F testi ile incelenmiş, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($F(1,188)=7,727$; $p<0,01$) ve belirlilik katsayısının ise 0,04 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre, kaçınma puanı 1 birim arttığında, psikopati puanı 0,06 birim artarken öz yeterlik puanı 1 birim arttığında psikopati puanları 0,17 birim artacaktır.

Bu sonuçlara göre kaygı puanının narsisizm ve psikopati için yordayıcı olmadığı, kaçınma puanının ise yalnızca psikopati için yordayıcı bir değişken olmadığı gözlenmektedir. Ayrıca, kaygı puanı, narsisizm ve makyevalizm için bir yordayıcı değilken, kaçınma puanının ise narsisizm için yordayıcı olmadığı gözlenmiştir. 40 yaş ve üzerindeki katılımcılar için yeterli gözlem olmadığından model tahmin edilememiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TARTIŞMA

Bu çalışmada yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, öz yeterlik inançları ve birtakım demografik özelliklerinin karanlık üçlü kişilik özelliklerine olan etkisi incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak araştırmanın değişkenleri ile ilişkili olduğu düşünülen demografik özelliklerin ölçeklerden elde edilen puanlarda farklılığa neden olup olmadığı Bağımsız Örnek t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda araştırmanın değişkenleri ile anlamlı sonuçlar gözlenen demografik değişkenler regresyon analizlerine tabii tutulmuştur.

Analizlerin sonucunda, öz yeterlik, psikopati ve makyevalizm puanlarında cinsiyetler arası anlamlı farkların olduğu gözlenmiştir. Makyevalizm ve psikopati puanları erkeklerde kadınlara göre daha yüksek iken öz yeterlik puanları kadınlarda daha yüksek bulunmuştur. Ancak, kaçınma, kaygı ve narsisizm düzeyleri açısından kadınlar ve erkekler benzer düzeydedir. Collinson ve ark. (2021)'de benzer biçimde erkeklerin makyevalizm düzeylerinin kadınlara göre anlamlı derecede yüksek olduğunu bulgularken Jonason ve ark. (2009) karanlık üçlünün tüm alt boyutlarında erkeklerin daha yüksek skorlar gösterdiğini raporlamışlardır. Bu çalışmada narsisizm puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermemesinin sebebi olarak kültürel normlar gösterilebilir.

Çocuk sahibi olup olmama durumu da araştırmanın değişkenleri ile ilişkili olduğu düşünülerek analize dahil edilmiş ve öz yeterlik, kaygı, kaçınma ile narsisizm puanlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stilleri ile narsisizm puanları çocuğu olmayanlarda daha yüksek görülürken öz yeterlik düzeyleri karşılaştırıldığında çocuğu olanların öz yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, ebeveyn olmanın verdiği sorumluluklar ile mücadele etme ile açıklanabilir. Psikopati ve makyevalizm düzeyleri ise ebeveyn olup olmama durumuna göre farklılaşmamaktadır.

Medeni durumun kaygı, kaçınma, öz yeterlik, makyevalizm, narsisizm ve öz yeterlik düzeyleri ile ilişkisi incelendiğinde evliliğin kaygılı bağlanma düzeyinin

azalmasında ve öz yeterliğin artmasında etkili olabileceği sonucunu göstermektedir. Bu sonuç, kültürel bir norm olarak evliliğin bireyler üzerindeki sorumluluk alma ve beraberlik içinde olma inançlarıyla açıklanabilir. Ateş (2019) da benzer olarak bekarların kaygı puanlarının evlilere göre daha yüksek olduğunu bulgulamıştır. Narsisizm, makyevalizm ve psikopati düzeylerinin ise ilişki durumundan bağımsız olduğunu göstermektedir.

Eğitim düzeyleri incelendiğinde yüksek lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip bireylerin lise ve altı eğitim düzeyine sahip bireylerden daha yüksek bir öz yeterlik düzeyine sahip olduğu gözlenmiştir. Metin ve arkadaşlarının (2023) çalışmasında ise öz yeterlik düzeylerinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Sonuçlar arasında gözlenen bu fark, araştırmaların örneklemelerinin farklılığı ile açıklanabilir. Yüksek lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip bireylerin kaçınma düzeylerinin lise ve altı eğitim düzeyine sahip bireylerden daha düşük bulunması, eğitim düzeyi arttıkça güvenli ilişki kurmaya yönelik farkındalığın da artması ile açıklanabilir. Bu bulgu, Kapucı'nın (2014) çalışmasından elde ettiği bulgular ile ters orantılıdır. Bu durumun sebebinin çalışmada bağlanma stillerini ölçmek amacıyla kullanılan ölçeğin güncel olmaması ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Ateş'in (2019) çalışmasında ise mevcut çalışmaya paralel olarak eğitim düzeyleri arttıkça kaçınma puanlarının düştüğü bulgulanmıştır.

Karanlık üçlü kişilik özelliklerinin kaygı, kaçınma ve öz yeterlik ile ilişkisi incelendiğinde makyevalizmin kaygı ile, narsisizmin öz yeterlikle ve psikopatinin ise kaçınmayla düşük düzeyde pozitif yönde ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Karanlık üçlüyü oluşturan kavramların tanımsal karşılıklarına bakıldığında bu sonuçlar şaşırtıcı değildir. İlgili literatür incelendiğinde makyevalizme ilişkin bulgular çalışmanın sonucuyla uyumlu görünmüştür. Yürek'in çalışmasında (2018) makyevalizm ile kaygılı bağlanma stiline pozitif yönde ilişkili olduğu gözlenmiştir. Buna göre bireylerin makyevalist eğilimleri ile kaygılı bağlanma stiline sahip olmaları birbiriyle ilişkili görünmektedir. Aynı çalışmada psikopati ile kaçınmacı bağlanma stili arasında ise mevcut çalışmanın aksine bir ilişki gözlenmemiştir.

Tüm örneklem sonuçlarına göre makyevalizmin yordayıcıları olarak öz yeterlik, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stillerinin anlamlı bir etkiye sahip oldukları

gözlenmiştir. Bu sonuç, ilgili literatür bulguları ile uyumludur. Yapılan çalışmalarda makyevalist bireylerin kişiler arası etkileşimlerde yakın ilişki kurmakta kaçınmacı davranışlar gösterdiği vurgulanmaktadır (Sziijarto ve Bereczkei, 2015; (Jonason, Li, Webster, & Schmitt, 2009). Bununla beraber, makyevalistlerin kaçınmacı davranışlarının yanı sıra yakın ilişkilerinde kaygılı bağlanma paternlerine de sahip oldukları belirtilmektedir (Jakobwitz ve Egan, 2006). Kaygılı bağlanma ve öz yeterliğin ise narsisizmin yordayıcıları olduğu görülmüştür. Başka bir deyişle, İlişkilerinde kaygılı bağlanma paterni gösteren bireylerin ve öz yeterlik inançları yüksek olan bireylerde narsistik özelliklerin görülebileceği tahmin edilmektedir. Gönülalan (2019)'ın narsisizm düzeyleri ile öz yeterlik inançları arasındaki ilişkiyi açıkladığı çalışmasında ve Elibol ve Tok'un (2019) narsisizm ile bağlanma arasında ilişkiye yer verdiği araştırmasında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Mevcut çalışmada, kaçınmacı bağlanma stiline psikopatinin yordayıcısı olduğu gözlenmiştir. Bu sonuç, ilişkilerinde duygusal yatırımda bulunmayan ve bu anlamda kendini geri çeken bireylerde psikopatinin tahmin edilebilirliğini göstermektedir. İlişkilerde duygusal bağ kurmama, empati eksikliği, kibir, manipüle edicilik ve aldaticılık ile tasvir edilen psikopatik kişilik özellikleri düşünüldüğünde bu sonuç şaşırtıcı değildir. İlgili literatür incelendiğinde benzer sonuçların yer aldığı çalışmalar mevcuttur (Uysal, 2016).

Makyevalizm, narsisizm ve psikopatinin bağlanma stilleri ve öz yeterlik tarafından yordanmasının cinsiyete göre farklarına bakıldığında kadınlarda makyevalizm ve psikopatinin kaçınma tarafından yordandığı görülürken narsisizmin öz yeterlik tarafından yordandığı raporlanmıştır. Diğer bir deyişle kadınların yakın ilişkilerde kaçınmacı paterne sahip olması makyevalist ve psikopatik eğilimleri yordarken öz yeterlik inançlarının yüksek olması ise narsistik davranışları yordamaktadır. Bu sonuç, literatür ile uyumludur (Brewer ve ark., 2018). Erkeklerde ise kaygı ve öz yeterliğin narsisizmi yordadığı görülmüştür. Bu anlamda öz yeterliğin narsisizmi yordamasında cinsiyetler arasında bir farklılık bulunmazken kaygının yalnızca erkeklerde narsisizmi yordadığı saptanmıştır.

Çocuk sahibi olup olmama durumuna göre araştırmanın değişkenlerinin karanlık üçlü kişilik özelliklerini yordayıcılıklarına bakıldığında çocuğu olmayanların makyevalizm puanlarının kaçınma, kaygı ve öz yeterlik tarafından yordandığı,

narsisizm puanlarının ise yalnızca öz yeterlik tarafından yordandığı gözlenmiştir. Kaçınma puanları da psikopatıyı yordamaktadır. Çocuğu olanlarda ise yetersiz gözlem sayısından dolayı model tahmin edilememiştir. Literatürde konu ile ilişkili olarak ebeveynlerin bakım kalitelerine ilişkin çalışmalar yapılmış olsa da (Jonason ve ark., 2014) ebeveyn olup olmama durumuna yönelik bir sonuca rastlanılmaması, çalışmanın alan yazına olan katkısının bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Psikolojik tedavi alan kişilerin kaçınma puanları makyevalizm ve psikopatıyı yordarken öz yeterlik inançlarının narsisizmi yordadığı görülmüştür. Psikolojik tedavi almayanlarda ise alanlardan farklı olarak hem kaygı hem kaçınma puanlarının ve öz yeterliğin makyevalizmi yordadığı gözlenmiştir. Ayrıca narsisizmin yordayıcısı olarak öz yeterliğin yanı sıra kaygının da yordayıcılı saptanmıştır. Psikopatının ise tek yordayıcısının kaçınma olduğu görülmüştür Buna göre, psikolojik tedavi alıp almamanın psikopati puanlarının yordayıcılarında bir farklılığa sebep olmadığı yorumu yapılabilir.

Yaş gruplarına göre incelendiğinde, 20 yaşın altındaki bireylerin öz yeterlik düzeylerinin narsisizmi yordadığı fakat makyevalizm ve psikopati için bağlanma stilleri ile öz yeterliğin yordayıcılık rolü olmadığı görülmüştür. 20-40 yaş aralığında da narsisizm için benzer bir sonuca ulaşılmasının yanı sıra, öz yeterliğin psikopati ve makyevalizm için de yordayıcılık rolü olduğu gözlenmiştir. Bu yaş grubunda ek olarak her iki bağlanma türünün de makyevalizmi yordarken psikopatıyı yalnızca kaçınmanın yordaması da genç yetişkinlerde karanlık üçlü kişilik özelliklerinin yordayıcılarına ilişkin dikkate değer bir bulgu olmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, tüm örneklem ve araştırmada yer alan demografik değişkenlere göre gruplandırılmış örneklem sonuçlarına bakıldığında öz yeterliğin narsisizmi yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öz yeterliğin tanımında yer alan kişinin bir işi yapabileceğine olan inancı ibaresi, narsisizmin bir özelliği olan büyülenmecilik ile ilişkilendirilebilir. Literatür bulguları, çalışmada saptanan öz yeterlik ve narsisizm ilişkisi ile benzer niteliktedir. Mathieu ve ark. (2013) ile Brookes (2015), yaptıkları çalışmalarında mevcut sonuçlara paralel bulgular raporlamışlardır. Yine tüm örneklem ve demografik özelliklere göre ayrılmış gruplar incelendiğinde kaçınmacı bağlanmanın psikopati için bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, bireylerin farklılaşan demografik özelliklerinden bağımsız olarak kaçınma davranışlarının psikopati için yordayıcı bir faktör olduğunu göstermektedir.

Mevcut çalışma, literatürde son zamanlarda araştırılmaya başlanan karanlık üçlü kişilik özelliklerinin demografik özellikler, bağlanma stilleri ve öz yeterlik gibi alanyazında sıklıkla çalışılan değişkenler ile birlikte ilk kez ele alınması bakımından literatüre katkı sağlamaktadır. Ulusal literatürde tüm bu değişkenlerin bir arada kullanılarak yapılan ilk çalışma olmasından kaynaklanan kısıtlılıklar söz konusudur.

Bu çalışmanın birtakım kısıtlılıkları da mevcuttur. Bazı demografik özelliklerde yeterli gözlem sağlanmadığı için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizinin yapılamadığı için modelin tahmin edilememesi, bu kısıtlılıklardan birisi sayılabilir. Örneğin 40 yaş ve üstü olan katılımcılar oldukça az sayıdadır. Benzer biçimde, çocuk sahibi olan katılımcılarda da model yetersiz gözlem sayısından dolayı tahmin edilememiştir. Bu sonuçlar ışığında, 40 yaşın üzerindeki bireyler ve ya çocuk sahibi olan bireylerin bu demografik özelliklerinin makyevalizm, narsisizm ve psikopati puanlarının yordayıcısı olup olmadığı gelecek çalışmalara konu olabilir. Çalışmanın veri toplama aşamasında ülkemizde meydana gelen ve 10 ili etkileyen deprem felaketi, veri toplama süreci başta olmak üzere çalışmanın seyrini etkilemiş ve bu bağlamda özellikle bazı demografik değişkenlerde nispeten daha az sayıda katılımcıya ulaşılmasına sebep olmuştur. Bu durumun katılımcıların psikolojik durumlarını da etkileyebileceği göz önünde bulundurularak depremin etkilerinin hafiflemesi ve

alışmadanın sonuçlarını etkilememesi açısından veri toplamaya bir süre ara verilmiştir. Ayrıca, anket formunun sanal ortamdan dağıtılması da nasıl bir ortamda doldurulduğu bilinmediğinden katılımcıların ölçekleri doldururken dikkatlerinin dağılmasına sebep olmuş olabileceği ve bu durumun sonuçları etkileyebileceği düşünülmektedir. Tüm bu çıktılara paralel olarak bir sonraki çalışmalarda her bir demografik özellik için katılımcı sayısının daha fazla tutulması, ölçeklerin hem sanal ortamda hem yüz yüze olarak toplanılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Ainsworth, M. D. S. (1978). The bowlby-ainsworth attachment theory. *Behavioral and brain sciences*, 1 (3), 436-438.

Ainsworth, M. D. S. (1985). Patterns of infant-mother attachmnets: Antecedents and effects on development. *Bulletin of the New York Academy of Medicine*, 61(9), 771-791.

Ainsworth, M., S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, 5. (1978). Patterns of attachment: A psychological study of the Strange Situation. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Akhtar, S. ve Thomson, J. T. (1982). Overview: Narcissistic personality disorder. *Am J Psychiatry*, 139, (1), 12-20.

Allport, G. W. (1961). Pattern and growth in personality.

Amerikan Psikiyatri Birliği. (2007). Mental bozuklukların tanısai ve sayımsai el kitabı. (DSM-V) (Çev. Ed.: E Koroğlu). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

Amerikan Psychiatric Association. (1980). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Third Edition (DSM-III). American Psychiatric Press, Washington, DC.

Arrigo, B. A., ve Shipley, S. (2001). The confusion over psychopathy (I): Historical considerations. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 45(3), 325-344.

Atay, S. (2009). Narsistik Kişilik Envanterinin Türkçeye Standardizasyonu. *Gazi İİBF Dergisi*, 11 (1), 181-196

Atik, E. L. (2013). *Liseli Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki İlişkide Öz-Yansıtma ve İç Görünün Rolü*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J., & Nolen-Hoeksama, S. (1996). Hilgard's Introduction to Psychology, 12th Edition. FL: Harcourt Brace College Publishers

Atwood, G. E., & Tomkins, S. S. (1976). On the subjectivity of personality theory. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 12(2), 166-177.

Aypay, A. (2010). Genel Öz Yeterlik Ölçeği'nin (GÖYÖ) Türkçe'ye Uyarlama Çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 113-131.

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.

Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37 (2), 122-147.

Bandura, A. (1986). Social foundations of thought and action: A social cognitive theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, (pp. 92-96).

Bandura, A. (1986). The explanatory and predictive scope of self-efficacy theory. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 4(3), 359-373.

Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. *American psychologist*, 44(9), 1175.

Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of self-regulation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 248-287.

Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28(2), 117-148.

Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic Press.

Bandura, A. (1995). Exercise of personal and collective efficacy in changing societies. In A. Bandura (Ed.), *Self-efficacy in changing societies* (pp. 1-45). New York: Cambridge University Press.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman and Company.

Bandura, A. (1999). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Asian Journal of Social Psychology*, 2(1), 21-41.

Bandura, A. (2006b). Guide for constructing self-efficacy scales. In F. Pajares & T. Urdan (Eds.), *Self-efficacy beliefs for adolescents* (pp. 307-337). Greenwich: Information Age.

Bandura, A. (2010). Self-efficacy. *The Corsini encyclopedia of psychology*, 1-3.

Bandura, A. and Locke, E. A. (2003). Negative self-efficacy and goal effects revisited. *Journal of Applied Psychology*, 88(1), 87-99.

Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). 'Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four-Category Model', *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.61, pp. 226-244.

Bartholomew, K., (1990). Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four- Category Model. *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol. 61, No. 2, 226-24

Baughman, H. M., Dearing, S., Giammarco, E., & Vernon, P. A. (2012). Relationships between bullying behaviours and the Dark Triad: A study with adults. *Personality and Individual Differences*, 52 (5), 571-575.

Bazerman, C. (2001). Anxiety in action: Sullivan's interpersonal psychiatry as a supplement to Vygotskian psychology. *Mind, Culture, and Activity*, 8 (2), 174-186.

Blair, J., Mitchell, D., & Blair, K. (2005). *The psychopath: Emotion and the brain*. Blackwell Publishing

Bloxsom, C. A., Firth, J., Kibowski, F., Egan, V., Sumich, A. L., & Heym, N. (2021). Dark shadow of the self: How the dark triad and empathy impact parental and intimate adult attachment relationships in women. *Forensic Science International: Mind and Law*, 2, 100045.

Boeree, C. G. (1997). George Kelly. *Personality Theories*.

Bolys, M., Kotobi, L., & Furnham, A. (2017). How “Dark Side” Personality Traits Affect Social Network Position. *Psychology*, 8(04), 550.

Boozer, R. W., Forte, M., & Harris, J. R. (2005). Psychological type, Machiavellianism, and perceived self-efficacy at playing office politics. *Journal of Psychological Type*, 64(1), 1-9.

Bowlby, J. (1958). The Nature of The Child’s Tie To His Mother. *International*

Bowlby, J. (1969). Attachment and Loss, 2. edisyon. New York: Basic Books

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss*, Vol. 1. Attachment. New York: Basic Books

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Separation, anxiety and anger*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1979). *The making and breaking of affectional bonds*. London: Tavistock.

Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Sadness and depression*. New York: Basic Books.

Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). Self report of measurement of adult attachment: An integrative overview. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (46-76). New York: Guilford.

Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental psychology*, 28(5), 759.

Brewer, G., Bennett, C., Davidson, L., Ireen, A., Phipps, A. J., Stewart-Wilkes, D., & Wilson, B. (2018). Dark triad traits and romantic relationship attachment, accommodation, and control. *Personality and Individual Differences*, 120, 202-208.

Brewer, G., Bennett, C., Davidson, L., Ireen, A., Phipps, A. J., Stewart-Wilkes, D., ve Wilson, B. (2018). Dark triad traits and romantic relationship

attachment, accommodation, and control. *Personality and Individual Differences*, 120, 202-208.

Brookes, J. (2015). The effect of overt and covert narcissism on self-esteem and self-efficacy beyond self-esteem. *Personality and Individual Differences*, 85, 172-175.

Brookes, J. (2015). The effect of overt and covert narcissism on self-esteem and self-efficacy beyond self-esteem. *Personality and Individual Differences*, 85, 172-175.

Burger, M. J. (2006). *Kişilik*, Kaktüs Yayınları, İstanbul.

Campbell, W. K., & Foster, J. D. (2007). The narcissistic self: Background, an extended agency model, and ongoing controversies. *The self*, 115, 138.

Cartwright, D., DeBruin, J., & Berg, S. (1991). Some scales for assessing personality based on Carl Rogers' theory: Further evidence of validity. *Personality and Individual Differences*, 12(2), 151-156.

Cassidy, J., Shaver, P.R. (2008). “*Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications*”, The Guilford Press, New York.

Christian, E., Sellbom, M., ve Wilkinson, R. B. (2017). Clarifying the associations between individual differences in general attachment styles and psychopathy. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 8(4), 329.

Christie, R., & Geis, F. L. (1970). Chapter I-Why Machiavelli. *Studies in machiavellianism*, 1-9.

Cleckley, H. (1941). The mask of sanity: an attempt to reinterpret the so-called psychopathic personality. Mosby. St. Louis.

Collins, J. L. (1982). *Self-efficacy and ability in achievement behavior*. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, New York.

Collins, N. L., & Feeney, B. C. (2004). 'Working Models of Attachment Shape Perceptions of Social Support: Evidence From Experimental and Observational Studies', *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol.87, pp. 363-383.

Collison, K. L., South, S., Vize, C. E., Miller, J. D., ve Lynam, D. R. (2021). Exploring gender differences in Machiavellianism using a measurement invariance approach. *Journal of personality assessment*, 103(2), 258-266.

Cooke, D. J., & Michie, C. (2001). Refining the construct of psychopathy: towards a hierarchical model. *Psychological assessment*, 13(2), 171.

Costa PT, McCrae RR. (1992). Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI): Professional Manual. Odessa, Psychological Assessment Resources.

Crain, W. (2014). *Theories of Development: Concepts and Applications* (6 b.). USA: Pearson.

Çalışır, M. (2009). 'Yetişkin Bağlanma Kuramı ve Duygulanım Düzenleme Stratejilerinin Depresyonla İlişkisi', *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, Vol.1, pp. 240-255.

Dahling, J.J. Whitaker, B.G & Levy, P.E.(2009). The Development and Validation of a New Machiavellianism Scale. *Journal of Management*, 35 (2). 2019-257

Davison, G. C., & Neale, J. M. (2004). *Anormal psikolojisi* (7. baskı). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1998).

Deluga, R. J. (2001). American presidential Machiavellianism: Implications for charismatic leadership and rated performance. *The leadership quarterly*, 12(3), 339-363.

Demirtaş, A. S. (2019). Erken ergenlikte güvenli bağlanma ve öz-yeterlik: Umudun aracı rolü. *Eğitim ve Bilim*, 44(200).

Dinić, B. M., & Wertag, A. (2018). Effects of Dark Triad and HEXACO traits on reactive/proactive aggression: Exploring the gender differences. *Personality and Individual Differences*, 123, 44-49.

Doğan, B. N. (2017). Bilinçaltı-Cinsellik Üzerine Üç Deneme. Gece Kitaplığı. 1. Basım.

Driscoll, M. P. (2000). *Psychology of learning for instruction* (2. edisyon). Needham Heights: Allyn & Bacon.

Elibol, Ş., ve Tok, E. S. S. (2019). Bağlanma stilleri, duygu düzenleme, reddedilme duyarlılığı, yakınlık korkusu ve kendini saklamanın kırılğan narsisizm ile ilişkisi. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 6(2), 127-148.

Ellis, H. (1898). Auto-erotism: A psychological study. *Alienist and Neurologist (1880-1920)*, 19(2), 260.

Elmas, T. (2018). *Karanlık üçlü ve örgütsel dışlanma arasındaki ilişki üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Eysenck, H. J. (1967). The biological basis of personality. Springfield: Thomas.

Farmer, A., McGuffin, P., & Williams, J. (2002). *Measuring psychopathology*. Oxford University Press.

Feist, J., Feist, G. J., & Roberts, T. A. (2006). *Theories of personality*.

Feldman, R. S. (1997). *Essentials of Understanding Psychology*, 3. Edisyon. The McGraw-Hill Inc., New York.

Figueredo, A. J., Vásquez, G., Brumbach, B. H., & Schneider, S. M. (2007). The K-factor, covitality, and personality. *Human Nature*, 18(1), 47-73.

Figueredo, A. J., Vásquez, G., Brumbach, B. H., Sefcek, J. A., Kirsner, B. R., & Jacobs, W. J. (2005). The K-factor: Individual differences in life history strategy. *Personality and individual differences*, 39(8), 1349-1360.

Forth, A. E., Brown, S. L., Hart, S. D., & Hare, R. D. (1996). The assessment of psychopathy in male and female noncriminals: Reliability and validity. *Personality and Individual Differences*, 20(5), 531-543.

Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 350-365.

Furnham, A., Richards, S. C., & Paulhus, D. L. (2013). The Dark Triad of personality: A 10 year review. *Social and personality psychology compass*, 7(3), 199-216.

Goldberg, L. R. (1990). An alternative "description of personality": The Big-Five factor structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(6), 1216–1229.

Gönülalan, G. D. (2019). *Ortaokul öğrencilerinde öz yeterlilik ve narsisizm*, Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi

Güriş, S., & Astar, M. (2019). SPSS ile İstatistik (3. Baskı). İstanbul: Der Yayınları.

Hamarta, E. (2004). *Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki bazı değişkenlerin (benlik saygısı, depresyon ve saplantılı düşünme) bağlanma stilleri açısından incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Hamarta, E. *Bağlanma teorisi ve yetişkin ilişkilerinde bağlanma*. (Edt. Sünbül, A.M.) Eğitime Yeni Bakışlar, Konya: Eğitim Yayınevi, 2004.

Hambleton, R. K., Swaminathan, H., & Rogers, H. J. (1991). Fundamentals of item response theory (Vol. 2). Sage.

Hare, R. D. (1991). The Hare psychopathy checklist-revised: Manual. Multi-Health Systems, Incorporated.

Hare, R. D., Clark, D., Grann, M., & Thornton, D. (2000). Psychopathy and the predictive validity of the PCL-R: An international perspective. *Behavioral sciences & the law*, 18(5), 623-645.

Hart, W., Richardson, K., & Tortoriello, G. K. (2018). Dark personality voters find dark politicians more relatable and fit for office. *Journal of Research in Personality*, 75, 59-68.

Hartmann, H. (1939). Psycho-analysis and the concept of health. *The International Journal of Psycho-Analysis*, 20, 308.

Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1990). Love and work: An attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 270–280.

Hazan, C., & Shaver, P. (1987). 'Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process'. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.

Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological inquiry*, 5(1), 1-22.

Heinzen, H., Köhler, D., Godt, N., Geiger, F., & Huchzermeier, C. (2011). Psychopathy, intelligence and conviction history. *International journal of law and psychiatry*, 34(5), 336-340.

Horney, K. (1939). *New ways in psychoanalysis*. New York: Norton.

Hökelekli, H. (2013). *Psikolojiye Giriş*. Emin Yayınları: Bursa.

İnanç, Y. B. ve Yerlikaya, E. (2012) *Kişilik kuramları* (6.Basım, s. 212 220) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık

Jacobs, W. J. (2005). The K-factor: Individual differences in life history strategy.

Jacobus G. Maree (2021): The psychosocial development theory of Erik Erikson: critical overview, *Early Child Development and Care*

Jakobwitz, S., ve Egan, V. (2006). The Dark Triad and normal personality traits. *Personality and Individual Differences*, 40, 331-339.

Johnson, J. A., Briggs, S. R., & Hogan, R. (1997). Handbook of personality psychology. Elsevier.

Jonason, P. K., Koenig, B. L., & Tost, J. (2010). Living a fast life. *Human Nature*, 21(4), 428-442.

Jonason, P. K., Li, N. P., Webster, G. D., & Schmitt, D. P. (2009). The dark triad: Facilitating a short-term mating strategy in men. *European journal of personality*, 23(1), 5-18.

Jonason, P. K., Li, N. P., Webster, G. D., ve Schmitt, D. P. (2009). The Dark Triad: Facilitating a short-term mating strategy in men. *European Journal of Personality*, 23, 5-18.

Jonason, P. K., Lyons, M., & Bethell, E. (2014). The making of Darth Vader: Parent-child care and the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 67, 30-34.

Jonason, P. K., Lyons, M., ve Bethell, E. (2014). The making of Darth Vader: Parent-child care and the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 67, 30-34.

Jonason, P. K., Webster, G. D. (2012). A protean approach to social influence: Dark Triad personalities and social influence tactics. *Personality and Individual Differences*, 52(4), 521-526.

Jones, D. N., & Figueredo, A. J. (2013). The core of darkness: Uncovering the heart of the Dark Triad. *European Journal of Personality*, 27(6), 521-531.

Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2009). *Machiavellianism*. In M. R. Leary & R. H. Hoyle (Eds.), *Handbook of individual differences in social behavior* (93-108). The Guilford Press.

Jung, C. G., & Karabey, R. (1998). *Psikoloji ve din*. Okyanus Yayıncılık.

Kacerguis, M. A., & Adams, G. R. (1980). Erikson stage resolution: The relationship between identity and intimacy. *Journal of Youth and Adolescence*, 9(2), 117-126.

Kaiser, R. B., LeBreton, J. M., & Hogan, J. (2015). The dark side of personality and extreme leader behavior. *Applied Psychology*, 64(1), 55-92.

Kahn, F. N. (2020). Narsisizm ile dürtüsellik arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğü ve bilişsel esnekliğin aracı rolü (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Kapuci, O. (2014). Evli çiftlerin evlilik kalitesi ve bağlanma stillerinin demografik özellikler açısından incelenmesi, Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kapusuz, A. (2016). Kişilik özellikleri ile tükenmişlik ilişkisinde psikolojik sermayenin etkileri (Yayımlanmamış doktora tezi). Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Osmaniye.

Kara, H. (2009). Yönetim biliminin düşünce izleri. Kütahya, Turkey: Üç Mart Basım.

Karabulut, C. C. (2019). *Yetişkin bireylerin bağlanma stilleri ve anne-baba çatışmasının aleksitimi üzerindeki yordayıcı rolü ve anne-baba aldatmasının düzenleyici etkisi* (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Karpman, B. (1948). The myth of the psychopathic personality. *American Journal of Psychiatry*, 104(9), 523–534.

Kavut, S. (2018). Karen horney ve nevrotik kişilik üzerine bir araştırma: Blue Jasmine örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*.

Kernberg, O. (1967). Borderline personality organization. *Journal of the American psychoanalytic Association*, 15(3), 641-685.

Kernberg, O. F. (1975). Borderline conditions and pathological Narcism, New York.

Keskin, G. ve Olcay, Çam, (2007). Bağlanma Süreci: Ruh Sağlığı Açısından Literatürün Gözden Geçirilmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 23(2), 145-158

Kessler, S. R., Bandelli, A. C., Spector, P. E., Borman, W. C., Nelson, C. E., & Penney, L. M. (2010). Re-examining Machiavelli: A three-dimensional model of Machiavellianism in the workplace. *Journal of Applied Social Psychology*, 40(8), 1868-1896.

Kohut, H. (1971). Kendiliğin çözümlenmesi, Çevirenler: Cem Atbaşoğlu, Banu Büyükkal, Cüneyt İşcan. İstanbul: Metis Yayınları–Metis Ötekini Dinlemek, 3.

Kowalski, C. M., Kwiatkowska, K., Kwiatkowska, M. M., Ponikiewska, K., Rogoza, R., & Schermer, J. A. (2018). The Dark Triad traits and intelligence: Machiavellians are bright, and narcissists and psychopaths are ordinary. *Personality and Individual Differences*, 135, 1-6.

Kowalski, R. M. (Ed.). (2001). Behaving badly: Aversive behaviors in interpersonal relationships. Washington, DC: American Psychological Association.

Köroğlu, E. ve Bayraktar, S. (2007). *Kişilik bozuklukları*. Ankara: HYB Basım Yayın

L. Robertson, J., Dionisi, A. M., & Barling, J. (2018). Linking attachment theory to abusive supervision. *Journal of Managerial Psychology*, 33(2), 214-228.

Leary, T. (2004). Interpersonal diagnosis of personality: A functional theory and methodology for personality evaluation. Wipf and Stock Publishers.

Lent, R.W. (2005). A social cognitive view of career development and counseling.

Levy, K. N., Ellison, W. D., & Reynoso, J. S. (2011). A historical review of narcissism and narcissistic personality. The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments, 1-13.

Linda V. Berens (1999). Sixteen Personality Types: Descriptions for Self-Discovery. Telos Publications, California.

Linton, D. K., & Wiener, N. I. (2001). Personality and potential conceptions: Mating success in a modern Western male sample. *Personality and individual differences*, 31(5), 675-688.

Liu, G., Meng, Y., Pan, Y., Ma, Y., & Zhang, D. (2021). Mediating effect of dark triad personality traits on the relationship between parental emotional warmth and aggression. *Journal of interpersonal violence*, 36(21-22), 9924-9940.

Lyons, M. (2019) Chapter One - Introduction to the Dark Triad, Lyons, M. (Der.) *The Dark Triad of Personality*, 1-37. Academic Press.

Main, M. (1996). Introduction to the special section on attachment and psychopathology: 2. Overview of the field of attachment. *Journal of consulting and clinical psychology*, 64(2), 237

Maslow, A. H. (1981). Motivation and personality. Prabhat Prakashan.

Mathieu, C., & St-Jean, É. (2013). Entrepreneurial personality: The role of narcissism. *Personality and Individual Differences*, 55(5), 527-531.

Mathieu, C., ve St-Jean, É. (2013). Entrepreneurial personality: The role of narcissism. *Personality and Individual Differences*, 55(5), 527-531.

McCrae, R. R., & John, O. P. (1992). An introduction to the five-factor model and its applications. *Journal of personality*, 60(2), 175-215.

McHoskey, J. W. (2001a). Machiavellianism and personality dysfunction. *Personality and Individual Differences*, 31, 791-798.

McIlwain, D. (2003). Bypassing empathy: A Machiavellian theory of mind and sneaky power.

McWilliams N. (1994). Psychoanalytic diagnosis: Understanding personality structure in the clinical process. New York: The Guilford Press.

Meloy, J. R. (1988). The psychopathic mind: Origins, dynamics, and treatment. Rowman & Littlefield.

Mert, M., Barutçu, E., ve Mert, E. (2023). Öz Yeterlik Değerlerinin Demografik Faktörlerle Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Araştırma. *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 208-228.

Miller, J. D., Lyman, D. R., Widiger, T. A., & Leukefeld, C. (2001). Personality disorders as extreme variants of common personality dimensions: Can the five factor model adequately represent psychopathy? *Journal of personality*, 69(2), 253-276.

Mirze, S. K. (2016). İşletmelerde Organizasyon Tasarımı ve Yapılandırma, Sosyal, İnsani ve Fiziki Yapılandırma, Beta Yayınevi.

Mischel, W., Shoda, Y., & Ayduk, O. (2007). Introduction to personality: Toward an integrative science of the person. John Wiley & Sons.

Mudrack, P. E., & Mason, E. S. (1995). Extending the Machiavellianism construct: A brief measure and some unexplored relationships. *Journal of Social Behavior and Personality*, 10, 187-200.

Murray, H. A. (1938). Explorations in personality: A clinical and experimental study of fifty men of college age.

Näcke, P. (1899). Die sexuellen Perversitäten in der Irrenanstalt.

Nur, A. (2019). Eğitim düzeylerine göre 20-35 yaş arasındaki evli ve bekârların bağlanma stili puanlarının karşılaştırılması. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 1-11.

O'Kelly, V., & Solar, D. (1971). Machiavellianism in parents and children. *Psychological Reports*, 29(1), 265-266.

Özsoy, E., & Ardic, K. (2020). Çalışanların karanlık kişilik özelliklerinin tükenmişliğe etkisinde genel öz-yeterliliğin düzenleyici rolü. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 144-154.

Özsoy, E., Rauthmann, J. F., Jonason, P. K., & Ardic, K. (2017). Reliability and validity of Turkish version of Dark Triad Dirty Dozen (DTDD-T), Short Dark Triad (SD3-T) and Single Item Narcissism Scale (SINS-T), *Personality and Individual Differences*, 117, 11–14.

Paal, T., & Bereczkei, T. (2007). Adult theory of mind, cooperation, Machiavellianism: The effect of mindreading on social relations. *Personality and Individual Differences*, 43(3), 541–551.

Pabian, S., De Backer, C. J., & Vandebosch, H. (2015). Dark Triad personality traits and adolescent cyber-aggression. *Personality and Individual Differences*, 75, 41-46.

Parman, T. (2019). Bağımlılıktan Bağlanmaya: İnsan Oluşun Temeli Olarak Bağlanmak. *Psikanaliz Yazıları*, 39. İstanbul: Bağlam Yayınları.

Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of research in personality*, 36(6), 556-563.

Peeters, M., Cillessen, A. H. N., & Scholte, R. H. J. (2010). Clueless or powerful? Identifying subtypes of bullies in adolescents. *Journal of Youth and Adolescents*, 39, 1041–1052.

Pettigrew, T. F. (2015). Allport, Gordon W (1897–1967).

Pınar, S. (2022). Kişilik ve öncü bireysel değerler bağlamında yönetim tarzları açısından liderlik davranışları üzerine bir araştırma (Doktora tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. İstanbul.

Raskin, R. ve Terry, H. (1988). A Principal-Component Analysis of the Narcissistic Personality Inventory and Further Evidence of its Construct Validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, (5), 890-902.

Rataj, D.M. (2003). Changes in Pathological Narcissism from Middle to Older Adulthood (Yayınlanmamış Doktora Tezi) *Clinical Psychology*, Northwestern University.

Rauthmann, J.F. (2012). Towards Multifaceted Machiavellianism: Content, Factorial, and Construct Validity of a German Machiavellianism Scale, *Personality and Individual Differences*, 52, 345-351

Reich, A. (1960). Pathologic forms of self-esteem regulation. *The psychoanalytic study of the child*, 15(1), 215-232.

Robbins, S. P. & Judge, T. A. (2013). Örgütsel Davranış, 14. Basımdan Çeviri. İ. Erdem (çev. ed.), Ankara: Nobel Akademik Yayınları.

Robbins, S.P.(1999). Organizational Behavior. New Jersey: Prentice-HallInc

Saadat S, Kalantari M, Ghamarani A. (2017). Relationship Between Dark Triad Personality (i.e., Machiavellianism, Narcissism, and Psychopathy) and Students' Academic Self-Efficacy. *Educ Strategy Med Sci*. 10 (4) :255-262

Satıcı, S. A., Kayaş, A. R., Yılmaz, M. F., & Eraslan-Çapan, B. (2019). Üniversite öğrencilerinde karanlık üçlü kişilik özellikleri ile dürtüsellik ve heyecan arama davranışları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 9(54), 857-881.

Schultz, D. P., Schultz, S. E. (2007). Modern Psikoloji Tarihi. Kaknüs Yayınları. Çev. Yasemin Aslay. 1. Basım, İstanbul.

Schwarzer, R., & Jerusalem, M. (1995). Generalized self-efficacy scale. J.

Selçuk, E., Günaydin, G., Sümer, N., & Uysal, A. (2005). Yetişkin Bağlanma Boyutları İçin Yeni Bir Ölçüm: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II'nin Türk Örnekleminde Psikometrik Açısından Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*.

Shaver, P., ve Mikulincer, M. (2004). Attachment in the later years: A commentary. *Attachment & Human Development*, 6(4), 451-464.

Shaver, P.R.& Brennan, K.A. (1992). Attachment Styles and The Big Five Personality Traits: Their Connections With Each Other and With Romantic Relationship Outcomes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18 (5); 536-545

Sims Jr, H. P., & Manz, C. C. (1982). Social learning theory: The role of modeling in the exercise of leadership. *Journal of Organizational Behavior Management*, 3(4), 55-63.

Smith, M. B., Hill, A. D., Wallace, J. C., Recendes, T., & Judge, T. A. (2018). Upsides to dark and downsides to bright personality: A multidomain review and future research agenda. *Journal of Management*, 44(1), 191-217.

Solar, D., & Bruehl, D. (1971). Machiavellianism and locus of control: Two conceptions of interpersonal power. *Psychological Reports*, 29(3) 1079-1082.

Soner, O. Korkmaz, M. ve Tatar, A. (2004). Kuramdan Uygulamaya Beş Faktör Kişilik Modeli ve Beş Faktör Kişilik Envanteri (5FKE), *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları*, 128, İzmir, 2004.

Soysal, A., Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., Şenol, S. (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8(2), 88-99.

Stickle, T. R., Kirkpatrick, N. M., & Brush, L. N. (2009). Callous-unemotional traits and social information processing: Multiple risk-factor models for understanding aggressive behavior in antisocial youth. *Law and Human Behavior*, 33, 515–529.

Szijarto, L.,ve Bereczkei, T. (2015). The Machiavellians’“Cool Syndrome”: They experience intensive feelings but have difficulties in expressing their emotions. *Current Psychology*, 34, 363-375.

Şenyuva, G. (2021) *Karanlık üçlü (dark triad) kişilik örüntülerinin çocukluk çağı örseleyici yaşantıları ve yeniden mağduriyet (reviktimizasyon) açısından değerlendirilmesi-İstanbul örnekleme* İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp Ve Adli Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şimşek, S., Akgemci, T. & Çelik, A. (2011). *Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış*, 7. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.

Tajmirriyahi, M., Doerfler, S. M., Najafi, M., Hamidizadeh, K., & Ickes, W. (2021). Dark Triad traits, recalled and current quality of the parent-child relationship: A non-western replication and extension. *Personality and Individual Differences*, 180, 110949.

Tavakolizadeh, J., Tabari, J., & Akbari, A. (2015). Academic self-efficacy: predictive role of attachment styles and meta-cognitive skills. *Procedia-Social and behavioral sciences*, 171, 113-120.

Taymur, I., Türkçapar, M. (2012). Personality: Description, Classification and Evaluation. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler - Current Approaches in Psychiatry*, 4(2),

Thomas, J. C., & Segal, D. L. (Eds.). (2006). Comprehensive handbook of personality and psychopathology, personality and everyday functioning (Vol. 1). John Wiley & Sons.

Thomas, J. C., & Segal, D. L. (Eds.). (2006). *Comprehensive handbook of personality and psychopathology, personality and everyday functioning* (Vol. 1). John Wiley & Sons.

Thompson, R. (2013). Attachment theory and research: Precip and prospect.

Topses, G., & Serin, N. B. (2012). *Psikolojik danışma ve kişilik kuramları*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

Twenge, J. M., Konrath, S., Foster, J. D., Keith Campbell, W., & Bushman, B. J. (2008). Egos inflating over time: A cross-temporal meta-analysis of the Narcissistic Personality Inventory. *Journal of personality*, 76(4), 875-902.

Uyar, M. (2019). 'Beliren Yetişkinlik Dönemindeki Bireylerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerini Yordamada Bağlanma Tarzları ve Bilişsel Duygu Düzenlemenin Rolünün İncelenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Uysal, A. N. (2016). Predicting relationship satisfaction: Dark triad personality traits, love attitudes, attachment dimensions. (Unpublished master's thesis). Doğuş University Institute of Social Sciences, İstanbul.

Uysal, A. N. (2016). *Predicting relationship satisfaction: Dark triad personality traits, love attitudes, attachment dimensions*, Yüksek lisans tezi, Doğuş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Vitacco, M. J., Neumann, C. S., & Wodushek, T. (2008). Differential relationships between the dimensions of psychopathy and intelligence: Replication with adult jail inmates. *Criminal Justice and Behavior*, 35(1), 48-55.

Waelder, R. (1925). The psychoses: Their mechanisms and accessibility to influence. *International Journal of Psycho-Analysis*, 6, 259-281.

Wai, M & Tiliopolus, N. (2012). He Affective and Cognitive Eöpathic Nature of he Dark Triad of Personality, *Personality and Individual Differences*, 52 (7), 794-799

Warren, H. C. (2018). *Dictionary of psychology*. Routledge.

Waters, E., Hamilton, C. E., & Weinfield, N. S. (2000). The stability of attachment security from infancy to adolescence and early adulthood: General introduction. *Child development*, 71(3), 678-683.

Waters, E., Kondo-Ikemura, K., Posada, G. E. R. M. A. N., Richters, J. E., Gunnar, M., & Sroufe, L. (1991). Learning to love: Milestones and mechanisms. In *The Minnesota symposia on child psychology*, 23, (217-255). Hillsdale, Erlbaum.

Webster, G. D., & Jonason, P. K. (2013). Putting the “IRT” in “Dirty”: Item Response Theory analyses of the Dark Triad Dirty Dozen—An efficient measure of narcissism, psychopathy, and Machiavellianism. *Personality and Individual Differences*, 54(2), 302-306.

Wilson, D. S., Near, D., & Miller, R. R. (1996). Machiavellianism: a synthesis of the evolutionary and psychological literatures. *Psychological bulletin*, 119(2), 285.

Wright, S. L., Firsick, D. M., Kacmarski, J. A., & Jenkins-Guarnieri, M. A. (2017). Effects of attachment on coping efficacy, career decision self-efficacy, and life satisfaction. *Journal of Counseling & Development*, 95(4), 445-456.

Wright, S. L., Perrone-McGovern, K. M., Boo, J. N., & White, A. V. (2014). Influential factors in academic and career self-efficacy: Attachment, supports, and career barriers. *Journal of Counseling & Development*, 92(1), 36-46.

Yanbastı, G. (1996). *Kişilik kuramları* (2. baskı). İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Yiğit, Y. (2020). Lise öğrencilerinde bağlanma stilleri ile öz-yeterlik arasındaki ilişkinin incelenmesi / Investigation of the relationship between linking styles and self-efficiency in high school students (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Yurtsever, H. (2009). Kişilik özelliklerinin stres düzeyine etkisi ve stresle başa çıkma yolları: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma (Doktora tezi, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü).

Yürek, D. (2018). *Reddedilme duyarlılığı, kişilerarası çatışma çözme stilleri ve bağlanmanın karanlık üçlü kişilik özellikleri ile ilişkisi: Erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolü*, (Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir

Zaman, M., & Qayyum, S. (2020). Self-efficacy, need for achievement and Machiavellianism in public sector employees. *International Journal of Entrepreneurial Research*, 3(3), 61-67.

Zelazo, P. (Ed.), *Oxford handbook of developmental psychology, Vol. 2, Self and other* (Second, pp. 191–216). New York: Oxford University Press.

Zimmerman, B. J. (2000). Self-efficacy: An essential motive to learn. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 82-91.

EKLER

EK-1 FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL ONAY FORMU

Evrak Tarih ve Sayısı: 25.11.2022-211

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARI

Karar Tarihi	24/11/2022	Karar Sayısı	19/06
--------------	------------	--------------	-------

KURUL ÜYELERİ

Prof. Dr. Fahreddin BAŞAR / Rektör Yardımcısı - Başkan
Prof. Dr. Erol KILIÇ / Güzel Sanatlar Fakültesi - Dekan - Üye
Prof. Dr. Esra AKGÜL / MYO - Müdür - Üye
Prof. Dr. Hasan BACANLI / Eğitim Fakültesi - Üye
Prof. Dr. İbrahim KOCABAŞ / Eğitim Fakültesi - Dekan - Üye
Prof. Dr. Fatma ALİSİNANOĞLU / Eğitim Fakültesi - Üye
Prof. Dr. Sefa SAYGILI / İktisadiyat Fakültesi - Üye
Doç. Dr. Eyyup Sabri KALA / Hukuk Müaviri - Raportör

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu 24.11.2022 tarihinde saat 10:00'da toplanmış ve aşağıdaki karar alınmıştır.

KARAR

KARAR NO 2022-19/06 Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans programı öğrencisi Hatice Tuba DAYHAN'ın "Yetişkinlerde Bağlama Stilleri, Özyeterlik Demografik Değişkenlerin Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerine Etkisi" isimli araştırmasında kullanacağı anket ve ölçeklerinin etik yönden uygunluğuna,

Toplantıya katılan Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu üyelerinin oy birliği ile karar verildi.

e-imza

Prof. Dr. Fahreddin BAŞAR
Başkan

e-imza

Prof. Dr. Hasan BACANLI
Üye

e-imza

Prof. Dr. Erol KILIÇ
Üye

e-imza

Prof. Dr. Sefa SAYGILI
Üye

e-imza

Prof. Dr. İbrahim KOCABAŞ
Üye

e-imza

Prof. Dr. Esra AKGÜL
Üye

Katılmadı

Prof. Dr. Fatma ALİSİNANOĞLU
Üye

EK-2 GENEL ÖZ YETERLİK ÖLÇEĞİ

GENEL ÖZ YETERLİK ÖLÇEĞİ

Bu ölçek, bireylerin stresli yaşantılarla başa çıkabilme ve bunlara uyum sağlayabilme becerilerine yönelik algılarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Aşağıda bazı düşünceleri içeren ifadeler yer almaktadır. Bu ifadelere katılma derecenizi "Tamamen yanlış", "Biraz doğru", "Orta düzeyde doğru", "Tamamen doğru" seçeneklerinden size en uygun olanı işaretleyerek göstermeniz beklenmektedir. Lütfen her bir ifadede belirtilen düşüncenin size ne kadar uyduğunu düşününüz. Her bir ifadeye katılma derecenizi kendinize en uygun gelen seçeneğin altındaki kutucuğu işaretleyerek gösteriniz. Lütfen hiçbir maddeyi yanıtsız bırakmayınız. Değerli katkılarınız için teşekkür ederim.

	Tamamen yanlış	Biraz doğru	Orta düzeyde doğru	Tamamen doğru
1) Yeterince çaba harcarsam, zor sorunları çözmenin bir yolunu daima bulabilirim.....	☐	☐	☐	☐
2) Bana karşı çıktığımda, istediğimi elde etmemi sağlayacak bir yol ve yöntem bulabilirim.....	☐	☐	☐	☐
3) Amaçlarıma bağlı kalmak ve bunları gerçekleştirmek benim için kolaydır.....	☐	☐	☐	☐
4) Beklenmedik olaylarla etkili bir biçimde başa çıkabileceğime inanıyorum.....	☐	☐	☐	☐
5) Yeteneklerim sayesinde beklenmedik durumlarla nasıl başedebileceğimi biliyorum.....	☐	☐	☐	☐
6) Gerekli çabayı gösterirsem, birçok sorunu çözebilirim.....	☐	☐	☐	☐
7) Baş etme gücüne güvendiğim için zorluklarla karşılaştığımda soğukkanlılığımı koruyabilirim....	☐	☐	☐	☐
8) Bir sorunla karşılaştığımda, genellikle birkaç çözüm yolu bulabilirim.....	☐	☐	☐	☐
9) Başım deritte olduğunda, genellikle bir çözüm düşünebilirim.....	☐	☐	☐	☐
10) Önüme çıkan zorluk ne olursa olsun, üstesinden gelebilirim.....	☐	☐	☐	☐

EK-3 KARANLIK ÜÇLÜ ÖLÇEĞİ

SD3-T

Items
<i>Machiavellianism</i>
1. Sırlarınızı anlatmak akıllıca değildir.
2. İstedığımı elde etmek için akıllıca manipülasyon (kendi çıkarları doğrultusunda birilerini yada bir şeyleri yönlendirme) yapmaktan hoşlanırım.
3. Her ne pahasına olursa olsun, önemli kişileri kendi tarafına çekmelisin.
4. Başkalarıyla doğrudan çatışma yaşamaktan kaçınm, çünkü bu kişiler ileride işinize yarayabilir.
5. Daha sonra insanlara karşı kullanabileceğiniz bilgileri bir kenarda tutmak akıllıcadır.
6. İnsanlardan intikam almak için doğru zamanı beklemelisiniz.
7. İnsanların bilmesi gerekmeyen şeyleri onlardan saklamalısınız.
8. Planlarınızın başkalarına değil, kendinize fayda sağlayacağından emin olun.
9. Birçok insan manipüle edilebilir.
<i>Narcissism</i>
10. İnsanlar beni doğal bir lider olarak görür.
11. İlgi odağı olmaktan nefret ederim. *
12. Birçok grup aktivitesi bensiz sıkıcı olur.
13. Özel biri olduğumu biliyorum, çünkü herkes bana sürekli böyle söylüyor.
14. Önemli kişilerle tanışmaktan hoşlanırım.
15. Biri bana iltifat ederse mahcup olurum. *
16. Ünlü kişilerle mukayese edilmişliğim vardır.
17. Ortalama biriyim. *
18. Hak ettiğim saygıyı görmekte ısrar ederim.
<i>Psychopathy</i>
19. Yetkililerden intikam almak hoşuma gider.
20. Tehlikeli durumlardan kaçınırım. *
21. İntikam hızlı ve çirkin (bedeli ağır bir şekilde) olmalıdır.
22. İnsanlar sıklıkla kontrolden çıktığımı söyler.
23. Başkalarına karşı kaba olabildiğim doğrudur.
24. Benimle uğraşanlar daima pişman olur.
25. Yasa dışı işlere bulaşmaktan dolayı hiç sorun yaşamadım. *
26. Eziklere sataşmaktan hoşlanırım.
27. İstedığımı almak için her şeyi söylerim.

Note: All the items are ranked as the original version.* represent the reverse-scored items.

EK-4 YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ

(YIYE-II)

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer halihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşısındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7
Hiç Kararsızım/ Tamamen
katılmıyorum fikrim yok katılıyorum

1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği kaygısına kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
6. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
7. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemsemişim kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
8. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
9. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.	1	2	3	4	5	6	7
10. Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7
11. İlişkilerimi kafama çok takarım.	1	2	3	4	5	6	7
12. Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
13. Benden uzakta olduğunda, birlikte olduğum kişinin başka birine ilgi duyabileceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7

14. Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
15. Romantik ilişkide olduğum kişilere duygularımı gösterdiğimde, onların benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
16. Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
17. Birlikte olduğum kişinin beni terk edeceğinden pek endişe duymam.	1	2	3	4	5	6	7
18. Birlikte olduğum kişiyle yakınlaşmak bana zor gelmez.	1	2	3	4	5	6	7
19. Romantik ilişkide olduğum kişi kendimden şüphe etmeme neden olur.	1	2	3	4	5	6	7
20. Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7
21. Terk edilmekten pek korkmam.	1	2	3	4	5	6	7
22. Zor zamanlarımda, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.	1	2	3	4	5	6	7
23. Birlikte olduğum kişinin, bana benim istediğim kadar yakınlaşmak istemediğini düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
24. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
25. Romantik ilişkide olduğum kişiler bazen bana olan duygularını sebepsiz yere değiştirirler.	1	2	3	4	5	6	7
26. Başımdan geçenleri birlikte olduğum kişiyle konuşurum.	1	2	3	4	5	6	7
27. Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7
28. Birlikte olduğum kişiler benimle çok yakınlaştığında gergin hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
29. Romantik ilişkide olduğum bir kişi beni yakından tanıdıkça, "gerçek ben"den hoşlanmayacağından korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
30. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanma konusunda rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
31. Birlikte olduğum kişiden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görememek beni öfkeler.	1	2	3	4	5	6	7
32. Romantik ilişkide olduğum kişiye güvenip inanmak benim için kolaydır.	1	2	3	4	5	6	7

